

DET MILITÆRE LÆSESELSKAB RENDSBORG

Danske Livregiment

EKSKURSION 2019

FINLANDS KRIGE

BORGERKRIGEN
VINTERKRIGEN
FORTSÆTTELSESKRIGEN
LAPLANDSKRIGEN

C.G.E. Mannerheim 1867-1951
"Candida pro causa ense candido"

Afsløringen af mindestenen for de faldne danske i Vinterkrigen.
7. december 2017

Indholdsfortegnelse

Rejseplan og briefingoversigt	5
Republikken Finland	7
Finlands historie	8
Den svenske periode	8
Russisk overherredømme	10
Borgerkrig og selvstændighed	10
Anden verdenskrig	11
Geografi	13
De tusind søers land	13
Klima	14
Sprog	15
Den finske borgerkrig	15
Storfyrstendømmet Finland.....	16
Baggrunden for borgerkrigen	16
Politik	17
Valgreform og konflikter	18
Februarrevolutionen	19
Kampen om magten.....	20
Oktoberrevolutionen.....	21
Stalin og Lenin	22
Finsk selvstændighed	23
Starten på borgerkrigen	24
Røde garder og de russiske tropper	26
Hvide garder og den tyske hær.....	26
Slaget om Tampere	27
Tysk intervention	27
Sveriges rolle	28
Vinterkrigen.....	29
Før 1. verdenskrig	29
Perioden omkring 1. Verdenskrig.....	29
Mellemkrigsårene.....	30
Anden verdenskrigs begyndelse.....	30
Våbenhvilen	31
Fredstraktaten i Moskva.....	32
Krav om tilbagelevering af territorium	32
Fortsættelseskrigen	32
Internationale nuancer	32
Den midlertidige fred og finsk-tysk tilnærmelse	33
Den finske offensiv I 1941	36
Operation Silberfuchs	36
Laplandskrigen	38
Paris-fredsftalten I 1947	42

Bilag til busbriefinger

Danske læger i Finlands krige	43
Den røde og hvide terror	45
De "røde" kilder:	45
Den hvide bøddel: Den estiske oberst Hans Kalm	47
Suomussalmi – et langstrakt mødekampslag i sneen	49
Ødelæggelsen af 163. og 44. Skyttedivisioner 11.12.1939-8.1.1940	49
Rammekronologi	49
Terræn og vejr i det centrale Finland i december-januar	51
Oberst Hjalmar Fridjof Siilasvuo	53
Kampenes forløb.....	53
Mannerheimlinjen	58
Den finske hærs bevæbning 1939	60
Fortsættelseskrigen 1941-44	61
Fortifikationerne i Mannerheimlinjen 1939	61
Finske hærs samlede indsættelse 1939-40:	63
Danske søløjtnanter i den finske Vinterkrig	64
Finske hærs sanitetstjeneste 1939-45	67
Finlands samlede tabstal 1939-44	68
Kapacitet (personel og materiel).....	69
Kammerathjælp og anden førstehjælp i forreste linje	70
Sanitetsaksens transportvilkår	70
Håndtering af infektionstruslen	72
Nogle udvalgte behandlingsprincipper	75
Indslag af mere anekdotisk karakter	76
Krigens våben	78
Håndvåben og enkeltmandsudrustning	78
Kampvogne og panserværn.....	81
Danske frivillige i Finland i krigene 1939/40 og 1941/44	83
Besøg af Mannerheim.....	84
Tiden derefter.....	84
C.F. v. Schalburg - Kaptajn i Dansk Finlands Korps 1940	87
Dansk Finlands Korps	87
Dansk Finlands Bataillon – 9. april 1940.....	88
Genansat ved Livgarden – Finsk tjeneste opgivet - Afgang til Tyskland	88
Waffen-SS 1940-1942	89
Sveaborg under Krimkrigen	89

Rejseplan og briefingoversigt

	Emne/Briefinger	Bemærkninger
Torsdag 30. maj		
0745	Mødetid Kastrup Lufthavn	
	Afgang Finnair AY0952	Ankomst Helsinki 1130
1200	Busafgang Vaanta lufthavn	Nonstop Vapriikki, Tampere
	<i>Finland i dag</i>	Bo Flindt
	<i>Tampere i 1880'erne</i>	do.
	Feltfrokost	Forplejningssektionen
1430	Udstillingen på Vapriikki	Guided tour "Tampere 1918"
1530	Busrundtur Tampere	Bo Flindt
1615	Busafgang Tampere	Nonstop Sandudd
	<i>Danske Læger i Finlands krige</i>	Finn Wiberg-Jørgensen
	<i>Tampere og Mannerheims minde</i>	Bo Flindt
	<i>Danske søløjtnanter i Vinterkrigen</i>	Peder Ellegaard Larsen
	<i>Den røde og hvide terror</i>	Bo Flindt
1815	Sandudd kirkegården i Helsinki	
1900	Forventet ank. hotel, indkvartering	2000 Fælles aftenspisning
Fredag 31. maj		
0700-	Morgenspisning	
0750	Regalering og Bus til Hamina	Reserveofficersskolen,
	<i>Suomussalmi</i>	Michael H. Clemmesen
	<i>Krigens våben</i>	Arne H. Hansen
1000	Reserveofficersskolen (Rukki)	LtCol Timo Hänninen (Vært)
	Briefing om finsk forsvar og skolen	Col Vesa Kangasmäki (Ye Olde
	Skolens museum, mindestenen	Veteran Center)
	Frokost i Officers' Club	Forplejningssektionen
1300	Bus til Salpalinien	
	<i>Mannerheimlinjen</i>	Jan Kaare Christensen
	Salpalinien Museo	Rundvisning, busafgang
1500	Bus til Loviisa-området	
	<i>Finske hærs sanitetstjeneste</i>	Bent Christensen
1600	Den danske bataljon i Vinterkrigen	Loviisa Fantsnäs-området
	<i>Danske frivillige i Finland</i>	Jens Tingleff
1730	Bus til Hotel	
	<i>C.F. v. Schalburg</i>	Jesper Gram-Andersen
1900	Forventet ank. hotel	2000 Store middag
Lørdag 1. juni		
0730-	Morgenspisning	Bagagedeponering
0830	Regalering, afgang til færgeren	0900 Færge til Sveaborg
0915-	Krigsmuseet på Sveaborg	Bo Flindt
	<i>Sveaborg under Krimkrigen</i>	Finn Wiberg-Jørgensen
1145	Forventet færgeankomst Helsinki	Markedspladsen
	"Fri manøvre"	Bagageafhentning hotel <1500
1500	Busafg. fra hotel til Vaanta lufthavn	1745 Finnair AY0959
1825	Forventet ankomst (terminal 3)	Selskabet formeret.

DET MILITÆRE LÆSESELSKAB RENDSBORG

FORMANDEN

Velkommen til Det Militære Læseselskab Rendsborgs ekskursion 2019!

Det er med store forventninger, at Læseselskabet i år begiver sig ud på denne ekskursion til Finland. Vi er meget tæt på 100 året for Finlands selvstændighed og det ses som en kærkommen anledning til for selskabet for første gang at besøge vores nordiske broderland mod nord.

Vi er med Finn Wiberg-Jørgensens foredrag om Borgerkrigen, Poul Grooss foredrag om Vinterkrigen, Fortsættelseskrigen og Laplandskrigen og Bo Flindts foredrag om friherr Carl Gustav Mannerheim samt forevisning af de to film: Slaget om Näsillina og Krigen i Norr vel forberedte – og det er godt da vi har et travlt program foran os.

Vi har af hensyn til de samlede omkostninger i år skåret en enkelt overnatning ud af programmet. Der er dog stadig tid til i store træk at besøge Tampere med blandt andet udstillingen Tampere 1918 og Näsillina paladset, Kirkegården i Helsinki med mindestenen over danske faldne, Den finske reserveofficersskole i Hamia med bl.a. foredrag om den finske hærs aktuelle situation, Mannerheimlinien, Loviisa med mindestenen for den danske bataljon og Sveaborg.

Som det fremgår af indholdsfortegnelsen vil turen blive krydret med en lang række indlæg.

Jeg håber, at de rammer og vilkår, som vi har skabt for denne ekskursion vil leve op til alle deltageres forventninger, så vi kan vende hjem med opfattelsen af, at ekskursionens formål blev opnået ved gode og udbytterige oplevelser i et godt og kammeratligt miljø.

GOD TUR!

JENS ERIK FRANDBSEN

Republikken Finland

Finlands flag fra 1918 til 1920 hvor kronen i våbenskjoldet i 1918-versionen af statsflaget blev fjernet.

Republikken Finland Suomen tasavalta (finsk) Republiken Finland (svensk)

Republikken Finland er et land i Nordøsteuropa. Det grænser op til Sverige i nordvest, Norge i nord, og Rusland i øst. Syd for Finland, på den anden side af Finske Bugt, ligger Estland.

Som et nordisk land tilhører Finland den geografiske region Fennoskandinavien, der foruden Finland også består af Skandinavien. Af Finlands 5,5 millioner indbyggere bor størstedelen i den sydlige del af landet. 88,7 % af befolkningen er etniske finner, som taler det uraliske sprog finsk, der ikke er beslægtet med de øvrige skandinaviske sprog. Landets anden hovedgruppe er finlandssvenskerne, som taler svensk (5,3 %). Finland er med sine 338.445 kvadratkilometer det ottendestørste land i Europa og det tyndest befolkede land i EU (18 indbyggere pr. kvadratkilometer).

Landet er en parlamentarisk republik bestående af 311 kommuner samt én selvstyrende region, Ålandsøerne. I Storhelsinki med hovedstaden Helsinki bor 1,3 millioner mennesker, som samlet står for en tredjedel af landets BNP.

Der har boet mennesker i Finland, siden isen trak sig tilbage omkring 9.000 f.Kr. De første indbyggere brugte værktøj, som deler karakteristika med værktøj fundet i Estland, Rusland og Norge. Disse tidlige jægere og samlere gjorde brug af stenredskaber. Lertøjet gjorde sit indtog i 5.200 f.Kr, da den kamkeramiske kultur kom til det finske område.

Landbruget blev sandsynligvis først indført, da enkeltgravskulturen kom til det sydlige Finlands kystområder omkring 3.000 f.Kr. I bronze- og jernalderen handlede man aktivt med andre fennoskandinaviske såvel som baltiske kulturer. Ved udgangen af jernalderen bestod det nuværende Finland af tre kulturelle områder: Egentliche Finland, Tavastland og Karelen.

Fra slutningen af 1200-tallet blev Finland gradvist integreret i det svenske rige. Det skete først og

fremmest gennem korstog, men også gennem svensk kolonisering af de finske kyster. I dag er svensk stadig et af Finlands to officielle sprog. I 1809 blev Finland indlemmet i Det Russiske Kejserrige som et selvstændigt storhertugdømme. I 1906 blev Finland det første land i Europa, som gav alle sine voksne indbyggere stemme- og valgret. I 1917 erklærede Finland sig i kølvandet på Den Russiske Revolution for uafhængigt.

I 1918 blev den unge stat ramt af borgerkrig. På den ene side stod de bolsjevikiske røde, som blev støttet af Sovjetrusland, og på den anden de hvide med støtte fra Det Tyske Kejserrige. Efter et mislykket forsøg på at indføre monarki blev landet officielt en republik.

Under 2. verdenskrig forsøgte Sovjetunionen gentagne gange at invadere Finland. Landet formåede at bevare sin uafhængighed, men mistede store dele af Karelen, Salla, Kuusamo, Petsamo og nogle øer til russerne. I 1955 blev Finland medlem af FN og har siden da forholdt sig neutral i militærpolitiske anliggender.

VSB-Aftalen (Venskabs-, samarbejds- og bistandsaftalen) af 1958 gav dog Sovjetunionen en vis indflydelse på finsk politik under Den Kolde Krig. I 1969 blev Finland medlem af OECD, i 1994 af NATO's Partnerskab for fred, i 1995 af EU, i 1997 af Euro-Atlantiske Partnerskabsråd, i 1999 af Eurozonen og i 2015 af NORDEFECO (Nordic Defense Cooperation).

Finland blev relativt sent industrialiseret, og finnerne levede primært af landbrug indtil 1950'erne. Efter 2. verdenskrig krævede og opnåede Sovjetunionen, at Finland betalte krigsskadeserstatning i form af materiel såsom skibe og maskiner, hvilket tvang landet ind i en industrialisering. Landet udviklede meget hurtigt en stærk økonomi, samtidig med, at man indførte et omfattende velfærdssamfund baseret på den skandinaviske model. Finland er i dag et af verdens rigeste lande og topscorer, når det gælder uddannelse, økonomisk konkurrence, borgerrettigheder, livskvalitet og levevilkår. Finland vurderes således til at have et af de bedste uddannelsessystemer i Europa, verdens bedste demokrati, og regnes i mange undersøgelser blandt de allerbedste lande i verden at leve i. I 2015 lå Finland på førstepladsen på både World Human Capital-listen og pressefrihedsindekset. Landet har siden 2011 rangeret som det mest stabile land i verden og har desuden den næsthøjeste grad af ligestilling mellem mænd og kvinder.

Finlands historie

Ifølge arkæologiske fund blev det område, der nu kendes som Finland, beboet senest omkring 8.500 f.Kr. i stenalderen, da isen trak sig tilbage efter den sidste istid. Genstande fundet efter disse første bosættere har samme karakteristiske træk som tilsvarende genstande fundet i Estland, Rusland og Norge.

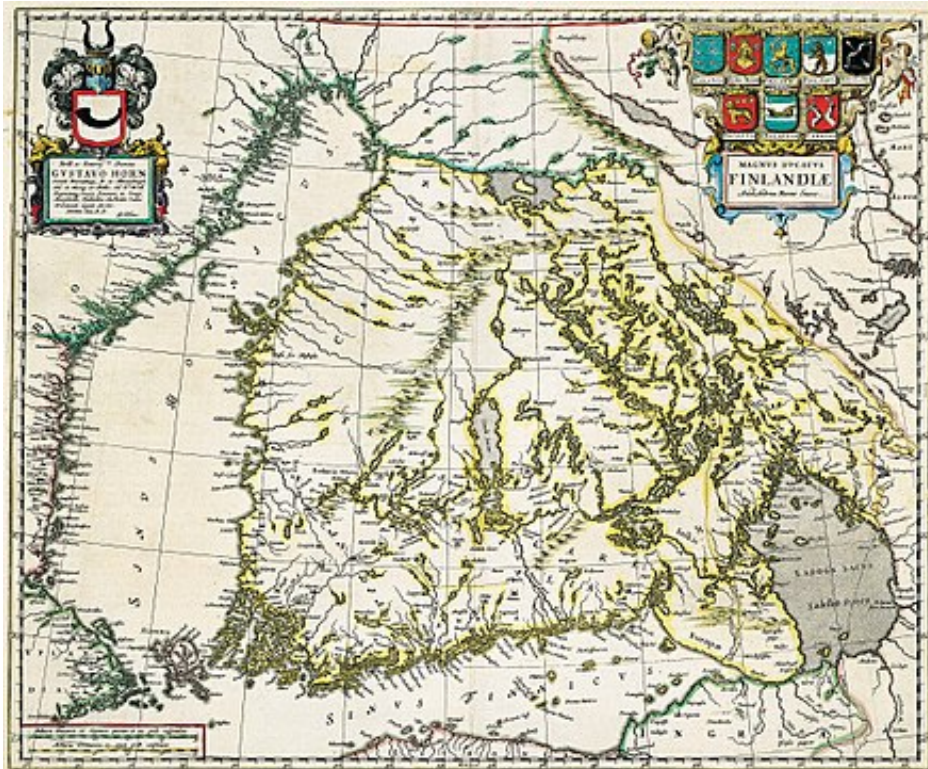
De tidligste beboere var jægere og samlere, der brugte stenredskaber. De første eksempler på potteskår stammer fra 5.200 f.Kr. ved indledningen til den kamkeramiske kultur. Enkeltgravskulturen i de sydlige, kystnære dele af Finland daterer sig til mellem 3.000 og 2.500 f.Kr. og menes at være indført simultant med, at det første landbrug opstod. Også efter landbrugets indførelse fortsatte jagt og fiskeri med at spille en vigtig rolle i en tid med langsomt øget velstand.

Bronzealderen (1.500 – 500 f.Kr.) og jernalderen (500 f.Kr. – 1.200 e.Kr.) var karakteriseret ved ret sporadisk kontakt med andre kulturer i det fennoskandinaviske område og Østersøregionen. Der er ikke enighed om, hvornår der første gang blev talt uraliske og indoeuropæiske sprog i det, der nu er Finland. I løbet af det første årtusind efter vor tidsregning blev et tidligt finsk talt i hvert fald i landbrugsbosættelser i det sydlige Finland, mens samisk var sproget, der blev talt i størstedelen af resten af området.

Den svenske periode

Kong Erik Eriksson var formodentlig den første af de svenske konger, der fra midten af det 12. til midten af det 13. århundrede sikrede Sverige overherredømmet over hele Finland. Det skete i forbindelse med de nordiske korstog, hvor de kristne konger i specielt Danmark og Sverige sammen med tyske fyrster søgte at udbrede kristendommen til de hedenske stammer i Østersøegnene.

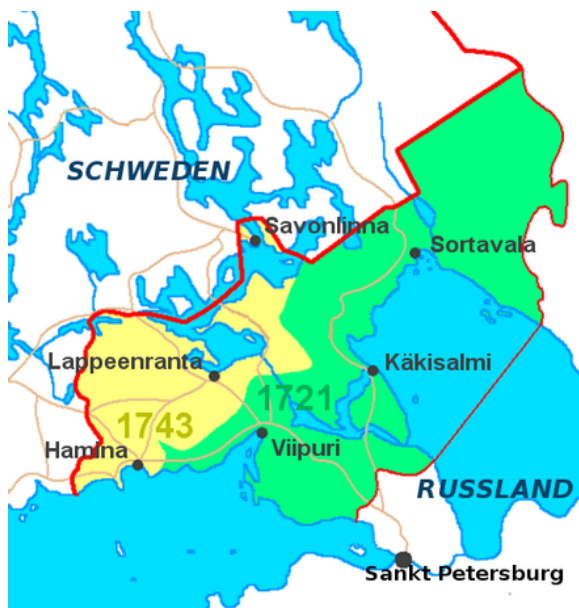
I århundrederne herefter slog en del svenskere sig ned, især i kystområderne af landet, og svensk blev det dominerende sprog i overklassen, i administrationen og i uddannelsesvæsenet; finsk var primært et sprog brugt af bønderne, gejstligheden og de lokale domstole i de områder, der primært var beboet af finner.

Finland i 1662. Ved Finland forstod man dengang det område, der hørte under Turku Stift, mens området mod nord hørte under Uppsala Stift og dermed ikke var en del af Finland.

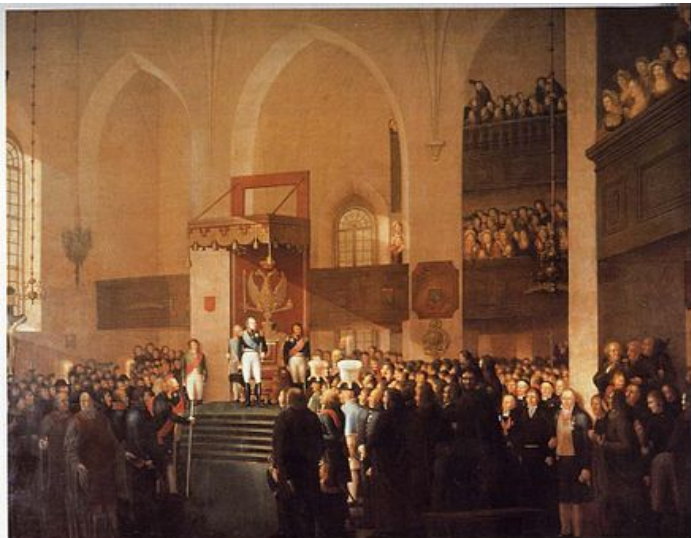
Under reformationen konverterede finnerne efterhånden til lutheranismen efter den svenske konges konvertering. I det 16. århundrede udgav Mikael Agricola det første trykte værk på finsk. Det første universitet i landet, Det kongelige Akademi i Turku, blev etableret i 1640.

Finland blev ramt af en voldsom hungersnød 1696-97, hvorunder omkring en tredjedel af landets befolkning omkom. I det 18. århundrede lå Sverige ofte i krig med Rusland, og det førte til, at Finland i to omgange blev besat af russiske styrker. Disse to perioder kendes som henholdsvis den Stora ofreden (1714-21) og den Lilla ofreden (1742-43). I denne periode var "Finland" betegnelsen for området mellem den Botniske Bugt og Rusland.

På kortet ser man, hvor meget land Sverige-Finland mistede til Rusland efter henholdsvis den Stora Ufreden (1721) og den Lilla Ufreden (1743).

Russisk overherredømme

Landdagen i Porvoo 1809, hvor finnerne svor troskabsed til zar Alexander 1., der til gengæld garanterede Finland en stor grad af selvstyre.

I begyndelsen af det 19. århundrede kom Sverige og Rusland igen i krig med hinanden i det, der kendes som den finske krig (1808-09). Denne gang sejrede russerne, og Finland blev erobret af zar Alexander 1. Landet blev derpå et selvstyrende storfyrstendømme i personalunion med det russiske imperium.

I 1811 indlemmede Alexander også de russiske provinser Vyborg og Kexholm. Disse provinser, "Gammel Finland", er blevet erobret fra Sverige i 1743 or 1721. Landet fik i høj grad lov til at passe sig selv, hvilket – i tråd med de nationalistiske strømninger over hele Europa – gav plads til en finsk national forståelse, især fra omkring 1860, hvor det finske sprog efterhånden blev det dominerende.

Udgivelsen af det finske nationale epos Kalevala (1835) medvirkede til dette, og i løbet af århundredet blev svensk afløst af finsk også i administrationen, selv om det først var i 1892, at finsk blev ligestillet med svensk ved domstolene. Landet fik også egne frimærker og møntfod, den finske mark (fra 1860).

En ny hungersnød i 1866-68 kostede omkring 15% af den finske befolkning livet. Det førte til mindskede økonomiske krav fra det russiske overherredømme samt forøgede investeringer i landet fra Rusland, og snart voksede Finlands økonomi voldsomt. Alligevel var BNI per indbygger under en tredjedel af den, der fandtes i Storbritannien på samme tid.

I 1906 blev der indført almindelig valgret i storfyrstendømmet Finland. Efterhånden blev forholdet mellem Finland og Rusland spændt, da den russiske regering forberedte skridt til at indskrænke finnernes autonomi. Således var folkestyret i praksis meningsløst, idet zaren skulle godkende alle love, som var vedtaget af det finske parlament. Der blev derfor skabt grobund for uafhængighedsønsker blandt radikale liberalister og socialister.

Borgerkrig og selvstændighed

Efter Februarrevolutionen 1917 i Rusland blev Finlands position som en del af det russiske imperium et emne for diskussion, især i Socialdemokratiet i Rusland. Mens det var klart, at zaren var overhoved for Rusland, var det mindre oplagt, hvem der egentlig kunne siges at stå i spidsen for Finland efter revolutionen.

Parlamentet, som havde socialdemokratisk ledelse vedtog den såkaldte Magtbeføjelseslov, som gav den afgørende autoritet til parlamentet. Dette blev afvist af den russiske provisoriske regering og af højrefløjspartierne i Finland. Den provisoriske regering opløste det finske parlament med magt, hvilket socialdemokraterne betragtede som ulovligt, idet retten til at gøre sådan var fjernet fra russerne ved Magtbeføjelsesloven.

Nye valg blev afholdt, og højrefløjen vandt med snævert flertal. Nogle socialdemokrater nægtede at acceptere resultatet og hævdede fortsat, at opløsningen af parlamentet var uden retslig baggrund (og at det afholdte valg var ugyldigt). De to næsten lige store politiske blokke, højrefløjen og socialdemokraterne, stod stejlt over for hinanden.

Oktoberrevolutionen 1917 i Rusland ændredes situationen endnu en gang. Højrefløjen vendte med ét rundt og begyndte at genoverveje deres beslutning om at blokere for overførelsen af den højeste

udøvende magt fra den russiske regering til Finland, da radikale kommunister overtog magten i Rusland. Men for ikke at komme til at se ud, som om de bøjede sig for den socialdemokratiske Magtbeføjelseslov fra nogle måneder forinden, erklærede højrefløjen i stedet Finland selvstændigt den 6. december 1917.

Det udløste i 1918 en kort og meget bitter borgerkrig, som prægede landet i årene derefter. Krigen blev officielt indledt 27. januar ved to uafhængige begivenheder. Regeringen påbegyndte en afvæbning af de russiske styrker i Österbotten, og samtidig forsøgte socialdemokraterne at gennemføre et regeringskup.

I begge tilfælde blev der affyret skud, og ved kupforsøget lykkedes det socialdemokraterne at få kontrol over det sydlige Finland og Helsingfors, men den hidtidige højrefløjsregering (de hvide) fortsatte med at holde gang i et parlament i eksil fra Vaasa.

Denne situation satte gang i borgerkrigen, hvorunder de hvide med støtte fra det tyske kejserrige sejrede over de røde. Efter krigen blev titusinder af røde og mistænkte sympatisører internerede i lejre, hvor tusinder døde ved henrettelse eller som følge af underernæring eller sygdom.

Et indædt socialt fjendskab blev herved skabt mellem de røde og de hvide og vedblev at herske helt til efter vinterkrigen. Borgerkrigen samt aktivistiske ekspeditioner til Sovjetunionen betød desuden øgede spændinger i relation til den store nabo mod øst.

Efter en overgang med et monarki blev Finland en republik efter præsidentmodellen med Kaarlo Juho Ståhlberg valgt som landets første præsident i 1919. Den finsk-russiske grænse blev fastslået ved Tartutraktaten i 1920 og fulgte nogenlunde den historiske grænse, men gav Petsamo og områdets havne ved Barentshavet til Finland, så landet kom til at ligge mellem Norge og Rusland.

Det finske demokrati undgik at blive genstand for et sovjetisk kup og overlevede den antikommunistiske Lappobevægelse. Forholdet mellem Finland og Sovjetunionen var spændt, og forbindelsen med Tyskland var heller ikke for god. Det finske militær blev oplært i Frankrig i stedet, og forbindelserne til Sverige og resten af Vesteuropa blev styrket.

I 1917 var befolkningstallet på 3 millioner. En landbrugsreform på kredit (med forskellige lanearrangementer) blev gennemført efter borgerkrigen. Det førte til en stigning i den del af befolkningen, der selv havde kapital. Omkring 70% af befolkningen var beskæftiget i landbruget og 10% i industrien. De største eksportmarkeder var Storbritannien og Tyskland.

Anden verdenskrig

Under anden verdenskrig var Finland allieret med aksemagterne, Nazityskland, Italien og andre pro nazistiske stater som bl.a. Ungarn og Rumænien. Finland kæmpede to gange mod Sovjetunionen: Første gang i vinterkrigen 1939-40, efter at Sovjetunionen havde angrebet landet, og igen i fortsættelseskrigen i 1941-44 i kølvandet på operation Barbarossa, i hvilken Nazityskland invaderede Sovjetunionen.

I 872 dage belejrede tyskerne Leningrad, Sovjetunionens næststørste by. Belejringen af Leningrad resulterede i omkring en million døde af byens befolkning. Finske tropper kontrollerede nogle områder omkring byen, men nægtede selv at angribe eller lade tyskerne bruge disse områder som basis for deres angreb; det er fortsat et kontroversielt emne, om de finske tropper primært var behjælpelige med belejringen eller var modstræbende i dette. Efter at have kæmpet mod en stor sovjetisk offensiv i juni-juli 1944 fik finnerne våbenstilstand, men snart efter fulgte Laplandskrigen i 1944-45, hvor Finland trængte tyske styrker ud af Nordfinland.

Traktaterne, der blev undertegnet med Sovjetunionen i 1947 og 1948, indeholdt forpligtelser, begrænsninger og skadesudbedringer for Finland foruden flere territoriale afgivelser, som allerede var begyndt med fredstraktaten i Moskva i 1940. Som et resultat af de to krige blev Finland tvunget til at afstå det meste af Karelen, området omkring Salla og Petsamo, hvilket udgjorde omkring ti procent af landets areal og tyve procent af dets industrielle kapacitet, herunder havnene i Vyborg og Liinakhamari – sidstnævnte en isfri havn ved Barentshavet.

Næsten hele befolkningen i disse områder, omkring 400.000 mennesker, flygtede efter denne aftale. Finland undgik at blive besat af Sovjetunionen og beholdt sin selvstændighed, men anden verdenskrig kostede landet omkring 93.000 faldne soldater, hvilket i forhold til landets samlede befolkning var det tredjehøjeste under krigen.

Finland måtte afstå de orangerøde områder til Sovjetunionen efter anden verdenskrig.

Traktaterne, der blev undertegnet med Sovjetunionen i 1947 og 1948, indeholdt forpligtelser, begrænsninger og skadesudbedringer for Finland foruden flere territoriale afgivelser, som allerede var begyndt med fredstraktaten i Moskva i 1940. Som et resultat af de to krige blev Finland tvunget til at afstå det meste af Karelen, området omkring Salla og Petsamo, hvilket udgjorde omkring ti procent af landets areal og tyve procent af dets industrielle kapacitet, herunder havnene i Vyborg og Liinakhamari – sidstnævnte en isfri havn ved Barentshavet.

Næsten hele befolkningen i disse områder, omkring 400.000 mennesker, flygtede efter denne aftale. Finland undgik at blive besat af Sovjetunionen og beholdt sin selvstændighed, men anden verdenskrig kostede landet omkring 93.000 faldne soldater, hvilket i forhold til landets samlede befolkning var det tredjehøjeste under krigen.

Finland nægtede at tage imod Marshall-hjælp som følge af Sovjetunionens indirekte pres. Imidlertid sørgede USA hemmeligt for udviklingsbistand og støttede det stadig antikommunistiske Socialdemokrati i håbet om at bevare Finlands selvstændighed. I bestræbelserne på at skabe samhandel med vestlige magter som Storbritannien samt for at opfylde deres forpligtelser om reparationer i Sovjetunionen kom der for alvor tryk på industrialiseringen i Finland.

Men også efter at reparationsforpligtelserne var afsluttet fortsatte Finland, der var fattig på visse ressourcer, der er nødvendige i en industrialiseret nation (som olie og jern), med at have tætte handelsforbindelser med Sovjetunionen inden for bilaterale rammer.

Geografi

Finland er et af verdens nordligst beliggende lande. Det ligger mellem 59° og 71° N samt 20° og 32° Ø, og omkring en tredjedel af landet ligger nord for polarcirklen. Hvis man ser på hovedstæder, er det blot Reykjavik i Island, der ligger nordligere på verdensplan end Helsinki.

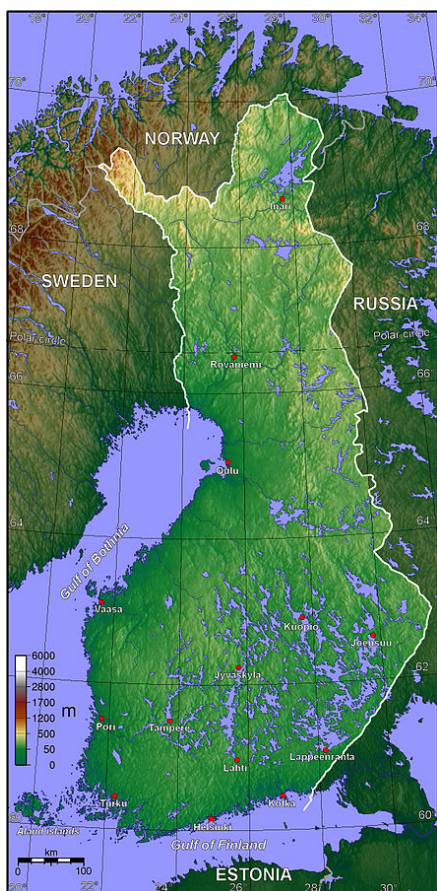
Landet er længst i nord-sydlig retning med 1.160 km mellem det sydligste punkt, Hangö, og det nordligste, Nuorgam. Den længste øst-vestlige strækning er på 540 km, som er afstanden mellem Ilomantsi og Närpes.

Landet grænser op til Rusland mod øst med en grænselængde på 1.269 km, mens grænsen mod Norge mod nord er på 716 km, og grænsen mod Sverige mod nordvest er på 536 km og hovedsageligt udgøres af elvene Konkämä, Muonio og Torne. Derudover afgrænses Finland af forskellige dele af Østersøen: Mod vest af Botniske Bugt og mod syd af Finske Bugt.

Vandet fra praktisk taget alle søer og elve i Finland ender på et tidspunkt i Østersøen; eneste undtagelse er de vandløb, der strømmer fra den nordlige side af Maanselkä, hvis vand ender i Ishavet. På grund af ringe fordamning og den stadige ferskvandstilstrømning er saltindholdet i havene omkring Finland væsentligt mindre end i verdenshavene. Med en salinitet på mindre end 0,3‰ er dele af Bottenbugten helt mod nord så brakvandspræget, at man her også finder ferskvandsfisk i havet

De tusind søers land

Finland er de tusinde søers land. Mere præcist har landet 187.888 søer (større end 500 m²) og 98.050 øer. Den største sø Saimaa er den fjerdestørste i Europa. Størstedelen af øerne finder man i skærgården i det sydvestlige af landet omkring Turku. Ålandsøerne, der hører til Finland, ligger et stykke fra skærgården med blot 38 km til Sverige. Det finske landskab er primært formet i forbindelse med istiden. Isen var tykkere og smeltede senere i Fennoskandinavien end i resten af Europa. Erosionen i forbindelse med isens smeltning har skabt et fladt landskab med få bakker. Det højeste fjeld Halti med sine 1.324 meter ligger i den nordvestlige del af Lapland på grænsen mellem Norge og Finland. Det højeste fjeld, hvis top ligger i Finland, er Ridnitšohkka på 1.316 meter og ligger tæt ved Halti.

Isen, der trak sig tilbage, efterlod landet med moræneaflejringer i formationer med åse. Det er højderygge med lag af grus og sand, der i grove træk strækker sig fra nordøst mod sydvest, hvor kanten af isen engang gik til.

Blandt disse højderygge er tre med det fælles navn Salpausselkä, der forløber i det sydlige af landet, primært i øst-vestlig retning. Efter at have været presset ned af de enorme ismængder blev det finske område i tiden efter isens smeltning udsat for en landhævning, som stadig finder sted. Ud over de mange søer er landskabet præget af skovområder, og en meget lille del er opdyrket landområde.

Skove dækker 86 % af arealet, hvilket betyder, at Finland er det mest skovdækkede land i Europa. Skovene består af fyr, gran, birk og andre træsorter.

Finland er Europas største tømmerproducent og blandt de største i verden.

Landskabet består for størstedelen (omkring 75 % af landarealet) af taiga med nåletræer og lavmose, mens kun en mindre del er opdyrket land. Den mest almindelige stentype er granit, som man finder overalt, og som er synlig, hvis der ikke er jord, der dækker den.

Topografisk kort over Finland.

Klima

Klimaet mod syd er nordligt tempereret, mens det i det meste af landet er et fugtigt og koldt fastlandsklima, karakteriseret ved kolde, enkelte gange meget kolde vintre og relativt varme somre. Mod syd varer vinteren typisk omkring fire måneder, og der ligger ofte sne fra midt i december til begyndelsen af april.

Ved sydkysten kan det veksle mellem sne og tøjlr flere gange, inden der kommer mere permanent sne. På de koldeste vinterdage når temperaturen mod syd ofte under -20°C , mens den de varmeste sommerdage kan nå op omkring 30°C . Man finder ikke egentlig arktisk tundra i Finland, der ligger næsten præcist på taigabæltet, dækket af skove. Alpin tundra finder man i det bjergrige Lapland mod nord, mens der gror eg på sydkysten og øerne herudfor.

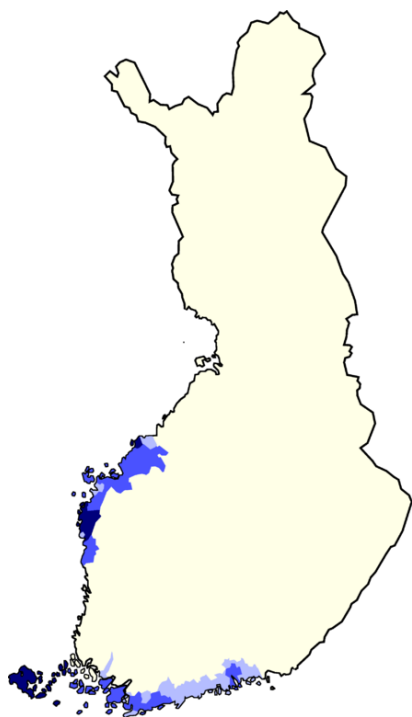
Somrene varer i det sydlige Finland omkring fire måneder (fra midt i maj til midt i september). I det nordlige Finland, specielt i Lapland, er subpolarklima dominerende med kolde – af og til strenge – vintre og relativt varme, men korte somre (2-3 måneder), idet landet typisk er sneklædt i omkring seks måneder fra oktober til først i maj.

Landets placering mellem 60° og 70° N i den kystnære zone af Eurasien er den vigtigste faktor i klimaet. Her finder man både spor af kystklima og af fastlandsklima afhængig af vindretningen. Finland ligger tæt nok på Atlanterhavet til at nyde godt af varmen fra Golfstrømmen, hvilket er forklaringen på det i betragtning af den nordlige placering usædvanligt varme klima.

Klimaet er varmt nok til at gøre det muligt at avle korn mod syd i landet, men ikke mod nord.

En fjerdedel af Finlands territorium ligger nord for Polarcirklen, og solen går derfor ikke ned om sommeren over en periode på 73 dage, og senere om vinteren står den ikke op i en periode på 51 dage.

Sprog

Svensksprogede kommuner i Finland.
Mørkeblå: Svensk alene.
Mellemblå: Mest svensk.
Lyseblå: Mest finsk.
Hvid: Finsk alene.

Der er to officielle sprog i Finland: finsk, som tales af 90,4 % af finnerne, og svensk, som tales af finlandssvenskerne, som udgør 5,4 % af befolkningen. I skolesystemet er det obligatorisk at blive undervist i "det andet sprog" end ens eget, og tosprogethed er ganske almindeligt forekommende i dele af landet.

Samisk har været officielt sprog i samernes hjemstavnssområder siden 1992 – det tales af 0,03% af befolkningen. Herudover anerkendes også finsk-romani og finsk tegnsprog i grundloven. De øvrige nordiske sprog samt karelsk har i visse sammenhænge også en særlig status.

Finsk er et af de østersøfinske sprog, der er en undergruppe af de uraliske sprog. Sproget er et af blot fire officielle EU-sprog, der ikke tilhører de indoeuropæiske sprog. Finsk er nærmest beslægtet med estisk og lidt mere fjernt med samisk og ungarsk.

Svensk er det eneste officielle sprog på Ålandsøerne. Finlands historie og det nordiske samarbejde giver dette sprog en placering, der er markant forskellig fra andre minoritetssprog.

Mod nord i Lapland bor der 8.000-9.000 samer, og de anerkendes som et oprindeligt folk. Lidt under en fjerdedel af dem taler samisk som deres modersmål per 2010. Der er tre samiske sprog, der tales i Finland: Nordsamisk, inarisamisk og skoltsamisk. Finsk-romani tales af 5.000-6.000 mennesker, der normalt taler finsk.

Finsk tegnsprog tales af 4.000-5.000 mennesker som første sprog. Finske tatarer, en minoritetsgruppe, der flyttede til Finland under det russiske herredømme mellem 1870'erne og 1920'erne, består af cirka 800 mennesker, der taler tatarisk. Minoriteternes ret (især samerne, svensktalende finner og romani-talende) til at holde fast i deres kultur og sprog er beskyttet af den finske grundlov.

Sprog talt af indvandrere omfatter russisk (1 % af befolkningen), estisk, engelsk, somali, arabisk, kurdisk, albansk og kinesisk.

De mest udbredte fremmedsprog er engelsk (63 %), tysk (18 %) og fransk (3 %). Der undervises obligatorisk i engelsk i folkeskolen fra 3. eller 5. klassetrin (i enkelte skoler kan der i stedet vælges andre sprog). Tysk, fransk eller russisk udbydes som andet fremmedsprog fra 8. klassetrin, mens et tredje fremmedsprog kan vælges i gymnasier eller på universiteter

Den finske borgerkrig

Den finske borgerkrig (finsk: Suomen sisällissota, kansalaissota; svensk: Finska inbördeskriget) var en af de nationale, politiske og sociale omvæltninger, som blev forårsaget af 1. verdenskrig (1914–1918) i Europa. Borgerkrigen drejede sig om kontrol og ledelse af Storhertugdømmet Finland da det opnåede sin uafhængighed af Rusland efter oktoberrevolutionen i Petrograd.

Krigen blev udkæmpet fra 27. januar til 15. maj 1918 mellem styrker fra Finlands Socialdemokratiske Parti under ledelse af Finske Folks Delegation, kaldet "De røde" (finsk: punaiset, svensk: röda) og styrker fra de ikke-socialistiske konservativt-anførte Finske senat, kaldet "De hvide" (finsk: valkoiset, svensk: vita).

De røde var hovedsagelig finsktalende arbejdere og fik støtte fra den føderative russiske Sovjetrepublik. De havde deres base i industribyerne mod syd. De hvide bestod overvejende af

landmænd og svensktalende fra middel- og overklassen, og de fik militær støtte fra det Tyske kejserrige. De hvide vandt krigen, hvor omkring 37.000 mennesker døde ud af en befolkning på 3 millioner.

Storfyrstendømmet Finland

Efter landdagen i Borgå i 1809 var Finland, som tidligere havde tilhørt Sverige, blevet regeret som en nominelt uafhængig del af det Russiske kejserrige med betegnelsen Storfyrstendømmet Finland. Det udviklede sig gradvist til det, der blev den finske stat i sammenhæng med en markant finsk bevægelse, som var centreret om den finsktalende del af befolkningen. Finland havde været kulturelt delt mellem flertallet, som var finsktalende, og mindretallet som talte svensk, men de blev forenet i deres modstand mod russificeringen, som blev indledt i 1899.

Februar- og oktoberrevolutionerne i 1917 førte til Ruslands kollaps og udtræden af 1. verdenskrig. Det kaos som fulgte i selve Rusland førte til et sammenbrud i storhertugdømmet Finland af såvel regering, militær, økonomi og samfund. Før 1917 havde der været en høj befolkningstilvækst i Finland, industrialisering, forbedring af økonomien og levestandarden, vækst i arbejderbevægelsen og tydelige økonomiske, sociale og politiske skel, og det politiske system i Finland var i en ustabil fase af demokratisering og modernisering.

Magttomrummet i 1917 førte til en bitter kamp om ledelsen af den finske stat mellem den venstreorienterede arbejderbevægelse, som blev anført af socialdemokraterne og de mere højreorienterede ikke-socialister. Begge sider afviste at indgå politiske kompromisser og prøvede at få overtaget.

Til sidst gennemsyrede magtkampen alle lag i samfundet fra den lokale administration til arbejdspladserne. Finland erklærede sig uafhængigt den 6. december 1917 og den nyligt dannede russiske Folkekommissærernes råd anerkendte det den 31. december 1917. Selv om flertallet af finnerne støttede uafhængigheden, kom uafhængighedserklæringen under en magtkamp; derfor medførte den hverken en samling eller en fredeligsgørelse af nationen eller samfundet.

Både venstre- og højrefløjen begyndte at danne væbnede grupper efter foråret i 1917. Til sidst blev det til to paramilitære styrker – den røde og den hvide garde. Der var en atmosfære af politisk vold, frygt og mistro i Finland. Kampe brød ud mellem de røde og de hvide i januar 1918 og de eskalerede hurtigt. Finnernes skæbne i 1917–1918 mindede meget om den mindre folkeslag oplever når de adskilles fra store folkeslag i opløsning.

Den røde garde havde en samlet styrke på omkring 85.000 mand og gennemførte en generaloffensiv fra midten af februar til starten af marts, men den slog fejl. Den hvide gardes generaloffensiv blev indledt den 15. marts. (dens styrke var omtrent den samme som den røde gardes).

60.000-80.000 russiske tropper var stadig stationeret i Finland i starten af 1918, men hovedparten var demoraliserede og uvillige til at kæmpe, og de var trukket tilbage fra Finland inden udgangen af marts. Den vigtigste sovjetiske støtte til de røde bestod af forsyninger af våben.

Den hvide gardes offensiv blev understøttet af den 10.000 mand store tyske Ostsee division og den 3.000 mand store Detachment Brandenstein fra den tyske hær som greb ind i det sydlige Finland den 3. og 7. april. Slagene om Tampere og Vyborg blev vundet af de hvide og slaget om Helsinki blev vundet af de tyske tropper, og det var de afgørende militære operationer under krigen. Både de røde og de hvide brugte politisk terror som våben under krigen.

I kølvandet på krisen og borgerkrigen i 1917–18 skiftede Finland fra at tilhøre den russiske til den tyske magtsfære. Det konservative finske senat forsøgte at oprette et finsk kongerige, som skulle regeres af hessiske kongehus, men efter Tysklands nederlag i 1. verdenskrig blev Finland en uafhængig demokratisk republik med et samfund under modernisering.

Borgerkrigen er fortsat den mest traumatiske, kontroversielle og følelsesmæssigt ladede begivenhed i det moderne Finlands historie, og der har været strid om hvad krigen skulle kaldes. Hovedparten af ofrene i borgerkrigen døde ikke på slagmarkerne. Tre fjerdedele af de døde tilhørte den røde garde og dens støtter.

Hovedparten af de døde var ofre for politiske terrorkampagner og stor dødelighed i fangelejre. Omvæltningerne førte til en alvorlig fødevaremangel, ødelagde den finske økonomi, knuste det politiske apparat og delte den finske nation i mange år. Finland blev langsomt genforenet gennem kompromisser, som blev udformet af moderate politikere. Skiftet til en fredelig udvikling af det finske samfund blev muliggjort af resultatet af 1. verdenskrig og af den kulturelle og nationale enhed som var opstået før 1918.

Baggrunden for borgerkrigen

Den vigtigste årsag bag den finske borgerkrig var 1. verdenskrig. Krigen førte til det russiske kejserriges kollaps og februar- og oktoberrevolutionen i 1917. Dette medførte et stort magtvakuum,

som medførte en magtkamp. Det autonome Storfyrstendømmet Finland, var en del af det russiske kejserrige og blev en del af kampen og tomrummet. Krigen mellem Tyskland og Rusland havde stor betydning for Finland fra 1914 og frem.

Begge riger havde politiske, økonomiske og militære interesser i det finske område. Den militære betydning af storfyrstendømmet var vokset for Rusland siden midten af det 19. århundrede med de stigende spændinger og kappestriden mellem de europæiske stormagter.

Det nordvestlige område var sammen med Estland en del af adgangsvejen og bufferzonen foran den russiske hovedstad Petrograd (Sankt Petersborg), via den Finske bugt ind til Kronstadt flådebasen og Karelen. Storfyrstendømmet var også blevet en vigtig kilde til råstoffer, industriprodukter, fødevarer og arbejdskraft for Rusland.

Fra begyndelsen af 1. verdenskrig havde det tyske rige betragtet Østeuropa – og ikke mindst Rusland – som en vigtig kilde til vitale produkter og råmaterialer som kunne opretholde landets styrke under krigen og efter den endelige sejr. Nogle tyske ledere var mest optaget af to-frontskrigen som Tyskland var indblandet i.

De fulgte en politik, som gik ud på at ødelægge fjenden indefra ved økonomisk at støtte revolutionære grupper såsom bolsjevikkerne i Rusland. I alt blev der brugt 25 mio. rigsmark på Rusland. Kontrol over det finske område ville også give den tyske hær adgang til Rusland via Petrograd og trænge frem mod nordøst mod Kolahalvøen, et område, som var rigt på råmaterialer til mineindustrien. Landet havde også rigelige tømmer og malmreserver foruden en veludviklet skovindustri.

Mellem 1809–1898, en periode, som kaldtes Pax Russica, havde det finsk-russiske forhold været usædvanligt fredeligt og stabilt, sammenlignet med andre dele af det russiske kejserrige. Krimkrigen i 1850'erne førte til forsøg på at sætte fart på moderniseringen af Rusland, hvilket førte til over 50 år med positiv økonomisk, industriel, kulturel og uddannelsesmæssig udvikling i Storfyrstendømmet Finland.

Det finske sprogs forbedrede status var især slående. Denne udvikling opmuntrede også finsk nationalisme og en kulturel enhed gennem grundlæggelsen af den Fennomanske bevægelse, som bandt finnerne til det lokale styre og førte til tanken om at de finske storfyrstendømme var en stadig mere autonom del af det russiske kejserrige.

I 1899 indledte det russiske kejserrige en integrationspolitik gennem russificering af det finske storfyrstendømme:

den militære og strategiske situation i Rusland var blevet mere vanskelig på grund af det Tyske rige og Japan, og

den russiske centraladministration og filosofien om panslavisme var vokset i Sankt Petersborg.

Som konsekvens heraf havde den russiske zar og de militære ledere siden 1870'erne forsøgt at forene det store heterogene rige i en russisk multinational dynastisk union.

Russificeringen af Finland og regeringskrisen i landet efter det kejserlige dekret i 1899 var resultatet af et sammenstød mellem ideologien om perifer autoritet (storfyrstendømmet som en stat i det russiske rige, men en adskilt del af det russiske regeringsapparat) og centralmagten (et udelte Rusland domineret fra Sankt Petersborg). Russificeringen havde til formål at styre den militære og administrative kontrol over Storfyrstendømmet. Finnerne kaldte integrationspolitikken for "den første undertrykkelsesperiode, 1899–1905."

Efter 1899 forværredes det finsk-russiske forhold, og der blev for første gang udkastet planer for adskillelse fra Rusland eller selvstændighed for Finland. Dette førte til fremkomsten af en række forskellige politiske og økonomiske grupper i landet. Den mest radikale, aktivistbevægelsen, som rummede anarkistiske grupper fra både arbejderklassen og den svensk-talende intelligentsia udførte terroristangreb.

Under 1. verdenskrig og fremkomsten af Germanisme, indledte de sidste (svecomaner) et hemmeligt samarbejde med kejserriget Tyskland, og fra 1915–1917 blev en finsk "Jäger" (Jääkärit)-bataljon på 1.900 finske frivillige uddannet i Tyskland. Til gengæld valgte nogle få tusinde finner, som havde sympati for zaren, at slutte sig den russiske hær i 1914.

Politik

De vigtigste årsager til de voksende politiske spændinger blandt finnerne var zarens autokratiske styre og det udemokratiske klassesdelte stændersamfund i storfyrstendømmet. Dette system havde sine rødder i det svenske rige i 1600-tallet, som i praksis delte det finske folk i to grupper, som var adskilt økonomisk, socialt og politisk.

Den finske befolkning voksede hurtigt i det 19. århundrede fra 860.000 i 1810 til 3.130.000 i 1917, og der opstod en klasse af industri- og landarbejdere og uformuende bønder. Den industrielle revolution og økonomisk frihed kom senere til Finland end til Vesteuropa (1840–1870), på grund af Romanov

familiens autokratiske styre.

Industrialiseringen blev typisk ledet og finansieret af staten. Det betød at nogle af de sociale problemer, som er forbundet med industrialiseringen, blev reduceret gennem kontrol over administrationen og ved at lære fra andre landes erfaringer såsom England.

I det finske område var der tydelige kulturelle forskelle mellem Rusland og Storfyrstendømmet. Stænderne planlagde at opbygge en stadig mere autonom finsk stat, som blev ledet af eliten og intelligentsiaen. Fennomanerne især sigtede mod at inddrage almindelige mennesker for at fastholde staten i en ikke-politisk rolle for at mindske uro på grund af sociale problemer.

Rent faktisk var bønderne og præsterne allerede begyndt at støtte arbejderne sag inden industrialiseringen begyndte for alvor. Arbejderbevægelsen og mange upolitiske bevægelser (såsom ungdomsforeninger og afholdsbevægelsen, der blev grundlagt i slutningen af 1800-tallet) blev i starten "ledet oven fra".

Sociale forhold, levestandarden og arbejderne selvbevidsthed voksede gradvis som følge af industrialiseringen mellem 1870–1916. Samtidig slog de politiske begreber socialisme, socialliberalisme og nationalisme rod især indenfor fennomanien. Men selv om levestandarden voksede blandt det almindelige folk blev kløften mellem rig og fattig udvidet markant.

Den finske arbejderbevægelse, som opstod i slutningen af 1800-tallet ud af folkelige-, afholds- og religiøse bevægelser samt fennomanien havde en "finsk national arbejderklasse"-karakter og blev repræsenteret af det socialdemokratiske parti, som blev grundlagt i 1899.

Bevægelsen kom i forgrunden uden store konfrontationer, da spændingerne under Ruslands fejlslagne krig mod Japan førte til en generalstrejke i Finland og en opstand i kejserriget. I et forsøg på at kvæle uroen blev stænderssystemet afskaffet ved en parlamentsreform, som indførte almindelig valgret.

Generalstrejken styrkede opbakningen til socialdemokraterne betydeligt. I 1906 var partiet målt på opbakningen i befolkningen den stærkeste socialistiske bevægelse i verden. Udover den vigtige og primære støtte fra arbejderne i byerne, havde socialisterne opbakning fra landarbejdere. Da Finland var et land med forholdsvis små byer med en lille arbejdsstyrke, og da mange industricentre var små "øer" omgivet af store landlige områder, var der social sammenhæng mellem arbejderne i byen og landet.

Fra 1899–1906 var arbejderbevægelsen blev afgørende selvstændig i modsætning til den patriarkalske tankegang i de fennomanske stænder. Arbejderaktiviteterne efter 1899 var blevet rettet mod modstand mod russificering, og havde også søgt at udvikle en indenlandsk politik, som tog hånd om sociale problemer og reagerede på kravet om demokrati.

Dette var en reaktion på den nytteløse indenlandske kontrovers, som havde været i gang siden 1880'erne, mellem den finske adel/borgerskab og arbejderbevægelsen vedrørende stemmeret for den almindelige befolkning. Ud over deres pligter som lydige og upolitiske indbyggere i Storfyrstendømmet, og deltagere i den politiske kamp mod zaren, var arbejderne begyndt at bede om og senere kræve borgerrettigheder i det finske samfund.

Magtkampen mellem de finske stænder og den russiske administration havde givet dem en konkret rollemodel og plads til arbejderbevægelsen. Til sidst var der sket en hurtig ændring i den brede befolknings tankegang og mål. De fredelige finner, som blot få årtier tidligere havde accepteret klassesamfundet som en langvarig naturlig regulering af deres liv krævede nu ægte borgerskab. På den anden side, så den finske elite sig, på grund af en århundredlang tradition og erfaring med administrativt lederskab, som den indbyggede ledelse af storfyrstendømmet.

Valgreform og konflikter

Valgreformen i 1906 var et kæmpe spring fremad for den politiske og sociale liberalisering af almindelige finske mænd og kvinder. Det russiske kongehus havde været de mest autokratiske og konservative regenter i Europa, og det finske folk havde oplevet det i form af de fire finske stænder.

Mens de fleste lande i Vesteuropa havde indført parlamenter med to kamre ved starten af 1900-tallet valgte finnerne i 1906 at indføre et etkammersystem, og samtidig fik kvinderne stemmeret. Alle voksne finner fik ret til at stemme, hvilket fik antallet af vælgere til at vokse fra 126.000 til 1.273.000. Dette gav snart socialdemokraterne omkring 50% stemmeandel.

Zaren genvandt sin autoritet efter krisen i 1905 og genvandt sin rolle som storfyrste af Finland, og under den anden periode med russificering mellem 1908 og 1917 blev de nye funktioner og beføjelser i det finske parlament rullet tilbage. Zaren mente at parlamentet kun havde en rådgivende rolle. Han alene besluttede sammensætningen af det finske senat, som ikke var i overensstemmelse med sammensætningen af parlamentet, og forbød parlamentarisme. Zaren opløste parlamentet og beordrede nyvalg næsten hvert år mellem 1908–1916.

Parlamentets evne til at løse store sociale og økonomiske problemer blev undermineret af

konfrontationerne mellem repræsentanterne for de stort set uuddannede befolkningsgrupper og repræsentanterne for de tidligere stænder, som var vant til meritokratisk styre og holdninger.

Samtidig var der konflikter mellem de industrielle arbejdsgivere og deres arbejdere, da industriens folk nægtede at indgå kollektive overenskomster og anerkende fagforeningerne ret til at repræsentere arbejderne. Arbejdsgiverne dikterede og styrede arbejdskontrakterne, som blev indgået på det personlige niveau.

Selv om arbejdet og resultaterne i parlamentet havde skuffet arbejderbevægelsen, lod dominans i det finske parlament og lovgivning til at være den eneste vej til at få et mere økonomisk og socialt afbalanceret samfund. Det var derfor, at de arbejdende finske mænd og kvinder identificerede sig kraftigt med staten. Alt i alt førte disse politiske udviklingstendenser til forhold som tilskyndede til en kamp om ledelsen af den finske stat i de ti år frem til det russiske kejserriges sammenbrud.

Februarrevolutionen

Arbejdere krævede mad og en fuldstændig overdragelse af lovgivningsmagten fra den russiske regering til Finlands parlament.

Det strengere russificeringsprogram, som finnerne kaldte "den anden undertrykkelsesperiode 1908–1917", blev stoppet den 15. marts 1917 med fjernelsen af den russiske zar Nikolaj 2. Den umiddelbare årsag til det russiske kejserriges sammenbrud var en indenlandsk krise, som var udløst af de militære nederlag i krigen mod Tyskland og krigstræthed i det russiske folk.

De dybere liggende årsager til revolutionen skulle findes i sammenstødet mellem det mest konservative styre i Europa og behovet for politisk og social modernisering, som fulgte i kølvandet på industrialiseringen. Zarens magt blev overdraget til den russiske Duma og den provisoriske regering, som på dette tidspunkt havde et højreorienteret flertal.

Finnerne fik deres autonome status tilbage i marts 1917, og revolten i Rusland gav for første gang det finske parlament ægte politisk magt. Den politiske venstrefløj, som fortrinsvis bestod af socialdemokrater, dækkede et bredt spektrum fra moderate til revolutionære socialister. Den politiske højrefløj var endnu mere sammensat og bestod fra socialliberale og moderate konservative til højrefløjs konservative. De fire store partier var:

de to gamle Fennomaniske partier, det konservative Finska Partiet og det Ungfinska partiet som rummede både liberale og konservative

det socialreformistiske Agrarforbundet, som fortrinsvis havde støtte fra små og mellemstore landmænd
det konservative Svenska folkpartiet, som forsøgte at opretholde den tidligere adels og andre svensktalende minoritetsgruppers rettigheder.

Finnerne stod overfor en skadelig kombination af magtkamp og samfundsmæssigt sammenbrud i 1917. Ruslands sammenbrud udløste en kædereaktion af opløsning blandt finnerne, som startede med regeringen, militæret og økonomien og spredte sig nedad til alle grene af samfundet, såsom lokaladministrationen og arbejdspladserne for at ende på det personlige niveau som ændringer og spørgsmål om frihed, ansvar og moral.

1. verdenskrig ramte det finske folk og nationen, da de ved starten af det 20. århundrede stod ved en skillevej mellem det gamle styre i stænderne og udviklingen af et moderne demokratisk samfund. Retningen og målet i denne ændringsperiode blev i hastigt stigende grad et politisk spørgsmål.

Dette førte efterhånden til en væbnet konflikt som følge af den svage finske stat, mangelen på basale styringsmekanismer og instinktive reaktioner blandt de enkelte finner under yderst usikre og farefulde omstændigheder. Socialdemokraterne sigtede mod at fastholde de politiske rettigheder, som arbejderbevægelsen allerede havde opnået, og på at få indflydelse på folket og samfundet. De konservative var bange for at miste deres traditionelle sociale og økonomiske magt. Begge grupper samarbejdede med de tilsvarende politiske kræfter i Rusland, hvilket uddybede splittelsen i landet.

Som konsekvens af den skæve sociale udvikling og arbejderbevægelsens fortsatte placering i den politiske opposition, havde det socialdemokratiske parti opnået absolut flertal i Finlands parlament ved valget i 1916. Det nye Senat blev dannet i marts 1917 af socialdemokraten og fagforeningslederen Oskari Tokoi.

Hans senatskabinet bestod af seks repræsentanter fra socialdemokraterne og seks fra ikke-socialistiske partier. I teorien bestod det nye kabinet af en bred koalition, men i praksis, hvor de store politiske grupper ikke var indstillet på kompromisser og med de mest erfarne politikere placeret udenfor kabinettet, viste det sig ude af stand til at løse nogle af de store lokale finske problemer.

Efter revolutionen flyttede den realpolitiske magt ned på gadeniveau i form af masse møder, strejkekomiteer og gaderåd dannet af arbejdere og soldater, og til aktive arbejdsgiverorganisationer, hvilket alt sammen tjente til at underminere statens autoritet.

Den hurtige økonomiske vækst, som følge af 1. verdenskrig, som havde hævet industriarbejdernes

indkomster og arbejdsgivernes overskud i 1915 og 1916, kollapsede med februarrevolutionen. Det afledte fald i produktion og økonomi førte til høj arbejdsløshed og høj inflation.

For de, som havde et arbejde, gav februarrevolutionen frihed til at stræbe efter at løse de langsigtede problemer i deres arbejdsliv. Arbejderne ønskede en 8 timers arbejdsdag, bedre arbejdsbetingelser og højere løn. Disse krav førte til demonstrationer og større strejker inden for såvel industri som landbrug i hele Finland.

Fødevarerforsyningen i landet var afhængig af kornafgrøder fremstillet i det sydlige Rusland, mens finnerne havde specialiseret sig inden for mejeribrug. Ophøret af kornimporten fra et Rusland i indre opløsning førte til fødevarerknaphed i landet. Regeringen reagerede på dette med at indføre rationering og maksimalpriser, men landmændene modsatte sig regeringskontrollen, og der opstod et sort marked.

Fødevarerpriserne på det sorte marked blev ved med at stige hurtigt, hvilket var et stort problem for de arbejdsløse arbejderfamilier. Fødevarerforsyning, priser og til sidst frygten for sult blev følelsesladede politiske spørgsmål mellem landmænd på landet og industriarbejderne i byerne.

De almindelige mennesker, hvis frygt blev udnyttet af politikere og de politiske medier, gik på gaden. Trods mangel på mad blev det sydlige Finland ikke ramt af storstilet hungersnød før borgerkrigen. Økonomiske faktorer bidrog til krigen i 1917, men var kun en sekundær årsag i forhold til kampen om magten i staten.

Revolutionære russiske soldater fra forskellige politiske grupper bidrog til følelsen af ustabilitet i 1917

Kampen om magten

Vedtagelsen af Tokois senatslov, som blev kaldt "statsloven" (valtalaki), i juli 1917, blev den første af tre kulminationer på magtkampen mellem socialdemokraterne og de konservative under den politiske krise fra marts 1917 til slutningen af januar 1918.

Den russiske zars fald åbnede spørgsmålet om hvem der skulle have magten i det tidligere storfyrstendømme. Selv om finnerne var gået ind på frihedsmanifestet (fra perioden 1908-1916), som blev udstedt i marts 1917 af den provisoriske russiske regering, havde de i det mindste planer om en udvidelse af den tidligere autonomi.

Februarrevolutionen gav de finske socialdemokrater fremdrift: de havde absolut flertal i parlamentet og en snæver overvægt i senatet. Efter 25 års skuffelser havde socialdemokraterne muligheden for at gribe den politiske magt. Siden begyndelsen af 1910'erne havde socialisterne set, at evnen til at forbedre forholdene for almindelige mennesker igennem sociale reformer var afhængig af at man sad på magten i landet.

De konservative var alarmerede over den fortsat voksende støtte til socialisterne fra 1899 til 1916, som havde nået et højdepunkt i 1917, hvor de dominerede både parlament og senat. Og nu var der ikke en modvægt i form af zaren og den russiske administration.

De tidligere stænder havde accepteret og støttet at den almindelige finne fik større rettigheder i samfundet men havde forsøgt at begrænse arbejderklassens adgang til politisk magt i landet. I sommeren 1917 kom det til en større konfrontation mellem socialisterne og de konservative. Det gav arbejderbevægelsen en chance for at få politisk magt og indlede sociale reformer. For de konservative var det vigtigt at få stoppet socialisterne inden de nåede at ændre markant på magtstrukturerne i landet.

"Statsloven" blev gennemført i overensstemmelse med en socialdemokratisk plan om i betydelig grad

at forøge og samle magten i parlamentet som en reaktion på den ikke-parlamentariske og konservative ledelse i det finske senat i perioden mellem 1906-1916.

Loven styrkede også Finlands uafhængighed ved at begrænse den russiske indflydelse på indre finske forhold: Ruslands provisoriske regering skulle kun varetage udenrigspolitik og militærpolitik for Finland. I parlamentet blev loven vedtaget med støtte fra Agrarforbundet og nogle højrefløjsaktivister og andre ikke-socialister, som var ivrige efter at opnå finsk selvstændighed. De konservative var modstandere af loven, og nogle af de mest højreorienterede parlamentsmedlemmer opgav deres parlamentspladser.

I Rusland havde den socialdemokratiske plan opbakning fra Vladimir Lenin og de russiske bolsjevikker, som i juli var i gang med at forberede en revolte mod den provisoriske russiske regering, men den provisoriske regering var i mod statsloven, da den ville indskrænke den russiske regerings magt over landet.

Regeringen havde fortsat det russiske militærs støtte i Finland. I Petrograd blev Lenin forpurret under "julidagene" og tvunget til at flygte til Finland. Da den russiske krig mod Tyskland stadig mere nærmede sig et nederlag, blev betydningen af Finland som en buffer, der beskyttede Petrograd, understreget, og russerne ville ikke tillade, at finnerne løsrev sig fra Rusland.

Den provisoriske regering nægtede at acceptere Statsloven og sendte flere russiske tropper til Finland, hvor de med støtte og samarbejde fra de konservative opløste parlamentet og udskrev nyvalg. Ved valget i 1917 mistede socialdemokraterne deres absolutte flertal, hvilket radikaliserede arbejderbevægelsen og undergravede støtten til, at man baserede sig på parlamentariske metoder til at opnå sine mål.

Begivenhederne i juli 1917 afstedkom ikke alene den røde revolution i januar 1918. Sammen med den politiske udvikling, der var baseret på den finske arbejderbevægelses fortolkning af ideerne i fennomani og socialisme mellem 1880'erne og sommeren 1917 var disse begivenheder afgørende for karakter, indhold og mål for en finsk revolution. For at opnå magten og gennemføre politiske reformer måtte socialisterne overvinde det finske parlament.

Ruslands sammenbrud og februarrevolutionen førte til et tab af institutionel autoritet i Finland og opløsning af politistyrken, hvilket skabte frygt og usikkerhed. Som reaktioner begyndte grupper på højre og venstrefløj at danne uafhængige sikkerhedsgrupper til egen beskyttelse.

I begyndelsen var disse grupper lokale og stort set ubevæbnede. I efteråret 1917, i magttomrummet efter opløsningen af parlamentet og da der ikke fandtes en stabil regering eller en finsk hær, begyndte disse styrker at få en mere militær karakter. Civilgarderne, som senere blev til de hvide garder, blev dannet af lokale mænd med indflydelse, som regel konservative akademikere, industrifolk og store landmænd og aktivister, og de blev bevæbnet af tyskerne. Arbejdernes sikkerhedsvagter og røde garder (som senere kun blev kaldt Røde garde) blev ofte rekrutteret gennem deres lokale partiafdeling og fagforeningerne, og blev bevæbnet af russerne.

Oktoberrevolutionen

Lenins bolsjevikiske revolution den 7. november 1917 betød, at den politiske magt i Petrograd overgik til de radikale, venstreorienterede socialister, en udvikling som passede det Tyske kejserrige, som var udmattet af at udkæmpe 1. verdenskrig på to hovedfronter.

Det havde været de tyske lederes politik at tilskynde til uro eller revolution i Rusland for at tvinge russerne til at bede om fred. Til det formål havde de sikret fri passage for Lenin og hans fæller fra deres eksil i Schweiz til Petrograd i april 1917.

Samtidig havde de støttet bolsjevikkerne økonomisk, da de mente at Lenin var det kraftigste våben de kunne affyre mod Rusland. Den tyske politik var en succes. Der blev indgået våbenstilstand mellem Tyskland og bolsjevikkerne den 6. december og fredsforhandlinger begyndte den 22. december 1917 i Brest-Litovsk.

November 1917 var det andet vendepunkt i kampen om magten i Finland. Efter opløsningen af det finske parlament voksede polariseringen mellem socialdemokraterne og de konservative dramatisk. Det parlamentariske magttomrum, som varede i flere måneder, gav mulighed for at de røde og hvide garder kunne spille en større rolle.

Efter at de finske ikke-socialister havde vundet valget i oktober 1917, indgik de en slags våbenhvile med den provisoriske russiske regering. Ved den bolsjevikiske revolution blev der igen vendt op og ned på tingene. Det ikke-socialistiske i det nye finske parlament overtog magten den 15. november inden for rammerne af den statslov, som socialisterne havde vedtaget i juli 1917 og godkendte straks de socialdemokratiske forslag fra juli 1917 om en ottetimers arbejdsdag og almindelig valgret ved lokale valg.

Fil sidst forsøgte de konservative den 27. november at holde fast på magten ved at udnævne et rent konservativ kabinet under ledelse af Pehr Evind Svinhufvud. Regeringen besluttede at løsrive Finland

fra Rusland og at forøge de civile garders militære styrke.

De første finske Jägere var ankommet til Finland den 31. oktober om bord på et skib ved navn Equity, hvilket også havde en større last af våben fra den tyske hær. Equity blev efterfulgt af den tyske U-båd (UC-57) med flere Jägere og våben den 17. november 1917.

Der var omkring 50 Jägere i Finland ved udgangen af 1917. Finske konservative var bekymrede over udsigten til at Tyskland og Rusland ville indgå våbenstilstand og forhandle fred, da det ville begrænse Tysklands muligheder for at yde støtte til de hvide finner. Tyskland gik imidlertid ind på at sælge 70.000 rifler til de hvide gardes og sørge for at Jägerbataljonen kunne komme sikkert tilbage til Finland.

Der var 149 civile hvide gardes i Finland (lokale enheder i byer og landkommuner) den 31. august 1917, 251 den 30. september, 315 den 31. oktober, 280 den 30. november 1917 og 408 den 26. januar 1918. Det første forsøg på at begynde en seriøs militær træning af civilgarderne var grundlæggelsen af en 200 mand stærk "kavaleriskole" på godset Saksanniemi, i nærheden af byen Porvoo, øst for Helsinki den 19. september 1917.

Efter de politiske nederlag i juli og oktober 1917 fremlagde socialdemokraterne den 1. november et kompromisløst program med titlen "Vi kræver" for at presse på for at få politiske indrømmelser. De forlangte valget i oktober annulleret og opløsning af de civile gardes, hvilket højrefløjen afviste.

Efter oktoberrevolutionen planlagde de finske socialister at bede bolsjevikkerne om at anerkende Finlands uafhængighed i et manifest den 10. november, men den usikre situation i Petrograd stoppede dette. Efter at "Vi kræver" programmet var slået fejl, indledte socialisterne en generalstrejke den 14.–19. november 1917. Den moderate venstrefløj forsøgte at lægge pres på ikke-socialisterne for at få optage et stort antal socialdemokrater i det nye kabinet.

En revolution havde været målet for de radikale venstreorienterede siden tabet af den politiske magt i juli og oktober 1917. Nedskydningen af en landarbejder under en lokal strejke den 9. august i Ypäjä afstedkom udbredt vrede blandt arbejderne i hele landet.

I november lod det til, at der var momentum til en opstand. I denne fase opfordrede Lenin og bolsjevikkerne, som var under pres i Petrograd, socialdemokraterne til at tage magten i Finland, som var et vigtigt defensivt område mod den tyske trussel og en afgørende bufferzone på vejen mod Petrograd.

Flertallet af de finske socialister var imidlertid moderate og foretrak parlamentariske metoder, hvilket fik Lenin til at kalde dem "tøvende revolutionære", men da det så ud til, at generalstrejken ville lykkes, vedtog "Arbejdernes revolutionære råd" med et snævert flertal at gribe magten den 16. november, men den øverste revolutionære "eksekutivkomite" kunne ikke rekruttere tilstrækkelig mange folk til at udføre planen og måtte aflyse den planlagte revolution samme dag.

Socialdemokraterne holdt et ekstra partimøde den 25.-27. november 1917. Her blev afstemningen mellem revolution og parlamentariske metoder gentaget. De moderate vandt, men da de forsøgte at få vedtaget en resolution, som fuldstændig opgav ideen om en socialistisk revolution i Finland, stemte forsamlingen "nej". Den finske arbejderbevægelse ønskede således at beholde en egen militær styrke og samtidig holde den revolutionære vej åben.

Stalin og Lenin

Den russiske bolsjevik Joseph Stalin besøgte mødet og krævede, at de finske socialister skulle gennemføre revolutionen, og forsøgte at skubbe socialdemokraterne fremad ved at love finsk selvstændighed. Det lykkedes ikke for Stalin at overbevise dem om at gennemføre en revolution, da finnerne var mere ivrige efter at få selvstændighed. De finske socialdemokraters manglende interesse i revolutionære aktiviteter var en skuffelse for Lenin. Han mistede endeligt troen på dem i december 1917 under den finske selvstændighedsproces.

Disse hændelser betød i praksis at socialdemokraterne blev delt i to: Et flertal som støttede parlamentariske metoder og et mindretal som ønskede revolution. De mest revolutionære arbejdere var bitre over arbejderbevægelsens beslutning om at opgive den politiske magt, som den let havde opnået under generalstrejken.

Efterdønningerne af begivenhederne havde en varig betydning for arbejderbevægelsens fremtid, hvor adskillige stærke ledere satte deres stilling i partiet på spil, og mistede støtte blandt de radikale arbejdere. Atmosfæren efter de bevæbnede arbejderes handlinger under og lige efter generalstrejken var ikke lovende.

I arbejderbevægelsen var en mere markant konsekvens af efteråret 1917 fremkomsten af arbejdernes gardes. Der var omkring 20-60 arbejdersgardes i Finland mellem 31. august og 30. september 1917, men efter nederlaget ved parlamentsvalget i oktober begyndte antallet af gardes at vokse betydeligt.

Den 20. oktober proklamerede den finske arbejderunion behovet for at danne arbejdersgardes i hele landet. Denne meddelelse førte til et run på garderne. Den 31. oktober var der 100-150, den 30.

november 342 og den 26. januar 1917 var der 375. Der havde været to slags arbejdsgardener siden maj 1917: sikkerhedsgardenerne og de røde gardener.

Hovedparten af medlemmerne var sikkerhedsgardener. De røde gardener var til dels hemmelige grupper, som blev dannet i visse byer, heriblandt Tampere og Helsinki efter model af de lokale røde gardener, som var blevet opbygget under generalstrejken i 1905.

Tilstedeværende af to modstående væbnede styrker i Finland, de røde og de hvide gardener, afstedkom en form for "dobbelt magt" og "delt overhøjhed" i det finske samfund, en typisk forløber for en borgerkrig. Den afgørende splittelse mellem de to gardener brød ud under generalstrejken, da radikale elementer af de røde gardener og arbejderne sikkerhedsgardener henrettede adskillige politiske modstandere i de store byer i det sydlige Finland, og de første væbnede sammenstød mellem civilgardener og arbejdsgardener brød ud med rapporterede tab på 34. Den finske borgerkrig ville formentlig være startet på dette tidspunkt, hvis der havde været våben nok til at bevæbne de to sider. I stedet indledtes et kapløb om at få våben og en endelig eskalering til krig.

Finsk selvstændighed

Den bolsjevikiske regerings anerkendelse af finsk uafhængighed var den første konkrete eksempel på Lenins magtpolitiske strategi og ideologi om folkenes selvbestemmelse.

Opløsningen i Rusland gav finnerne en historisk mulighed for at opnå selvstændighed, men efter oktoberrevolutionen var holdningerne blandt de konservative og socialdemokraterne i dette spørgsmål skiftet. Højrefløjen var nu ivrige efter at opnå selvstændighed, fordi den ville hjælpe dem til at kunne styre venstrefløjen og minimere indflydelsen fra det revolutionære Rusland.

Socialdemokraterne havde stilet mod at forøge den finske uafhængighed siden foråret 1917, men nu kunne de ikke drage direkte partipolitisk fordel af den, og det var enten nødt til at tilpasse sig højrefløjens dominans eller forsøge at ændre alting gennem en revolution.

Nationalisme var blevet en "folkets religion" blandt finnerne i slutningen af 1800-tallet, men deres hovedmål, især i den første russificeringsperiode og under generalstrejken i 1905, var ikke uafhængighed men en tilbagevenden til autonomien i 1809-1898.

Siden 1809 havde storfyrstendømmet haft fordel af en toldunion, uafhængigt statsbudget og siden 1860 egen valuta – finsk mark og industrialisering. Økonomien i storfyrstendømmet var afhængig af det store russiske marked, og adskillelse fra Rusland ville skabe risiko for at Finland mistede sin præferencestilling. Det økonomiske sammenbrud i Rusland og den politiske magtkamp i Finland i løbet af 1917 var blandt nøglefaktorerne i at gøre selvstændighed til et centralt spørgsmål.

P.E. Svinhufvuds Senat foreslog Finlands uafhængighedserklæring, som parlamentet vedtog den 6. december 1917. Selv om socialdemokraterne stemte imod Svinhufvuds forslag, besluttede de at fremlægge et alternativt forslag, som ikke indeholdt væsentlige afvigelser.

Socialisterne frygtede yderligere tab af støtte (som ved valget i oktober) blandt de almindelige nationalistiske finner og håbede på at få flertal i fremtiden. De sendte to delegationer til Petrograd i løbet af december for at bede Lenin om at godkende finsk uafhængighed. Begge sider i det politiske spektrum var således enige om behovet for finsk uafhængighed, om end de var meget uenige om hvordan det hvilken ledelse det nye land skulle have.

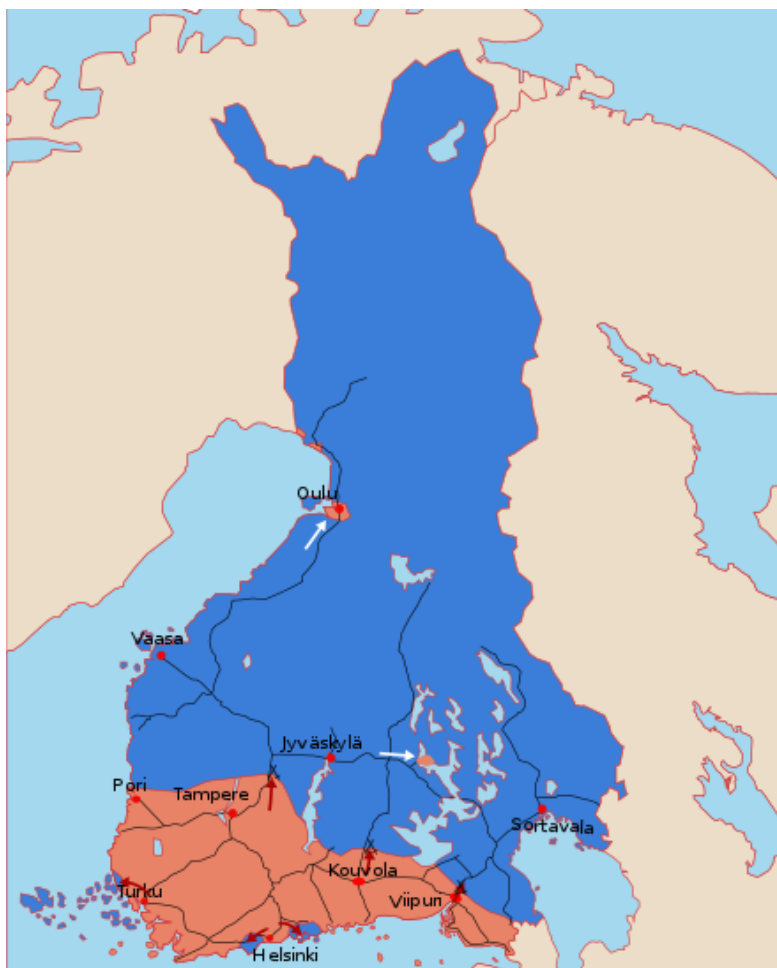
Opnåelse af selvstændighed var ikke en selvfølgelig. For et lille land som Finland, var det afgørende at blive anerkendt af Rusland og de øvrige europæiske Stormagter. Tre uger efter at have erklæret Finland selvstændigt besluttede Svinhufvuds kabinet, under pres fra Tyskland, at det var nødvendigt at forhandle med Lenin om russisk anerkendelse.

I december 1917 var bolsjevikkerne ligeledes under pres i fredsforhandlingerne i Brest-Litovsk med tyskerne, og var i dyb krise med en demoraliseret hær, og resultaterne fra oktoberrevolutionen var i fare. Lenin regnede med at bolsjevikkerne måske kunne holde fast i de centrale dele af Rusland, men måtte opgive områder i udkanten, herunder Finland i det mindre betydningsfulde nordvestlige hjørne.

Som følge heraf opnåede Svinhufvud og hans senatsdelegation Lenins anerkendelse af selvstændigheden den 31. december 1917. Ved starten på borgerkrigen havde Danmark, Frankrig, Grækenland, Norge, Schweiz, Sverige, Tyskland og Østrig-Ungarn anerkendt Finlands uafhængighed. Storbritannien og USA ventede og fulgte den politiske og militære udvikling i forholdet mellem Finland og de allieredes hovedfjende Tyskland. De allierede håbede på at overtrumfe Lenin og bolsjevikkerne for at få Rusland tilbage i krigen mod Tyskland. Tyskland fremmede Finlands adskillelse fra Rusland for at få Finland ind i den tyske magtsfære. Frankrig afbrød senere i foråret 1918 de diplomatiske forbindelser med senatet i Vaasa, som følge af samarbejdet mellem Tyskland og de Hvide i Finland.

Borgerkrigens forløb

Den endelige eskalation mod krig begyndte i starten af januar 1918 da alle militære eller politiske handlinger, som de Røde eller de Hvide foretog sig resulterede i et tilsvarende modtræk hos modparten. Begge sider begrundede deres handlinger som defensive tiltag, især overfor deres egne støtter.

Indledende fronter og offensiver under borgerkrigen i begyndelsen af februar 1918 (den røde gardes område i rødt, den hvide gardes i blå)

På venstrefløj bestod fortroppen i krigen af de mest radikale Røde gardes og Arbejdernes sikkerhedsgardes fra Helsinki, Kotka og Turku. De gik foran de Røde på landet og overbeviste de tøvende af de socialdemokratiske ledere om at de skulle støtte revolutionen. Garderne var under kommando af Ali Aaltonen, en tidligere officer i den kejserlige russiske hær, som var blevet udpeget i december 1917. På højrefløj var det de finske jægertrupper, som var blevet overført til Finland i slutningen af 1917, som gik foran sammen med de mest aktive frivillige hvide gardes i Vyborgprovinsen i det sydøstlige Finland, det sydvestlige Finland og det sydlige Østerbotten.

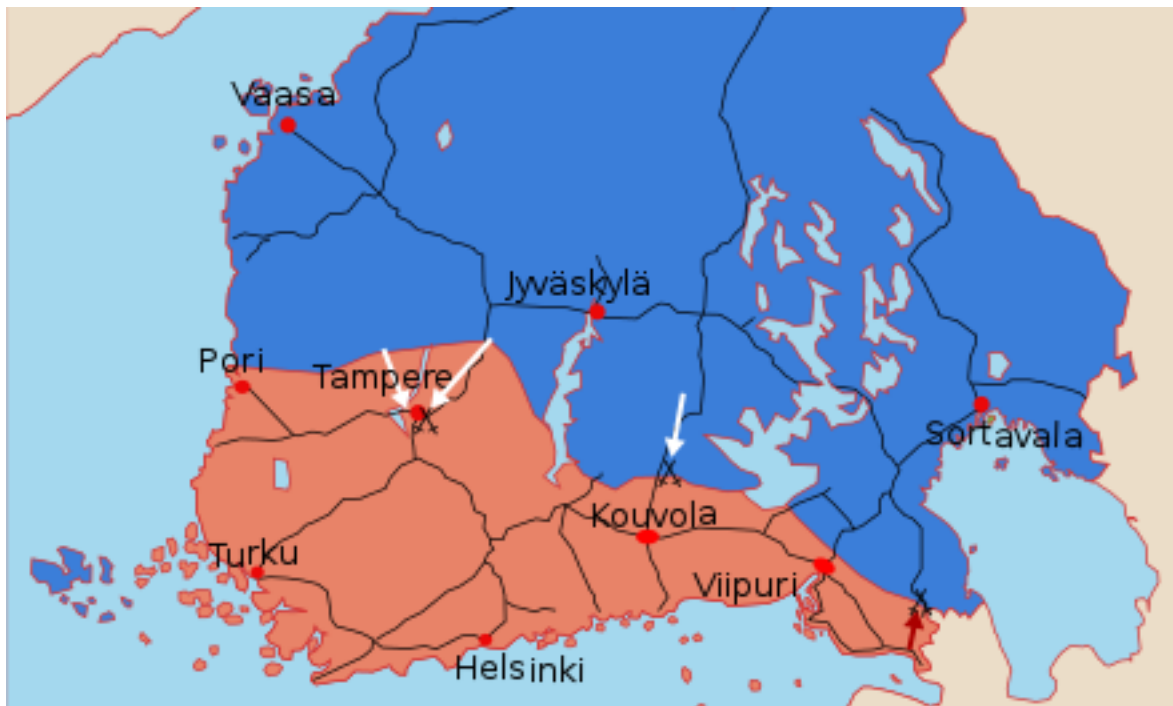
Svinhufvuds senat og parlamentet besluttede den 12. januar 1918 at etablere en stærk politistyrke, et tiltag, som de røde gardes så som en skridt mod legalisering af de hvide gardes. Den 15. januar blev Carl Gustaf Emil Mannerheim, der ligesom Aaltonen var tidligere officer i den russiske hær, udpeget til øverstkommanderende for de hvide gardes, og den 25. januar omdøbte Senatet de hvide gardes til Finske hvide armé.

De røde gardes nægtede at anerkende navnet, og besluttede at danne deres eget militærapparat. General Mannerheim opslugt sit hovedkvarter i Vaasa, mens Aaltonen placerede sit i Helsinki. Den tredje og sidste kulmination i magtkampen blandt finnerne og opløsningen af det finske samfund var begyndt.

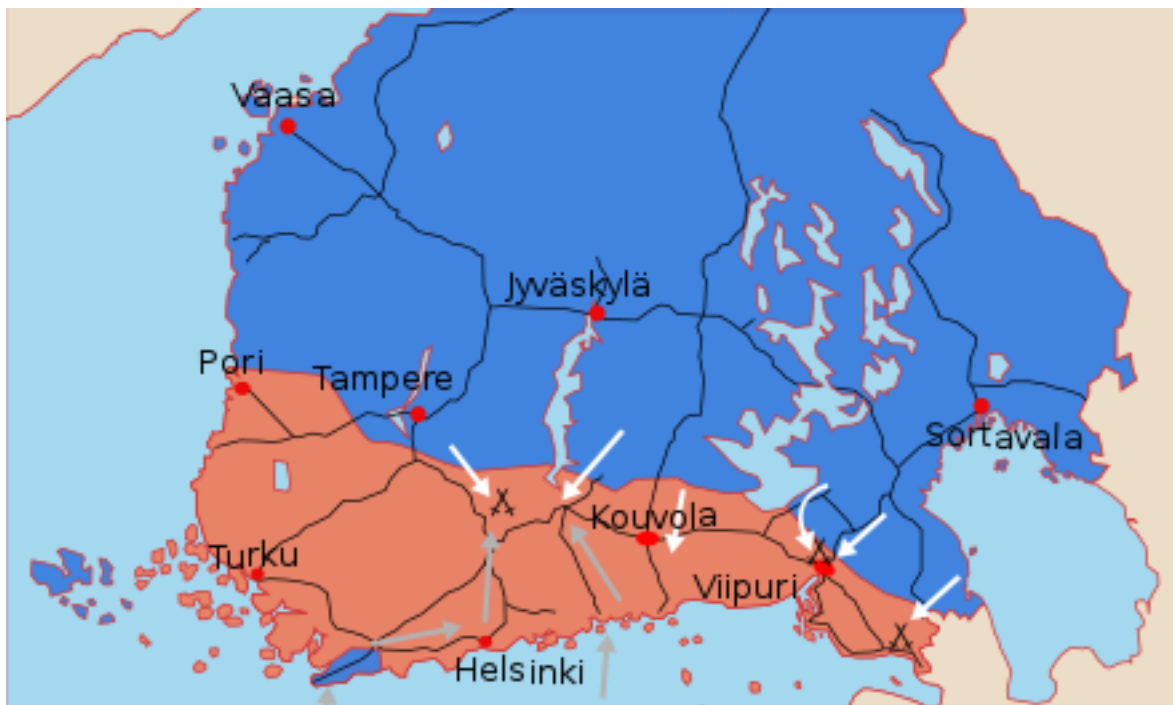
Starten på borgerkrigen

Ved krigens begyndelse løb der en usammenhængende front gennem det sydlige Finland fra vest mod øst og delte landet i en hvid og en rød del. De røde gardes kontrollerede landet mod syd,

herunder næsten alle de store industriområder og de største godser og landbrug med et stort antal fæstebønder og husmænd.

Hovedoffensiverne frem til til slutningen af marts 1918. Den hvide garde belejrer Tampere og omringer angribende sovjetiske og røde garde styrker ved Rautu i Karelen.

Den tyske intervention (grå pile) og de sidste offensiver i krigen

Den hvide armé kontrollerede områderne mod nord, som fortrinsvis bestod af små og mellemstore landbrug og husmænd. Der var ikke mange fæstebønder og de havde gennemgående en højere social status end sydpå. Der var fjendtlige enklaver på begge sider af fronten. Indenfor de hvides område lå industribyerne Varkaus, Kuopio, Oulu, Raahе, Kemi og Tornio. Indenfor de rødes område lå Porvoo, Kirkkonummi og Uusikaupunki. Fjernelsen af disse enklaver var en vigtig opgave for begge sider i februar 1918.

Røde garder og de russiske tropper

De røde garder tog initiativet i starten af krigen og tog kontrol over hovedstaden Helsinki tidligt om morgenen den 28. januar og fik tidlige fordele under en angrebsfase, som varede indtil midten af marts. Kronisk mangel på kvalificerede ledere, både i toppen og slagmarken betød, at det ikke kunne udnytte deres tidlige momentum, og de fleste af deres offensiver endte med at løbe ud i sandet.

Tropperne i de røde garder var ikke professionelle soldater, men bevæbnede civile, hvis militære træning og disciplin var utilstrækkelig til at modstå den hvide hærs modangreb da de kom, og endnu mindre modstå de tyske tropper, som ankom senere.

Selv om der stadig var 60-80.000 russiske soldater fra den gamle kejserlige hær stationeret i Finland ved borgerkrigens begyndelse var det russiske bidrag til de røde garders sag ubetydelig. Da krigen begyndte forsøgte Lenin at indsætte hæren på de røde finners side, men tropperne var demoraliserede, krigstrætte og havde hjemve efter årene i 1.

verdenskrig. Hovedparten af tropperne var vendt tilbage til Rusland i slutningen af marts 1918. Som følge heraf deltog kun 7-10.000 tropper i den finske borgerkrig, hvor af højest 4.000 i adskilte enheder på 100-1000 mand kunne overtales til at kæmpe ved fronten.

De russiske revolutioner havde delt de russiske officerer politisk, og deres holdning til den finske revolution var forskellig. Nogle af dem, såsom Mikhail Svetšnikov anførte slagene på de rødes side i det vestlige Finland gennem hele februar 1918, mens andre officerer var bange for deres revolutionære underordnede og samarbejdede med deres tidligere kollega general Mannerheim om at afvæbne de russiske garnisoner i Finland.

Antallet af russiske soldater, som var aktive i borgerkrigen faldt markant da Tyskland angreb Rusland den 18. februar 1918. Brest-Litovsk-freden, som blev indgået den 3. marts, indskrænkede effektivt bolsjevikkernes muligheder for at støtte de røde garder med andet end våben og forsyninger. Russerne forblev imidlertid aktive på den sydøstlige front, hvor de forsvarede adgangsvejene til Petrograd

Hvide garder og den tyske hær

Selv om nogen har kaldt krigen for "amatørernes krig" havde den hvide hær tre fordele i forhold til de røde garder i krigen: det professionelle lederskab, som blev udøvet af general Mannerheim og hans stab, som omfattede 84 frivillige svenske officerer og tidligere finske officerer i den kejserlige armé – samt 1.450 soldater fra den 1.900 mand stærke elite-"Jäger"-bataljon.

Denne bataljon var blevet uddannet i Tyskland i 1915-1917, og havde været i kamp på Østfronten. Hovedparten af bataljonen ankom til Vaasa den 25. februar 1918. På slagmarken leverede Jägerne stærkt lederskab som gjorde det muligt for de almindelige hvide soldater at kæmpe rationelt og disciplineret.

Jägerne fik meget frie hænder til at styre kampen. De hvide tropper var imidlertid meget lig de røde garder i og med at hovedparten kun havde en meget kort og utilstrækkelig træning bag sig. I begyndelsen af krigen havde den hvide ledelse ikke megen autoritet over de frivillige delinger og kompagnier, som kun adlød deres dominerede lokale ledere. En hurtig oplæring af seks nye jægerregimenter med værnepligtige begyndte efter at Jägerbataljonen var ankommet til det hvide Finland i slutningen af Februar.

Ligeson resten af landet var Jägerbataljonen delt og 450 fortrinsvis socialistiske soldater fra enheden blev efterladt i Tyskland, da de kunne have valgt at kæmpe for de røde i krigen. Lederne af de hvide garder stod overfor et tilsvarende problem når de indkaldte unge mænd til hæren i februar 1918.

Slaget ved Tampere

I februar 1918 måtte general Mannerheim afveje hvor tyngden i de hvides kommende generaloffensiv skulle sættes ind. Der var to strategiske hovedmål: Tampere, som var Finlands største industriby i

sydvest og Viipuri , hovedbyen i Karelen. Selv om erobring af Viipuri gav store fordele, betød den manglende kamperfaring blandt tropperne i hæren og muligheden for at fjenden kunne indlede et modangreb at det var for risikabelt at angribe Viipuri.

Til sidst valgte Mannerheim derfor at angribe Tampere først. Han indledte angrebet den 16. marts ved Längelmäki, 65 km nordøst for Tampere. Samtidig begyndte den hvide hær at rykke frem langs en linje gennem Vilppula–Kuru–Kyröskoski–Suodenniemi, nord og nordvest for Tampere.

Mange røde garder brød sammen under vægten af angrebet, og adskillige enheder flygtede i panik, mens andre ihærdigt forsvarede deres stillinger og forsinkede den hvide hær, som ikke var vant til at være i offensiven, i deres fremrykning. Til sidst afskår de hvide tropper de rødes forbindelseslinjer syd for Tampere, i Lempäälä (fra øst, Kangasala) den 24. marts og mod vest i Siuro (Nokia) og i Ylöjärvi den 25. marts, og herefter belejrede de Tampere, indtil angrebet på byen begyndte tre dage senere.

Slaget om Tampere

Slaget om Tampere blev udkæmpet mellem 16.000 hvide og 14.000 røde soldater. Det var det første store eksempel på bykrig i Finland og et af de tre afgørende slag under krigen, sammen med slagene om Helsinki og Viipuri . Kampen om byen Tampere begyndte den 28.

marts, som senere blev kaldt "blodige skærtorsdag" ved starten på påsken 1918, på kirkegården Kalevankangas. Efter denne intense kamp, hvor nogle af de angribende enheder havde tab på over 50%, reorganiserede de hvide deres planer og tropper og fortsatte angrebet om morgenen den 3. april. Efter kraftig artilleribeskydning rykkede de hvide garder frem fra hus til hus i Tampere mens de røde garder trak sig tilbage. Sent på aftenen den 3. april var de hvide nået frem til den østlige bred af floden Tammerkoski. De rødes største forsøg på at bryde belejringen af Tampere udefra langs Helsinki-Tampere jernbanen slog også fejl.

De røde garder mistede den vestlige del af byen mellem 4. og 5. april da deres ledere gradvis mistede kontrollen over slaget. Rådhuset var blandt de sidste støttepunkter for de røde tropper. Slaget om Tampere varede indtil den 6. april 1918. De røde overgav sig i Pyynikki og Pispala som var arbejderkvarterer.

Under kampene om Tampere havde de røde, som nu var i defensiven tydelig større motivation til at kæmpe, og general Mannerheim måtte bruge nogle af sine bedste enheder – de nye Jägerregimenter – i slaget. Han havde oprindeligt planlagt først at bruge dem senere i Viipuriområdet.

Kampene i Tampere var ren borgerkrig finner mod finner da hovedparten af de russiske tropper havde trukket sig tilbage til Rusland og de tyske tropper var endnu ikke ankommet til Finland. Slaget om Tampere var det blodigste i krigen. Den hvide armé mistede 700–900 mand, heriblandt 50 Jägere – de største tabstal den tidligere Jägerbataljon kom ud for i et enkelt slag i borgerkrigen. De røde mistede 1.000–1.500 soldater og yderligere 11–12.000 blev taget til fange. 71 civile blev dræbt – fortrinsvis på grund af artilleribeskydning. De østlige dele af byen med træbygninger blev ødelagt fuldstændigt.

Efter nederlaget i Tampere begyndte de røde garder en langsom tilbagetrækning østpå. Da den tyske hær erobrede Helsinki, skiftede den hvide arme sit militære fokus til Viipuri , som blev erobret den 29. april 1918 ved et stort angreb med 18.500 mand mod 15.000 røde tropper. 500–800 røde soldater blev dræbt og 12-15.000 blev taget til fange.

Tysk intervention

Det tyske kejserrige greb ind i den finske borgerkrig på de hvides side i marts 1918. Finske nationalister med germanistiske sympatier havde prøvet at skaffe tysk hjælp til befrielsen af Finland fra det russiske styre siden efteråret 1917, men tyskerne ønskede ikke at bringe våbenstilstanden og fredsforhandlingerne med Rusland i fare, da de var under pres på Vestfronten.

Den tyske holdning ændrede sig radikalt efter 10. februar hvor Lev Trotskij trods bolsjevikernes svage stilling afbrød forhandlingerne i håb om, at der ville udbryde en revolution i Tyskland, som ville ændre alting. Den tyske regering besluttede straks at give Rusland en lærestreg og for at få anledning til at gribe ind, bad de om anmodninger om hjælp fra de små lande vest for Rusland. Repræsentanter for de hvide i Finland bad herefter om hjælp den 14. februar. Den 13. februar havde det kejserlige tyske militær råd besluttet at sende tropper til Finland.

Tyskerne angreb Rusland den 18. februar. Offensiven førte til et hurtigt russisk kollaps og tilbagetrækning af russiske tropper og underskrivelse af den første Brest-Litovsk-aftale den 3. marts 1918. Finland, de baltiske lande Polen og Ukraine blev overført til den tyske magtsfære.

Det endte således med at de økonomiske og politiske investeringer, som Tyskland havde foretaget i den russiske kommunistleder Vladimir Lenin, bar frugt. Den tyske hær ændrede ikke sine militære planer vedrørende Finland efter fredstraktaten med bolsjevikkerne da den finske borgerkrig havde

åbnet en billig og nem adgang til Fennoskandinavien, og fordi tropper fra en britisk flådeeskadre havde besat havnen i Murmansk på Ruslands nordvestkyst mod Ishavet den 9. marts 1918.

Den 5. marts ankom en tysk flådeeskadre til Ålandsøerne, som en svensk militærekspedition havde taget kontrol over i midten af februar. Den 3. april 1918 slog den 10.000 mand store Ostsee-Division under Rüdiger von der Goltz til vest for Helsinki ved Hangö.

Den 7. april løb den 3.000 mand stærke Detachment Brandenstein byen Loviisa på sydøstkysten over ende. Den tyske hovedstyrke rykkede herefter hurtigt øst på fra Hangö og erobrede Helsinki den 12.-13. april. Brandenstein-brigaden angreb byen Lahti den 19. april og afskar forbindelse mellem det vestlige og østlige røde gardes. Den tyske hovedstyrke rykkede nordpå fra Helsinki og tog Hyvinge og Riihimäki den 21.-22. april samt Hämeenlinna den 26. april.

Den effektive indsats fra de tyske tropper i borgerkrigen stod i skarp kontrast med den demoraliserede russiske tropper havde præsteret. Det afgørende slag mod de røde finners sag blev afgivet da bolsjevikkerne afbrød fredsforhandlingerne i Brest-Litovsk, hvilket førte til den tyske offensiv på østfronten i februar 1918.

Slaget om Helsinki

Efter at fredsforhandlingerne mellem tyskerne og de røde finner den 11. april var slået fejl begyndte det egentlige slag om den finske hovedstad den 12. april kl. 5 om morgenen. I den tågede morgen angreb 2-3.000 tyske soldater fra Brigade von Tshirsky byen fra nord-vest med rygstød i Helsinki-Turku-jernbanen.

Tyskerne brød igennem i området mellem Munkkiniemi og Pasila og rykkede frem til den vestlige del af byens centrum. Den tyske flådeeskadre Meurer blokerede byens havn, bombarderede den sydlige del af byen og tropper fra flåden invaderede Katajanokka. 8-9.000 røde finske tropper forsvarede byen.

De bedste tropper var imidlertid indsat på hovedfronten længere mod nord. De røde finners vigtigste støttepunkter var arbejderhuset, jernbanestationen, det røde hovedkvarter i "Smolna" (der tidligere havde været generalguvernørernes palads op den sydlige Esplanade), senats-universitetsområdet og de tidligere russiske kaserner i Helsinki.

Sent på aftenen den 12. april var det meste af den sydlige og vestlige del af byen besat af den tyske hær i en kamp fra hus til hus og gade til gade. De lokale hvide gardes i Helsinki, som havde holdt sig skjult i byen under krigen, gik ind i kampen da tyskerne rykkede ind i byen.

Den 13. april erobrede tyske tropper den centrale markedsplads, "Smolna", det senere præsidentpalads og senatsområdet. Til sidst gik Brigade Wolff ind i kampen med 2.-3.000 soldater. Enheden stormede nordfra ind i de østlige dele af Helsinki; Hermanni, Helsinki, Kallio og Sörnäinen, som fortrinsvis blev beboet af finner fra arbejderklassen.

Det tyske artilleri beskød og ødelagde arbejderbygningen og slukkede den røde revolutions lanterne. Den østlige del af byen overgav sig ved middag den 13. april. Et hvidt flag blev hejst i tårnet på Kalliokirken. Lokale kampe fortsat indtil aften, og snigskytter fortsatte kampen i flere dage efter 13.

april. I alt blev 100-200 tyskere, 300 røde og 20 hvide garde soldater dræbt under slaget. Omkring 8.000 røde blev taget til fange. Den tyske hær fejrede sejren og demonstrerede sin magt ved en stor militærparade i centrum af byen den 14. april 1918.

Sveriges rolle

I lighed med andre europæiske nationer forsøgte Sverige at varetage sine nationale interesser under den finske borgerkrig og 1. verdenskrig. Officielt erklærede den svenske konge og den liberalt-socialdemokratiske regering at Sverige var neutral i krigen, hvilket skete som følge af såvel indenlandsk som udenlandsk pres.

Sverige forsøgte at undgå spændinger med de Allierede magter og med den stærke socialistiske bevægelse i Sverige. Disse var begge imod svensk støtte til de hvide, fordi de havde samarbejdet med det tyske kejserrige og kæmpede mod de finske socialdemokrater. De svenske socialister ydede på den anden side ikke bistand til de finske røde, men forsøgte at få fredsforhandlinger i gang mellem de røde og hvide i Finland.

I det skjulte var Sverige imidlertid bekymret over muligheden for øget bolsjevikisk indflydelse i Norden, og en større venstresocialistisk politisk aktivitet og social uro i Sverige. Desuden var der nogle grupper som støttede pangermanismen i landet. På den anden side gav svækkelsen af Rusland og Finland muligheder for geopolitiske ændringer i Fennoskandinavien som ville gavne Sverige. Ålandsøerne, som ligger sydvest for Finland, havde en strategisk vigtig placering i forhold til den svenske hovedstad Stockholm.

Den svenske regering godkendte til sidst, at svenske frivillige deltog i den finske borgerkrig på de hvides side. Udover de svenske officerer deltog en 800-1.000 mand stor svensk brigade under

Hjalmar Frisell i slagene i og omkring Tampere. Hertil kom, at den svenske flåde eskorterede den tyske eskadre, som fragtede tyske våben til de hvide finner, og tillod eskadren af passere gennem svensk farvand i februar 1918.

På den anden side havde Sverige til hensigt at overtage Ålandsøerne fra Finland, ved at afsende en militærekspedition til øerne den 15. februar 1918. Ifølge den svenske propaganda var dette træk humanitært begrundet, men de sande årsager var geopolitiske.

Vinterkrigen

Vinterkrigen (også kaldet den russisk-finske krig eller den sovjetisk-finske krig) brød ud, da Sovjetunionen under ledelse af Josef Stalin angreb Finland den 30. november 1939, tre måneder efter udbruddet af 2. verdenskrig. Angrebet blev internationalt fordømt og førte til, at Sovjetunionen blev ekskluderet af Folkeforbundet den 14. december 1939. Den finske modstand var en alvorlig hindring for de sovjetiske styrker, som var finnerne talmæssigt overlegne – 4:1 i mænd, 200:1 i kampvogne og 30:1 i fly. Den Røde Hær havde i 1937 været udsat for en voldsom udrensning, som havde efterladt den stærkt svækket i effektivitet og moral. Halvdelen af officerskorpset og langt hovedparten af de højtstående officerer var blevet henrettet, og i 1939 var der derfor særdeles mange uerfarne officerer på højtstående poster.

Finland holdt ud indtil marts 1940, hvor Fredstraktaten i Moskva blev underskrevet. Freden indebar, at Finland måtte afgive omkring 9% af sit territorium og 20% af sin industri til Sovjetunionen. De sovjetiske tab ved fronten var voldsomme, og landets internationale omdømme tog skade.

Den Røde Hærs kampkraft blev også genstand for tvivl, et faktum som bidrog til Adolf Hitlers beslutning om at igangsætte Operation Barbarossa. De sovjetiske ledere nåede ikke deres egentlige mål, som var at erobre hele Finland. De måtte nøjes med en strimmel land langs Ladoga-søen. Finnerne beholdt deres uafhængighed og opnåede en betydelig international goodwill.

Fredsftalen den 12. marts forhindrede en halvhjertet fransk-britisk plan om at sende tropper til Finland gennem det nordlige Skandinavien. Et af denne plans væsentlige mål var at overtage kontrollen med den svenske jernmalm fra Kiruna og Malmberget og afbryde leverancerne til Tyskland.

Før 1. verdenskrig

Finland havde længe været den østlige del af det svenske kongerige, da Rusland erobrede det i 1809 under Napoleonskrigene og omdannede det til et autonomt storfyrstendømme i det russiske kejserrige, som kunne beskytte hovedstaden Sankt Petersborg.

Vestkarelen historie adskiller sig fra resten af Finlands historie. Hovedparten af området betalte tribut til den russiske Novgorod republik og var skueplads for de Svensk-novgorodiske krige. Det sydvestlige område, fra floden Sestra til floden Vuoksi og Saimaa-søen inklusive Vyborg, blev annekteret af Sverige samtidig med resten af Finland, og grænsen mellem Sverige og Novgorod blev fastlagt i Nöteborg-traktaten i 1323.

I 1617, mens Rusland stadig var svag ovenpå Det store kaos, erobrede Sverige resten af Karelen. Under det svenske herredømme mistede området alle sine russiske indbyggere og en stor del af de russisk-ortodokse karelere, hvoraf en stor del flyttede til Tver regionen.

Sverige mistede Den karelske Halvø og Ladoga-karelen i 1721 som følge af den Store Nordiske Krig. I 1743 afgav Sverige kontrollen over det sydlige Karelen til Rusland efter den Russisk-svenske krig (1741-1743).

I 1812 indlemmede Zar Alexander 1. Vyborg provinsen i det finske storhertugdømme.

I starten var finnerne tilfredse med situationen, men forsøg på at styrke centralregeringen og forene det russiske rige gennem russificering i begyndelsen af det 20. århundrede skabte afvisning og styrkede de bevægelser, der ønskede selvstændighed.

Perioden omkring 1. Verdenskrig

Under den Russisk-japanske krig i 1905 ydede Japan ikke nævneværdig støtte til de finske separatister, men under 1. verdenskrig var det Tyskland, som aktivt støttede finsk selvstændighed. Det skete f.eks. ved at optræne en infanteribataljon af finske frivillige. Med de eksisterende århundredlange religiøse, økonomiske og kulturelle bånd var det let at skabe nye politiske.

Efter den russiske oktoberrevolution, som bragte kommunisterne til magten i Rusland, erklærede bolsjevikkerne, at national selvbestemmelse var en grundsten i den nye orden. Finnerne tog dem på ordet og erklærede storhertugdømmet Finlands selvstændighed den 6. december 1917.

Under den efterfølgende finske borgerkrig spillede tysktrænede jægersoldater og regulære tyske tropper en afgørende rolle. Kun Tysklands nederlag i 1. verdenskrig forhindrede etableringen af et tyskvenligt kongedømme under kejser Wilhelm 2. 's svoger Frederik Karl af Hessen. Han nåede at blive valgt som konge, men aldrig at tiltræde.

Mellemløbskrigsårene

Efter krigen fortsatte de tætte tysk-finske forbindelser, takket været tyskernes rolle i forbindelse med kampen for den finske uafhængighed. Da nationalsocialisterne kom til magten, kølnedes forholdet, da der ikke var mange finske nazisympatisører. Selv det hemmelige militære samarbejde omkring ubådsudvikling fik lov at ophøre.

I stedet vendte Finland sig mod Vesteuropa og Skandinavien for samarbejde: flere finske officerer blev uddannet i Frankrig end i alle andre lande tilsammen. Franske officerer hjalp til ved bygningen af befæstningerne i Mannerheimlinjen. Storbritannien var den største handelspartner, og Sverige var let at nå gennem det fælles sprog, da der befandt sig overordentligt mange svensktalende i den politiske og kulturelle elite i Finland.

Forholdet mellem Sovjetunionen og Finland havde været anspændt. De to perioder med tvungen russificering ved århundredskiftet og minderne om den mislykkede sovjetiskstøttede finske borgerkrig foruden de to finske militære ekspeditioner (Viena ekspeditionen i 1918 og Aunus ekspeditionen i 1919), hvor finske frivillige havde forsøgt at erobre det russiske Østkarelen, som aldrig havde været en del af det svensk-finske kongerige eller af Storhertugdømmet Finland, bidrog til at skabe en stærk gensidig mistro.

Stalin frygtede et angreb fra Tyskland, og med den sovjetisk-finske grænse blot 32 km fra Leningrad ville finsk område være et udmærket springbræt for et angreb.

I 1932 underskrev Sovjetunionen en ikke-angrebspagt med Finland, og pagten blev bekræftet i 1934, hvor den blev forlænget med 10 år. Sovjetunionen overtrådte imidlertid Tartu traktaten i 1937 ved at blokere for, at finske handelsskibe kunne sejle mellem Ladogasøen og Den Finske Bugt.

I april 1938, eller muligvis før, begyndte Sovjetunionen diplomatiske forhandlinger med Finland i forsøget på at forbedre deres fælles forsvar mod Tyskland. De sovjetiske forhandlere var især bekymret over, at Tyskland, Frankrig eller Storbritannien kunne bruge Finland som et brohoved ved et angreb på Leningrad og krævede en udveksling af territorium, så grænsen kom længere væk fra Leningrad. Der gik over et år, uden at der skete nævneværdige fremskridt i forhandlingerne, og den politiske situation i Europa blev forværret.

Anden verdenskrigs begyndelse

Sovjetunionen og Tyskland underskrev en gensidig ikke-angrebspagt, Molotov-Ribbentrop Pagten, den 23. august 1939. Pagten indeholdt en hemmelig klausul, hvorefter landene i Østeuropa blev delt mellem de to lande. Finland tilfaldt den sovjetiske indflydelsessfære. Det tyske angreb på Polen den 1. september 1939 blev fulgt af den sovjetiske invasion fra øst. Nogle uger senere havde de delt landet mellem sig.

I efteråret 1939 krævede Sovjetunionen, at Finland skulle acceptere at flytte grænsen 25 km længere væk fra Leningrad. Sovjetunionen krævede også, at Finland skulle udleje Hangö halvøen i 30 år, så der kunne bygges en flådebase der. Til gengæld tilbød Sovjetunionen Finland en stor del af Karelen – et dobbelt så stort, omend mere øde område. Dette tilbud blev i Finland omtalt som "to pund jord for et pund guld".

Den finske regering afviste de sovjetiske krav. Den sovjetiske generalstab under Boris Sjaposjnikov og Aleksandr Vasiljevskij var allerede i gang med at forberede planer for et angreb. Den 26. november iscenesatte de sovjetiske myndigheder en grænseepisode, hvor sovjetisk artilleri beskød et område nær den russiske landsby Maaila, og derefter hævdede, at et finsk artilleriangreb havde dræbt sovjetiske tropper.

Sovjetunionen krævede en undskyldning fra finnerne for episoden, samt at de skulle trække deres styrker 20-25 km tilbage fra grænsen. Finnerne benægtede ethvert ansvar for angrebet og afviste de sovjetiske krav. Det brugte Sovjetunionen som undskyldning for at opsige ikke-angrebspagten. Den 30. november angreb sovjetiske styrker med 27 divisioner på 600.000 mand. Der blev bombet civile mål i Helsinki, og den Røde Hær nåede snart frem til Mannerheimlinjen.

Terijoki regeringen, en sovjetisk marionetregering, blev etableret i den besatte finske grænseby Terijoki (nu Zelenogorsk) den 1. december 1939. Den blev også kaldet Den finske Demokratiske Republik. Den blev ledet af Otto Ville Kuusinen, og blev brugt til såvel diplomatiske formål (den blev straks anerkendt af Sovjetunionen) som militære formål (de håbede på, at det ville tilskynde socialister i Finlands hær til at desertere). Republikken var ikke den store succes, men fortsatte sin

eksistens indtil fredsftalen den 12. marts, og blev herefter en del af den russiske Karelsk-finske SSR den 31. marts 1940.

Våbenhvilen

Ved vinterens slutning blev det klart at de russiske styrker var ved at være udmattede, og de tyske repræsentanter foreslog, at Finland skulle forhandle med Sovjetunionen. De sovjetiske tab havde været store, og situationen var en kilde til politisk forlegenhed for det sovjetiske regime.

Med forårets tøvejr på vej risikerede de russiske styrker at blive hængende i skovene, og et udkast til fredsforhold blev præsenteret for Finland den 12. Februar. Både tyskerne og svenskerne var ivrige efter at se en ende på Vinterkrigen, de sidste frygtede, at deres naboland ville kollapse. Da den finske regering tøvede på grund af de skrappe sovjetiske betingelser, udsendte den svenske konge Gustav 5. en offentlig udtalelse, hvor han bekræftede at have afvist finske anmodninger om støtte fra svenske tropper.

Evakuering af Finsk Karelen.

I slutningen af februar havde finnerne opbrugt deres ammunitionslagre. Det var samtidig endelig lykkedes for Sovjetunionen at gennembryde Mannerheimlinjen. Den 29. februar accepterede den finske regering at begynde forhandlinger. Den 5. marts var den sovjetiske hær nået 10-15 km forbi Mannerheimlinjen og var trængt ind i forstæderne til Viipuri.

Finnerne foreslog en våbenhvile samme dag, men Sovjet ønskede at fastholde presset og afviste tilbuddet den næste dag. Rent faktisk fortsatte kampene indtil den 13. marts, en halv dag efter at fredsftalen var blevet underskrevet, ifølge betingelserne i protokollen.

Efter krigen gav den finske hærs situation på den karelske halvø ved krigen slutning anledning til megen debat. Ordrene var allerede givet om at forberede en tilbagetrækning til den næste forsvarslinje i Taipale sektoren. Estimer over, hvor længe fjenden kunne være blevet opholdt ved disse retræter og stå fast-operationer, varierede fra nogle få dage til et par måneder, de fleste lå på nogle få uger.

Der har været tanker om, at Stalin praktisk taget havde udryddet sit efterretningsapparat under udrensningerne og således skadet effektiviteten af spioner i Finland og andre lande, samtidig med at de var gået over til at skrive den type rapporter, som de regnede med at Stalin ønskede at læse. Han var således ikke klar over den reelle situation i Finland og blandt de Vestallierede.

Sovjetiske efterretningskilder informerede deres ledere om de allierede planer om at intervenere i krigen, men ikke om detaljerne eller at de allierede ikke var parate. Derfor følte den sovjetiske ledelse sig tvunget til at søge en for hurtig afslutning på krigen, inden de allierede intervererede og erklærede krig mod Sovjetunionen.

I løbet af de fire måneders krig led den sovjetiske hær enorme tab. En general i den Røde Hær bemærkede, at "Vi har vundet tilstrækkeligt land til at begrave vore døde". Vurderinger af tabene varierer meget fra 48.000 dræbte, døde af sår og savnede i kamp, som citeret fra sovjetiske officerer lige efter krigen, til 391.000 ifølge nyere forskning. Ifølge Nikita Khrusjtjov blev 1,5 mio. mænd sendt til Finland og 1 mio. blev dræbt, mens 1.000 fly, 2.300 tanks og pansrede køretøjer

foruden enorme mængder af andet krigsmateriel gik tabt. Det mest troværdige estimat sætter antallet til 270.000. De finske tab var begrænset til omkring 22.830 mand.

Fredstraktaten i Moskva

12. marts 1940 tvang Finland til at afgive den finske del af Karelen. Landområdet omfattede bl.a. byen Viipuri (landets næststørste), store dele af Finlands industriområde, hvoraf en betydelig del stadig var under den finske hærs kontrol: over 10% af landområdet før krigen. 422.000 kareler, 12% af Finland's befolkning, mistede deres hjem. Tropper og civile blev hurtigt evakueret, kun nogle få snese civile valgte at blive under sovjetisk styre.

Finland måtte også afgive en del af Salla området, Kalastajansaarento halvøen i Barentshavet foruden fire øer i Den Finske Bugt. Hangö halvøen blev udlejet til Sovjetunionen som militærbase i 30 år. Selv om sovjetiske tropper havde erobret Petsamo under krigen, blev den givet tilbage til Finland ifølge traktaten.

Som helhed var fredsbetingelserne hårde for Finland. Sovjetunionen fik byen Viipuri udover deres krav fra før krigen. Sympati fra Folkeforbundet, de vestallierede og især Sverige viste sig ikke at være til megen hjælp. Lidt over et år senere blev fjendtlighederne genoptaget i Fortsættelseskrigen, og et nyt kapitel i Finlands historie begyndte.

Krav om tilbagelevering af territorium

Efter krigen etablerede karelske byråd, sogne og provinsråd organisationen Karjalan Liitto med henblik på at forsvare de karelske flygtninges rettigheder og interesser og for at finde en løsning, så Karelen kunne blive leveret tilbage. Under den kolde krig forsøgte præsident Urho Kekkonen flere gange at få områderne tilbage gennem forhandlinger med de russiske ledere, men uden held.

Nogle mindre grupper i Finland har aktivt krævet fredelig tilbagelevering af de afgivne territorier. Den mest aktive gruppe på dette felt er ProKarelia. I de seneste opinionsundersøgelser støttes deres krav af mellem 26–38% af befolkningen i Finland. Selv om en fredelig tilbagelevering af Karelen altid har været på dens dagsorden har Karjalan Liitto i hovedsagen holdt sig fra at fremføre disse krav.

Fortsættelseskrigen

Fortsættelseskrigen (finsk: jatkosota, svensk: Fortsättningskriget, (25.juni 1941–19.september 1944)) var den anden af de to krige, som blev udkæmpet mellem Finland og Sovjetunionen under 2. verdenskrig.

Da krigen brød ud, fik den navnet Fortsættelseskrigen af finnerne for at understrege sammenhængen med den forudgående Vinterkrig. Sovjetunionen opfattede krigen som blot en af fronterne i krigen mod Tyskland og dets allierede i Den Store Fædrelandskrig, som russerne kalder den. Tilsvarende opfattede Tyskland sine egne operationer i området som led i den overordnede krigsindsats i 2. verdenskrig.

Storbritannien erklærede krig mod Finland den 6. december 1941 efterfulgt af sine Dominions kort tid senere. Fortsættelseskrigen er et sjældent tilfælde, hvor et demokratisk land erklærer krig mod et andet demokrati, selv om de britiske styrker ikke var egentlige deltagere i krigen.

Tyskland deltog ved at stille kritisk materiel til rådighed og ved militært at samarbejde med Finland. De Forenede Stater erklærede ikke krig mod Finland, og kæmpede ikke mod finnerne, men sendte betydelige forsyninger til Sovjetunionen til brug i krigen mod Tyskland og dets allierede.

Kampene mellem de finske og de sovjetiske styrker sluttede i september 1944, og den formelle afslutning på Fortsættelseskrigen blev underskrevet med Paris-freds aftalen i 1947

Internationale nuancer

Selv om Fortsættelseskrigen blev udkæmpet i periferien af 2. verdenskrig og omfattede forholdsvis få tropper, er den det eneste eksempel på, at en helt igennem demokratisk stat valgte at stå på samme side som Aksemagterne, om end uden at være underskriver af Pagten.

Storbritannien erklærede krig mod Finland den 6. december 1941, den finske uafhængighedsdag, sammen med Canada og New Zealand. Australien og Sydafrika fulgte efter den 8. december.

De Forenede Staters udenrigsminister Cordell Hull lykønskede den 3. oktober 1941 den finske udsending med befrielsen af Karelen, men advarede Finland om ikke at rykke ind på sovjetisk territorium.

USA erklærede heller ikke krig mod Finland, da det gik i krig med Aksemagterne og gik sammen med Storbritannien om at understrege Finlands uafhængighed overfor Stalin ved Teherankonferencen.

På den anden side opbragte den amerikanske regering finske skibe i amerikanske havne, og i sommeren 1944 blev de finske diplomatiske og handelsmæssige kontorer i USA lukket som følge af præsident Rytis traktat med Tyskland. Den amerikanske regering advarede senere Finland om følgerne af fortsat at følge Aksemagterne.

Den mest kendte britiske aktion på finsk jord var et flyangreb på tyske skibe i den finske havn Petsamo den 31. juli 1941. Der kom ikke meget ud af angrebet, bortset fra at tre britiske fly gik tabt, men det var tænkt som en demonstration af britisk støtte til den sovjetiske allierede. Senere i 1941 gav Hurricanes fra RAF, som havde base ved Murmansk, lokal flystøtte for sovjetiske tropper og eskorte for russiske bombefly. Det britiske bidrag til krigen var sporadisk, men signifikant.

Den finske lyttetjeneste skal have bidraget effektivt til de tyske aktioner mod britiske konvojer til Murmansk. Gennem hele krigen udførte tyske fly fra baser i det nordlige Finland angreb mod britiske fly og flådeenheder ved Murmansk og Arkhangelsk.

Finland anvendte begrebet "parallel krig", hvorved finnerne søgte at forfølge sine egne mål i samklang med, men uafhængigt af Tyskland.

De store begivenheder i 2. Verdenskrig og krigens gang i almindelighed havde stor betydning for udviklingen i Fortsættelseskrigen:

Tysklands invasion af Sovjetunionen (Operation Barbarossa) hænger tæt sammen med Fortsættelseskrigens begyndelse.

De allieredes invasion af Frankrig (Slaget om Normandiet) var afstemt med den sovjetiske sommeroffensiv i 1944 mod Finland (9. juni–15. juli 1944).

Kapløbet mellem de allierede om at nå Berlin førte til afslutningen af Fortsættelseskrigen ved at gøre Nordeuropa betydningsløst for krigens afslutning.

Den midlertidige fred og finsk-tysk tilnærmelse

Fredstraktaten i Moskva i 1940 var et chok for finnerne. Den blev opfattet som det endelige sammenbrud for Finlands udenrigspolitik, som byggede på multilaterale garantier om støtte. Der blev nu søgt efter bindende bilaterale traktater, og det tidligere så kølige forhold til Sovjetunionen og Det Tredje Rige måtte tões op.

Folkestemningen i Finland gik i retning af, at man skulle generhverve finsk Karelen og satte sin lid til den fredskonference, som man ventede måtte komme efter verdenskrigen. Begrebet Väliarauha ("Midlertidig fred") blev populært, efter at den hårde fred var blevet bekendtgjort.

Selv om fredstraktaten var undertegnet, blev krigstilstanden og censuren ikke ophævet på grund af den omsiggribende verdenskrig, den vanskelige fødevarer-situation og militærets dårlige tilstand. Dette gjorde det muligt for præsident Kyösti Kallio at bede feltmarskal Mannerheim om at forblive øverstkommanderende og overvåge genoprustningen og fæstningsbyggerierne.

I løbet af 1940 modtog Finland materiel, som var købt eller givet under eller lige efter Vinterkrigen. De militære udgifter voksede i 1940 til 45% af Finlands statsbudget. En krigshandelstraktat med Storbritannien fik ikke større effekt som følge af den tyske besættelse af Norge og Danmark.

Tyskland angreb Danmark og Norge i Operation Weserübung den 9. april 1940. Finland og Sverige undgik at blive besat, men var omringet af Tyskland og Sovjetunionen. Fra maj 1940 fulgte Finland en strategi, som gik ud på at genetablere gode forbindelser med Tyskland. De finske medier undlod at kritisere Nazi-Tyskland, men tog også aktiv del i kampagnen. Afvigende holdninger blev censureret bort. Efter slaget om Frankrig blev kampagnen intensiveret.

Gennemførelsen af Moskva-freden gav problemer. Den tvungne udlevering af evakuerede maskiner, lokomotiver og jernbanevogne, den manglende fleksibilitet, når det drejede sig om forhold, som kunne have lettet vanskelighederne, der var skabt af den nye grænse, såsom fiskerirettigheder og brugen af Saimaa kanalen, alt dette forøgede mistroen til Sovjetunionens hensigter.

Uden at Finland kendte til det, var Adolf Hitler begyndt planlægningen af invasionen af Sovjetunionen, (Operation Barbarossa). Han havde ikke været interesseret i Finland inden Vinterkrigen, men nu så

han værdien af Finland som en operationsbase og måske også den militære værdi af den finske hær. I de første uger af august fik tysk frygt for, at Sovjetunionen ville angribe Finland, Hitler til at ophæve embargoen på salg af våben og andre produkter til Finland. Det var ganske vist en overtrædelse af Molotov-Ribbentrop Pagten, ligesom det for Finland var en overtrædelse af fredstraktaten i Moskva . De sovjetiske forhandlere havde insisteret på, at troppetransportaftalen (til Hangö) ikke måtte offentliggøres, hvilket gjorde det let for finnerne at holde en troppetransportaftale med tyskerne hemmelig, indtil de første tyske tropper ankom.

Selv om de sovjetiske ledere havde lovet finnerne, at de ikke ville blande sig i indenlandske finske forhold, viste virkeligheden sig at være anderledes. Efter at våbenhvilen var indgået, krævede Sovjetunionen, at den finske industriby Enso, som klart lå på den finske side af den aftalte grænselinje, skulle overdrages.

Den sovjetiske indblanding i finsk indenrigspolitik fortsatte med åbenlys sovjetisk støtte til den venstreorienterede organisation SNS – venskabsforeningen Sovjet-Finland, som åbent agiterede for, at Finland skulle slutte sig sammen med Sovjetunionen.

Sovjetunionen havde også held med at kræve, at den finske minister Väinö Tanner skulle trække sig tilbage, og at under det finske præsidentvalg i 1940 måtte hverken Mannerheim, Kivimäki, Tanner eller Svinhufvud være kandidater. Den mest bemærkelsesværdige hændelse under den midlertidige fred var den sovjetiske udenrigsminister Molotovs besøg i Berlin, hvor Molotov bad Hitler om frie hænder til at løse det finske spørgsmål.

Forhandlingerne om rettighederne til udvinding af nikkel ved Petsamo var trukket ud i seks måneder, da det sovjetiske udenrigsministerium i januar 1941 bekendtgjorde, at forhandlingerne snart måtte afsluttes. Den samme dag afbrød Sovjetunionen kornleverancerne til Finland.

Sovjets ambassadør Zotov blev kaldt tilbage den 18. januar, og sovjetisk radio begyndte at angribe Finland. Tyskere i det nordlige Norge rapporterede den 1. februar, at Sovjetunionen havde samlet 500 fiskerbåde i Murmansk, tilstrækkeligt til at transportere en division. Hitler beordrede tropper i Norge til straks at besætte Petsamo (Operation Renntier), hvis Sovjetunionen indledte et angreb på Finland.

Finnerne tilbød halvdelen af minen til Sovjet og krævede en garanti for, at der ikke blev agiteret mod regeringen i minen. Dette var ikke nok for Sovjet, og da Mannerheim udtalte, at yderligere indrømmelser ville true landets forsvar og truede med at trække sig tilbage, hvis de blev givet, valgte den finske side at lade forhandlingerne løbe ud i sandet, da der ikke var nogen bevægelse i de sovjetiske holdninger.

I anledning af Mannerheims 75 års fødselsdag aflagde Hitler besøg i Finland 4. Juni 1942, her i samtale med præsident Riste Ryti. Mannerheim aflagde genvisit i Hitlers hovedkvarter i Wolfsschanze i Østpreussen 27. Juni.

Efter at nikkelforhandlingerne var mislykkedes, var der en pause i de diplomatiske aktiviteter i nogle måneder. I denne periode voksede den tyske interesse for Finland.

Et tegn på interessen var rekrutteringen af en bataljon finske frivillige til Waffen SS med den finske regerings velsignelse. Man har siden set denne bataljon som et tegn på den finske vilje til at samarbejde med Tyskland. Aftalen var, at de finske frivillige ikke ville blive sendt i kamp mod styrker fra Storbritannien eller Grækenland (de eneste europæiske lande, som på daværende tidspunkt var i krig med Tyskland), og aftalen fik en løbetid på to år.

Denne bataljon, som fik navnet Finnisches Freiwilligen Bataillon kæmpede som en del af SS Division Wiking i Ukraine og Kaukasus . Da tjenestetiden var overstået, blev bataljonen trukket tilbage fra fronten i maj 1943 og transporteret via Tallinn til Hangö, hvor den blev opløst den 11. juli. Soldaterne blev derefter overført til forskellige enheder i den finske hær.

Det tyske udenrigsministerium sendte Ludwig Weissauer til Finland den 5. maj for at gøre det klart, at der ikke ville udbrude krig mellem Tyskland og Sovjetunionen før tidligst i foråret 1942. De finske ledere troede på dette udsagn, i hvert fald officielt, og sendte beskeden videre til svenskerne og briterne. Da krigen brød ud blot et par måneder senere, var det forståeligt, at både den svenske og den britiske regering mente, at finnerne havde løjet overfor dem.

I foråret 1941 blev fælles krigsplaner diskuteret med Tyskland, ligesom forsyningsveje og sikring af sejlruter. Finland fremsatte anmodninger om betydelig materiel støtte. Finland var villig til at slutte sig til Tyskland mod Sovjetunionen på visse betingelser: en garanti om finsk uafhængighed, grænser fra før Vinterkrigen (eller bedre), fortsatte kornleverancer samt at finske tropper ikke ville krydse grænsen, før Sovjetunionen havde overskredet den.

Ankomsten af tyske tropper, der skulle deltage i Operation Barbarossa, indledtes den 7. juni i Petsamo. I den fortsættelseskrigen tilbød tyskerne Mannerheim kommandoen over de tyske tropper i Finland – ca. 80.000 mand, men det afslog Mannerheim, for hvis han accepterede, ville han være bundet af de tyske krigsmål.

Det finske parlament blev første gang informeret den 9. juni, da de første mobiliseringsordrer blev udsendt til de tropper, som var nødvendige for at sikre den kommende generalmobilisering. Den 20. juni beordrede den finske regering 45.000 indbyggere ved den sovjetiske grænse evakueret. Den 21. juni blev den finske generalstabschef Erik Heinrichs endeligt informeret af sin tyske modpart om, at angrebet skulle begynde.

Den finske offensiv I 1941

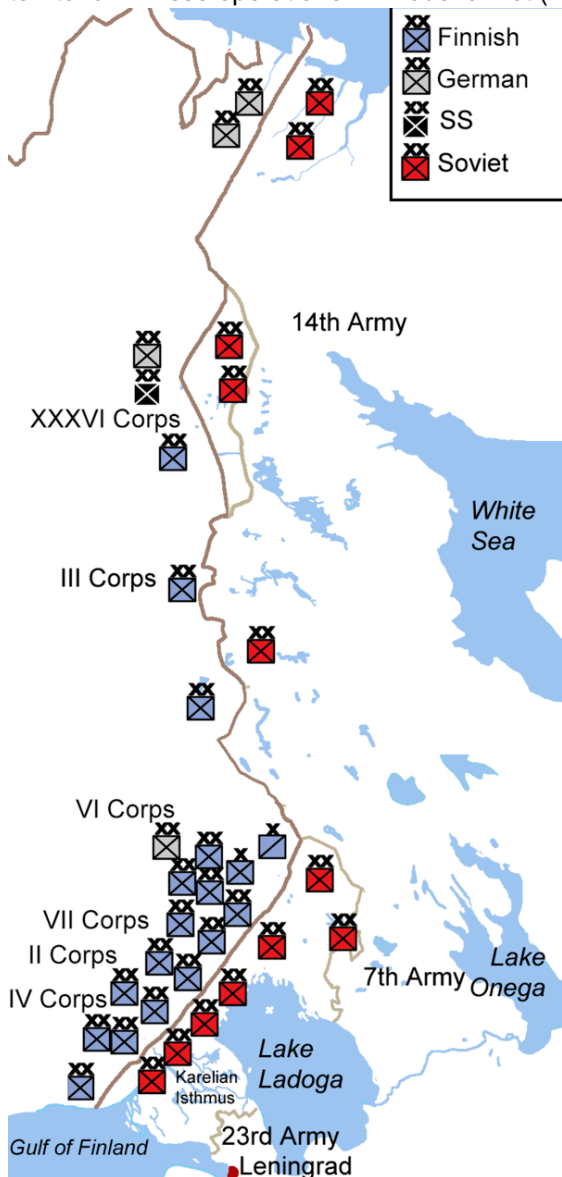
Operation Silberfuchs

Operation Silberfuchs (Sølvørn) var en fælles tysk-finsk militæroperation.

Målet for operationen var erobringen af Murmansk ved angreb fra finsk territorium, men operationen mislykkedes, og Murmansk forblev på sovjetiske hænder under hele krigen.

Efter besættelsen af Norge i 1940 havde Tyskland lavet planer for en besættelse af nikkelfelterne ved Petsamo ved en operation med kodenavnet Operation Renntier (Rensdyr) i tilfælde af en ny finsk-sovjetisk krig. Tyskland fik ret til at transportere tropper og forsyninger gennem det nordlige Finland i september 1940.

I januar 1941 blev en tysk officer Erich Buschenhagen beordret til Finland for at diskutere muligheden af en fælles finsk-tysk indsats mod Sovjetunionen – under finsk ledelse. I slutningen af februar fik Buschenhagen fuldmagt til at forhandle en fælles offensiv indsats. Med udgangspunkt i pagten om med-krigsførelse blev der opstillet planer for flytning af tyske tropper i Nordnorge ind på finsk territorium. Disse operationer fik kodenavnet (Blaufuchs I og Blaufuchs II) og blev indledt i juni 1941

Styrkeforholdet mellem finske, tyske og sovjetiske tropper ved begyndelsen af Fortsættelseskrigen i juni 1941. Finske grænser fra før Moskva freden i 1940 er vist i lys farve

De vigtigste faser i Fortsættelseskrigen:

- Operation "Silberfuchs" 29. juni-22 september 1941
- Finsk erobring af Østkarelen, september-december 1941
- Finsk generobring af det Karelske Næs august-september 1941
- Finsk generobring af Ladoga Karelen juli-august 1941
- "Skyttegravskrigen" 1942-43
- Sovjetiske Vjborg-Petrozavodsk-Offensiven juli – august 1944

Våbenhvilen i Moskva

Våbenhvilen i Moskva mellem Sovjetunionen, Storbritannien og Finland den 19. september 1944 som afslutning på fortsættelseskrigen. Våbenhvilen i Moskva må ikke forveksles med fredstraktaten i Moskva fra 1940, som afsluttede vinterkrigen mellem Finland og Sovjet. Den endelige fredsaftale mellem Finland og en del af De Allierede blev underskrevet i Paris i 1947.

Fem tyske divisioner og forskellige tilknyttede enheder, herunder to kampvognsenheder blev ført i stilling i det nordlige Finland, hvor de sluttede sig til de finske styrker, som var blevet mobiliseret under dække af manøvrer i grænseområdet.

Finnerne og tyskerne enedes om at gennemføre en knibtangsmanøvre i tre faser. Den første fase Operation Renn-tier, var besættelsen af Petsamo regionen ved hjælp af to alpedivisioner under generaloberst Eduard Dietls Gebirgskorps Norwegen.

Det indebar, at de tyske tropper blev flyttet fra norsk område ved Kirkenes til et sted, hvor de kunne støde frem mod Murmansk.

Den anden og tredje fase skulle iværksættes samtidigt. Det nordlige angreb med kodenavnet Operation Platinfuchs gik ud på, at tropperne fra Norge med assistance af den finske bataljon af grænsevagter angreb mod øst fra Petsamo i retning af havnen Murmansk ved Barentshavet.

Dette angreb ville komme til at stå overfor de to divisioner i den sovjetiske 14. arme samt den 14. og 52. riffeldivision.

Målet for Platinfuchs var erobringen af Murmansk og binding af sovjetiske tropper, så de ikke kunne indsættes i operationer længere sydpå. De sydlige angreb med kodenavnet Operation Polarfuchs blev udført af det tyske XXXVI Korps under general Hans Feige. Det skulle angribe mod øst fra

Den oprindelige plan for operation Silverfuchs.

Kuusamo regionen land linjen Salla-Urinsalmo. Denne styrke bestod af to tyske divisioner: 169. infanteridivision og SS division Nord samt den finske 6. division foruden to særlige kampvognsenheder. De kom til at stå overfor den sovjetiske 122. riffeldivision. Denne operation havde til formål at erobre byen Kandalaksja ved Hvidehavet i Karelen og binde tropper fra den sovjetiske Nordfront, som ellers kunne være blevet indsat mod Platinfuchs, samt at afskære Murmansk og Kolahalvøen fra resten af Sovjetunionen.

Disse operationer ville blive gennemført i koordination med de finske operationer, herunder den finske hærs offensiver omkring Ladoga søen, gennem Det Karelske Næs og gennem Østkarelen, som blev gennemført i Fortsættelseskrigen.

Operation Renn-tier

Den første fase, Operation Renn-tier, blev igangsat den 22. juni 1941, samtidig med at Operation Barbarossa blev indledt. De to divisioner i det tyske bjergkorps rykkede frem fra Kirkenes og begyndte at tage opstilling i det finske område omkring Petsamo.

Operationen var en succes, idet fremkomsten af et tysk korps ved grænsen kom som en overraskelse for den Røde Hær. Dietls tropper omgrupperede sig og forberedte sig på igangsættelsen af operation Platinfuchs. Mod syd forberedte enhederne i Feiges XXXVI Korps sig på deres angreb.

Den 25. juni 1941 bombede sovjetiske fly en række finske byer, og Finland gik ind i krigen, hvilket banede vejen for, at Operation Silberfuchs kunne begynde.

Platinfuchs

Den 29. juni blev Dietls angreb mod de to sovjetiske divisioner igangsat. Mens tyskerne langsomt rykkede frem, forstærkedes den sovjetiske front med yderligere en division og adskillige infanterienheder fra flåden i Murmansk. De sovjetiske styrker var herefter i stærkt befæstede stillinger og i overtal i forhold til angriberne.

Efter adskillige forgæves angreb forbi Litsa floden indrømmede Dietl den 22. september, at operation Platinfuchs var slået fejl. Da tyskerne indstillede de offensive operationer, blev frontlinjen snart fastlåst, og Nordfronten forblev ret stabil indtil den Fjerde Strategiske Offensiv – den sovjetiske offensiv i 1944. Der var kun mindre forpostfægtninger mellem skipatruljer.

Polarfuchs

Mod syd indledtes Polarfuchs også den 29. juni. SS division Nord blev sendt i aktion omkring landsbyerne Märkäjärvi og Salla. Divisionen klarede sig dårligt i de voldsomme kampe og led store tab. Den mistede 700 mand på to dage, og angrebet brød sammen overfor den kraftige modstand fra fjenden.

Fremrykningen mod Kandalaksja gik efterhånden i stå, og tropperne i Feiges korps gravede sig ned.

Fronten stivnede ligesom længere mod nord, og kampene blev reduceret til forpostfægtninger.

Operationen blev stoppet efter ordre fra Adolf Hitler den 22. september.

Konklusion

Den fejlslagne operation Silberfuchs fik varig betydning for krigens forløb. Mens resten af de sovjetiske linjer var brudt sammen i 1941, havde styrkerne i Roman Panins Nordfront holdt stand og havde givet de tyske tropper tab på op til 15%.

Den fejlslagne tyske operation kan tilskrives en række faktorer: Terrænet, som hindrede fremrykningen og førte til, at de i alt for høj grad var afhængige af vejene ved fremrykning. Dårlig efterretningsvirksomhed, som førte til fejlagtige antagelser inden angrebet. Lange og besværlige kommunikationslinjer.

Og endelig beslutsom modstand fra de sovjetiske tropper som gjorde det nødvendige gennembrud til en umulighed og frontens stagnation uundgåelig.

Havnen i Murmansk forblev i sovjetiske hænder gennem hele krigen, og ca. en fjerdedel af alle forsyninger af Lend-Lease materiel blev losset i denne havn og havnen i Arkhangelsk. Forsyningerne, som ankom til disse havne, hjalp det sovjetiske forsvar med hurtigt at overvinde katastroferne i 1941.

Krigen i nord trak ud indtil krigens slutning i maj 1945.

I september 1944 indgik Finland og Sovjetunionen Våbenstilstanden i Moskva, og Laplandskrigen brød ud mellem Finland og Tyskland. I oktober 1944 gennemførte den Røde Hær et fremstød i retning mod Petsamo og Kirkenes og opnåede en afgørende sejr mod de tyske tropper i det arktiske område.

Laplandskrigen

Laplandskrigen fandt sted i Finlands nordligste provins, Lapland, mellem september 1944 og april 1945, og omfattede en række stridigheder mellem Finland og Tyskland.

Allerede i sommeren 1943 begyndte den tyske overkommando at udfærdige planer for den eventuelle situation, at Finland skulle indgå en selvstændig fredsftale med Sovjetunionen. Tyskerne planlagde ved det tilfælde at trække sine styrker tilbage mod nord for at beskytte de finske nikkelminer nær Petsamo.

I vinteren 1943-1944 forbedrede tyskerne vejene fra det nordlige Norge til det nordlige Finland ved brug af krigsfanger. Mange af disse fanger var blevet taget til fange i Sydeuropa og bar sommeruniform, og en del af dem omkom derfor i vinterkulden. Tyskland opbyggede herudover depoter i området og var derfor forberedt, da Fortsættelseskrigen sluttede med, at Finland indgik våbenstilstand med Sovjetunionen i september 1944.

Laplandskrigen, 1. oktober 1944 – 25. april 1945

Tyskland havde på daværende tidspunkt ca 200.000 mand koncentrerede i det nordlige Finland, heraf cirka halvdelen i Petsamo-området. De resterende styrker befandt sig på den såkaldte Salla-front. Tyskernes hovedopgave i det nordlige Finland var fra krigens udbrud i 1941 først og fremmest at erobre Murmansk samt at afskære jernbanen syd på. Mange af de tyske soldater var uddannede i Østrig og det sydlige Tyskland, og enhederne bestod blandt andet af bjergjæggertropper.

Mens tyske landtropper trak sig tilbage nordover, minerede den tyske flåde søvejene til Finland, og gennem Operation Tanne Ost forsøgte tyskerne at erobre øen Hogland i den Finske Bugt. Selvom nogle tyske og finske officerer forsøgte at organisere en forholdsvis fredelig tilbagetrækning, udbrød der kampe mellem tyske og finske styrker – endda før den sovjetisk-finske våbenhvile var blevet underskrevet.

Kampene blev forstærket, da finnerne forsøgte at leve op til det sovjetiske krav om, at alle tyske tropper skulle forlade Finland. Finnernes opgave blev yderligere besværliggjort ved, at størstedelen af de finske væbnede styrker samtidig skulle demobiliseres.

Retningslinjerne kom fra den allierede kontrolkommissionen, som i september 1944 tillige besluttede,

at alle tyske og ungarske medborgere i Finland skulle interneres, og at deres ejendom skulle overdrages til Sovjetunionen. Mænd, kvinder og børn blev sat i lejre.

Fra tysk side opstod naturligvis også en besynderlig situation, da de tidligere allierede så at sige over en nat vendte sine, ofte tyske våben, mod dem. De finske tropper var således kort forinden blevet udrustet med tyske maskingeværer af bedste mærke.

Finske soldater med Panzerschreck, et tysk antipanservåben, på vej mod Kemi under Laplandskrigen i oktober 1944.

Den finske general Hjalmar Siilasvuo, som havde sejret ved Slaget ved Suomussalmi, ledede operationen mod tyskerne, og i oktober og november 1944 var de tyske tropper drevet ud af det meste af det nordlige Finland. De tyske tropper, som førtes af general Lothar Rendulic, anvendte den brændte jords taktik under tilbagetrækningen og ødelagde store dele af det nordlige Finland.

Mere end en tredjedel af boligerne i området blev ødelagt, og provinshovedstaden Rovaniemi blev brændt helt ned. Ud over skaden på ejendomme, blev 100.000 indbyggere i området gjort til flygtninge.

Tyskerne opsatte plakater ved Muonio.

Den tyske tilbagetrækning mod Nordnorge gik langsomt, i første omgang i retning af den strategisk beliggende by Rovaniemi. Foruden brist på køretøjer gjorde efterårsregnen, at vejene hurtigt omdannedes til pløre under transporterne af køretøjer, heste, vogne med materiel og forplejning samt

ikke mindst alle de til fods vandrede soldater.

Den tyske flystøtte var mindst sagt svag. Langs retræteruterne gjorde tyskerne brug af befæstede forsinkelsesstillinger længst bag i kolonnerne for at svække den finske fremrykning. Taktikken blev anvendt med stor dygtighed og opnåede sit formål. For de finske soldater rådede tillige en vedvarende minefare.

Knudepunktet i retræten var Rovaniemi, hvor de to hovedveje mod Ivalo i nord og Muonio i nordvest udgik. Her forsøgte tyskerne at spise, hvile sig og sove samt proviantere for at kunne overkomme at fortsætte nord på mod koldere områder. En stor opgave i Rovaniemi var også at forsinke de finske tropper, mens så mange tyskere som muligt kunne starte afrejsen nord på. For at opnå disse mål anvendtes sprængning af broer, bygninger og veje samt minering. Det var den så kaldte brændte jords taktik, som blev bragt i ny anvendelse. Den 16. oktober 1944 genvandt finnerne kontrollen over Rovaniemi.

De tyske tropper under generaloberst Lothar Rendulic afbrændte store dele af det land, de drog sig tilbage fra. Mere end en tredjedel af bosætningerne i området ødelagdes, og residensstaden Rovaniemi brandtes ned til grunden. Ud over de materielle tab (skaderne skønnedes til 300 millioner dollar (1945 års kurs), blev omkring 100.000 indbyggere flygtninge, hvilket yderligere vanskeliggjorde genopbygningsarbejdet efter krigen. Rendulic blev af de allierede dømt for krigsforbrydelser til tyve års fængsel.

Hvis den finske jagt på de retirerende tyskere var svag lige efter våbenhvilen med Sovjet i begyndelsen af september, blev den ganske hurtigt stærkere. Den 1. oktober gennemførte finnerne en overraskende landgang med 12.500 mand i ryggen på tyskerne i [Torneå](#).

Den risikofyldte operation med ubevæbnede skibe skete med held, efter som vejret var så dårligt, at [Stuka](#)-bombeflyene i [Kemi](#) ikke kunne flyve, og det tyske batteri på Laivasaari ikke kunne se skibene. I Røytta havn fandtes der heller ingen tyske tropper. Hårde kampe i Torneåområdet krævede 400 døde på den finske side og mindst 500-1.000 døde på den tyske inden tyskerne trak sig tilbage. Der efter fortsatte man forfølgelsen op langs [Tornedalen](#) mod Muonio.

[Finske soldater](#) hejser [det finske flag](#) ved den norsk-finske grænse.

De sidste tyske tropper blev uddrevet i april 1945. Tabstallene i Laplandskrigen skønnes at have været 1.000 på den finske side og ca. 2.000 blandt de tyske tropper.

Våbenhvilebetingelserne lignede de, der var blevet aftalt ved fredstraktaten i Moskva i 1940: Finland måtte afstå dele af Karelen og Salla foruden visse øer i Den Finske Bugt. Der ud over skulle Finland afgive Petsamo-området og udleje Porkkala til Sovjetunionen for en periode på 50 år (området blev tilbageleveret til Finland i 1956), ligesom Finland skulle betale 300 mio. \$ i krigsskadeserstatning i form af varer til Sovjetunionen over seks år. Samtidigt skulle Finland afbryde forbindelserne med Nazi-Tyskland, opløse pro-Nazistiske politiske, militære og paramilitæreorganisationer, der var fjendtligt indstillet over for de allierede og tillade Finlands kommunistiske parti.

Våbenhvilen pålagde endvidere Finland at udvise alle tyske tropper fra sit territorium i løbet af 14 dage. Da tyskerne ikke forlod Finland inden fristens udløb, kom det til militær konfrontationer mellem finske og tyske tropper i Laplandskrigen.

Paris-freds aftalen I 1947

Paris-fredskonferencen fra den 29. juli til den 15. oktober 1946 resulterede i Paris-freds aftalen i 1947 som blev underskrevet den 10. februar 1947. Sejrs magterne (først og fremmest De Forenede Stater, Storbritannien, Frankrig og Sovjetunionen) forhandlede detaljerne i traktater med Italien, Rumænien, Ungarn, Bulgarien og Finland.

Traktaterne tillod Italien, Rumænien, Ungarn, Bulgarien og Finland at genoptage deres forpligtelser som uafhængige stater i internationale forhold og kvalificerede dem til at blive optaget i De Forenede Nationer.

Aftalen som blev indarbejdet i fredstraktaterne omfattede betaling af krigsskades erstatninger, sikring af mindretals rettigheder og territoriale ændringer, herunder afslutningen på det italienske kolonirige i Afrika og ændringer af den grænserne mellem Italien og Jugoslavien, Ungarn og Slovakiet, Rumænien og Ungarn, Sovjetunionen og Rumænien, Bulgarien og Rumænien, Frankrig og Italien samt Sovjetunionen og Finland.

De politiske klausuler anfører at underskriverlandene ville "tage alle nødvendige skridt for at sikre at alle personer under dets jurisdiktion, uden hensyntagen til race, køn, sprog eller religion, kunne nyde menneskerettigheder og grundlæggende friheder, herunder ytringsfrihed, pressefrihed, udgivelsesfrihed, religionsfrihed, politisk frihed og forsamlingsfrihed".

Der måtte ikke idømmes straffe til borgere på grund af deres støtte i krigen til de Allierede. Alle regeringer påtog sig at forebygge genkomsten af fascistiske organisationer eller andre, "det være sig politiske, militære eller halvmilitære, hvis formål er at fratage folket dets demokratiske rettigheder."

Især i Finland blev krigsskades erstatningerne og de dikterede grænseændringer set som en grov uretfærdighed og som udtryk for at Vestmagterne havde svigtet landet, efter den sympati som det havde fået fra Vesten under den sovjetiske angrebskrig i vinteren 1939-1940, Vinterkrigen. Denne sympati var imidlertid forsvundet ved Finlands indrømmelser til Nazityskland og Finlands aggressive svar på sovjetiske luftbombardementer af 18 finske byer den 25. juni 1941, der indledte Fortsættelseskrigen, under hvilken Finland besatte og en bred stribe af russisk territorium fra 1941-44. Overdragelsen af territorium til Sovjetunionen var baseret på Våbenstilstanden i Moskva , som blev underskrevet i Moskva den 19. september 1944 og som betød en udvidelse af det territorium som skulle overdrages set i forhold til Fredstraktaten i Moskva , som afsluttede Vinterkrigen.

Problemet med krigsskades erstatninger viste sig at være et af de mest vanskelige på baggrund af forholdene efter krigen. Sovjetunionen, det land som havde lidt de største skader under krigen, følte sig berettiget til de størst mulige erstatninger, bortset fra Bulgarien, som det blev følt var den mest sympatiske af de tidligere fjender. I tilfældene Rumænien og Ungarn blev erstatningsbeløbene sat forholdsvis højt i våbenhvilebetingelserne, og de blev ikke ændret.

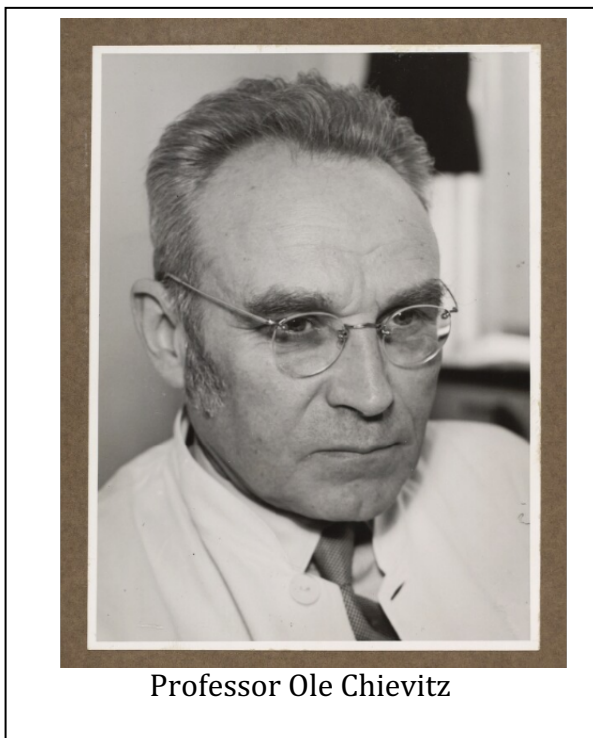
I henhold til aftalen om våbenstilstand blev det i december 1944 bekræftet, at Finland skulle betale Sovjetunionen krigsskades erstatninger over en 6-årig periode på 300 millioner gulddollar (s.k. krigsskadedollar). Betalingstiden forlængedes i slutningen af 1945 til 8 år, og i sommeren 1948 reduceredes erstatningernes nominelle værdi til 226,5 millioner gulddollar. Det sidste tog med krigsskades erstatninger passerede grænsestationen i Vainikkala den 18. september 1952. Finland er det eneste land, som har betalt sine krigsskades erstatninger fuldt ud.

Danske læger i Finlands krige

Ved overlæge Finn Wiberg-Jørgensen

Blandt danske læger i Finlands krige står én foran alle andre: kirurgen Ole Chievitz.

Ole Chievitzⁱ blev født 1883, blev cand. med. i 1909, var turnus- og reservelæge ved forskellige hospitaler, senest hos professor Rovsing på Rigshospitalet, var reservelæge i Hæren fra 1914 og blev året efter udsendt til arbejde på tyske feltlazaretter i Achen og

Trier for at blive fortrolig med krigsskader og lære krigskirurgiens principperⁱⁱ. Ved oprettelsen af Dansk Røde Kors' Finlandsambulance, dvs. en række mobile feltlazaretter med i alt 100 senge, i februar 1918 blev Chievitz cheflæge med sygeplejerske Frida Køster ved sin side, og vel ankommet til Kokkola mødtes han med general Mannerheim i Seinäjoki for at koordinere felthospitalets arbejde med sanitetsstaben. Sammen med tre andre læger og tolv sygeplejersker behandlede han derefter sårede med basis i Mänttä under kampene ved Tammerfors, ofte selv på gaden eller i ødelagte bygninger. Efter Tammerfors' fald den 6. april flyttede lazaretet til Enso på Det Karelske Næs hvor det den 30. april modtog de sidste 121 sårede fra kampene om Viborg.ⁱⁱⁱ Med Viborgs fald sluttede borgerkrigen, og

Finlandsambulancen blev nedlagt.

I 1921 blev Ole Chievitz overkirurg ved Finseninstituttet og Radiumstationen og i 1939 professor ved den kliniske praktikantundervisning.

Den 30. november 1939 sønderbombede sovjetiske fly Helsingfors som indledning til overfaldet på Finland, og samme dag erklærede professor Chievitz at han måtte drage derop med et feltlazaret.^{iv} Igen blev Chievitz chef da Dansk Røde Kors under vinterkrigen 1939-1940 organiserede en Finlandsambulance. Souschef blev dr. med. Karl Lehmann, og også Carl Krebs, dr. med. Carl Chr. Winkel Smith og dr. med. Axel Ringsted meldte sig til ambulancen. Ved sin side fik professoren atter fru overlæge (Frida) Køster som ledende sygeplejerske for femten danske sygeplejersker^v.

Feltlazaretet blev først oprettet i Muurola, flyttede siden langs jernbanelinien over Uleåborg, Nurmes, Joensuu, Ilmee til endelig Lahti hvor det blev til medio april 1940.

De første uger var de sårede prægede af læsioner fra håndvåben, men i krigens sidste måneder ved Det Karelske Næs tog artillerilæsionerne overtaget, stillingskrigen viste nu sit ansigt.^{vi}

Behandlingen af krigslæsionerne blev baseret på erfaringerne fra Første Verdenskrig, borgerkrigen i 1918 og den spanske borgerkrig. Næsten alle sår blev behandlet åbent, sårene rensede og revideret, selv uden brud blev arme og ben ofte gipset ind i dage eller

uger for at give sårene ro og trods de finske soldaters protester, thi på finske lazaretter blev sår oftest skiftet og skyllet én eller to gange dagligt. En infanterist blev vred og sagde at det kun var russere som ikke blev skiftet daglig, men behandlingen var effektiv og skånsom.

Allerede tidligt afgav ambulancen to læger til tjeneste på en hovedforbindeplads nær fronten, dels for at aflaste de finske læger, dels for fra begyndelsen at kunne behandle de sårede efter ambulancens principper.

Ved våbenstilstanden den 13. marts stod Ambulancen langt inde i det land der skulle afstås. Finnerne fik blot 11 dage til at forlade det tabte land, og Ambulancen blev en del af det store tilbagetog "omgivet af brølende hornkvæg, vrinskende heste og bandende mænd... slæder med husgeråd, stole, sofaer, borde... kvinder, gamle mænd eller børn"

De følgende uger blev Lazarettet indrettet i højskolen i Lahti indtil meddelelsen om tyskernes indmarch i Danmark afbrød arbejdet og Ambulancen den 16. april forlod byen over Helsingfors og Åbo. På Hovedbanegården blev Ambulancen opløst den 21. april 1940.

Under fortsættelseskrigen var Ole Chievitz rådgiver for det finske militære lægekorps tilkaldt af den finske hærledelse. Han var da allerede en del af den danske modstandsbevægelse, blev to gange arresteret, gik under jorden, var en del af Frihedsrådet – men det er en anden historie.

Kilder:

Rehfeld, Jens F, Ole Chievitz - en glemt helt? i Bibliotek for Læger, Vol. 202, No. 4, 2010, p. 389-399.

Eberhardt, Jacob, Den Blodrøde Flod, Gyldendal 2014

Lefèvre, Halfdan, Danmark Sender en ambulance, Gyldendal, 1940

Den røde og hvide terror.

Ved major Bo Flindt

De "røde" kilder:

Finlands røde garden. En bok om klasskriget 1918. _Bokförlaget Oktober 1973:

De finska arbetarna gjorde uppror 1918.
De störtade regeringen och parlamentet och upprättade sin republik.
De försvarade den i tre månader mot finska borgare- och bondesoldater,
mot tyska yrkesknektar och svenske frivilliga.
De förlorade och borgarklassen hämnades med att likvidera närmare
30 000 finska arbetare och torpare.

Kunde de finska arbetarnas nederlag ha undvikits.

Ja menar de flesta röde.

Om vi hade haft ett kommunistiskt parti.

Om vi hade valt rätt tillfälle.

Om vi hade låtit bli att tro borgarna om något gott.

Om vi inte ställt till så vi fick bönderna emot oss.

Om vi varit beredda.

Om vi varit eniga.

Revolutionär marxism nr. 3, 2008.

"En röd seger i Finland kunde ha blivit en betydelsefull tyngd i världsrevolutionens vågskål"

Efter 1990'er er der kommer meget forskning om borgerkrigen

De samlede tab er opgjort i denne link:

"**Suomen sotaturmat 1914-1922**", der også er med svensk og engelsk sprog.

Et resume:

Causes of war death 1918 according to the political affiliation of the killed persons

19-05-2004

Cause of death	Reds	Whites	Others	Total
Killed in action	5 199	3 414	790	9 403
Executed, shot, murdered	7 370	1 424	926	9 720
Died in prison camps	11 652	4	1 790	13 446
Died after being released	607	-	6	613
Missing	1 767	46	380	2 193
Other causes of death	443	291	531	1 265
Total	27 038	5 179	4 423	36.640

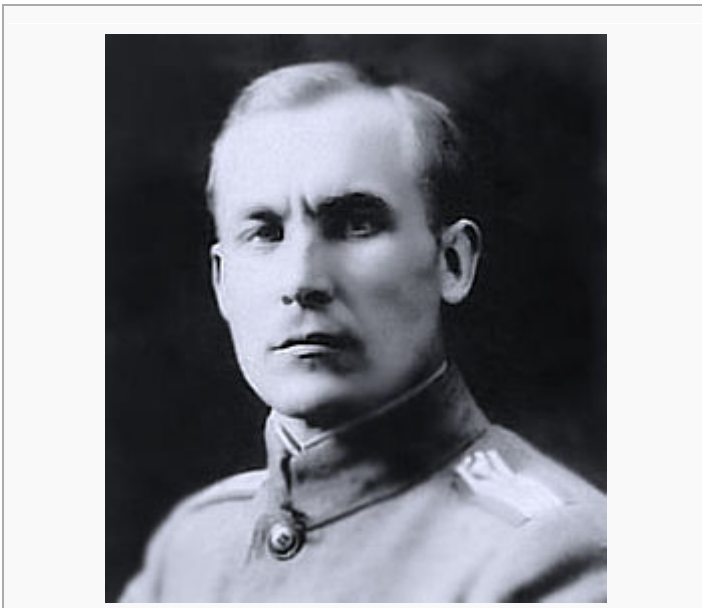
Men i begyndelsen af klassekampen var det de "røde", der lagte for med Suinula-myrdrierne der gav genlyd i Norden, og alle i Finland ved dette.

CH/Åbotropperne Tuomas Hyrskymurto: ingen (hvide) fanger skulle tages ved Suinula den 31. januar 1918!

• Myrderier i 1918:	januar	februar	marts
• Røde myrder hvide	88	658	205
• Hvide myrder røde	0	388	511

Den hvide bøddel: Den estiske oberst Hans Kalm

Hans Kalm (født 21. april 1889 landsbyen Kotsama (i dag i Kõo i Viljandi fylke) i Estland, død 1. februar 1981 i Jyväskylä i Finland) var en estisk-finsk lege og militær.

Kalm var lærer på en landbruksskole i Estland innen han deltok i første verdenskrig i den russiske hær, og kjempet ved fronten ved Riga, ved elven Daugava og i Galizia. Han fikk offisersutdannelse i Gattsjina og ble fenrik. Under krigen ble han forfremmet til stabskaptein i den russiske hær.

Etter den russiske revolusjon var Kalm befal over en bataljon i Finland på de hvites side under den finske borgerkrig.

Under den finske borgerkrig gjorde Kalms bataljon seg skyldig i grove krigsforbrytelser. Fra krigens begynnelse benyttet Kalm terror som en psykologisk taktikk, og for eksempel i Vehkajärvi drepte hans menn 50 røde fanger. I Harmoinen drepte Kalms bataljon elleve pasienter og to sykepleiersker ved et krigssykehus som sannsynligvis hadde Røde Kors-flagg.

I Lahtis' krigsfangeleir ble drept mer enn 170 jenter og unge kvinner som hadde kjempet på den røde side etter at Kalms bataljon hadde fått ansvaret for å bevokte leiren. De yngste drepte var 14-årige. Antallet drepte røde fanger i Lahtisleiren var 500 i de uker Kalms menn stod for vaktholdet.

I denne fangeleiren ble anføreren for den røde garde, Ali Aaltonen, skutt av Kalm personlig i mai 1918.

Kalm ble imidlertid ikke stilt til ansvar for sine gjerninger, og påberopte seg det amnesti som den finske statssjef Pehr Evind Svinhufvud utropte etter krigsslutt.

Året etter hadde Kalm kommando over et regiment under den estiske uavhengighetskrig, og kjempet i landets sørlige deler.

Etter krigen utdannet Kalm seg til lege i USA i 1920- og 1930-årene. Han studerte i Philadelphia, Oklahoma og New York. I 1932 promoverte han til dr.med. Fra og med 1934 bodde han i Finland og forestod et homeopatisk sanatorium. I 1935 fikk han finsk statsborgerskap.

Da fortsettelseskrigen begynte i 1941 ble Kalm, åpenbart frivillig, igjen militær og virket som sjef for Krigsfangeleir 2 i Naarajärvi. Leiren hadde det høyeste antallet døde fanger blant finske krigsfangeleirer.

Kalm tapte sin kommando følgende år og ble beordret, av sanitets- og matforsørgelsesverket, til Tyskland for at utdanne seg i tyske metoder. Etter sin hjemreise fra Tyskland i 1943 ble Kalm atter sivil og kom til Sippola der han hadde et sanatorium. I 1944 forlot Kalm Finland til fordel for Sverige ettersom han ble mistenkt for krigsforbrytelser i Naarajärvileiren. Kalm forlot også Sverige i 1946 og reiste til USA, hvis statsborgerskap han hadde hatt siden 1930.

Kalm vendte tilbake fra USA i 1957 og begynte legepraksis i Raumo.

Han tapte sine legerettigheter i 1969 etter at to av hans diabetessyke pasienter døde. Det ble da også oppdaget at hans medisinske utdannelse var mangelfull. Høyeste forvaltningsdomstolen fastholdt beslutningen i 1974.

Senere levde Kalm i Pyhäjoki og sine siste år i Jyväskylä hos sin sønn.¹

Suomussalmi – et langstrakt mødekampslag i sneen

Ved brigadegeneral Michael H. Clemmesen.

Ødelæggelsen af 163. og 44. Skyttedivisioner 11.12.1939-8.1.1940

"Der kræves i den finske Hær, at hver Mand ikke alene trænes fysisk og skoles militært, men ogsaa, at hvert enkelt Individ er en tænkende Hjerne, sin Modstander aandelig overlegen."

(Den pensionerede generalløjtnant Erik With i sit forord til Hj. Siilasvuo, *Kampene i Suomussalmi* (Kbh. 1941))

Rammekronologi

14.10.1920: Tartutraktaten om grænsen mellem Sovjetrusland og Finland

1932: Ikke-angrebstraktat

1934: Fornyelse af ikke-angrebstraktat – gældende i to år **1930'erne:** "Jægerne" sejr over de ex-russiske officer. Heraf overtagelse af den finske hærs kultur med deres "stormtroops" pædagogiske idéer og -taktik.

Fra april 1938: På sovjetisk initiativ indledes forhandlinger om Finlands forhold ved en tysk-sovjetisk krig, som minimum ønsker Sovjetunionen at lease finske øer vest for Leningrad i Finske Bugt.

23.8.1939: Underskrivelsen af Molotov-Ribbentrop-traktaten. Jf. den hemmelige protokol placeres Finland i den sovjetiske magtsfære.

September 1939: Estland accepterer sovjetiske baser i landet.

September 1939: Den sovjetiske ledelse beslutter, at Finland skal integreres som bufferstat, om nødvendigt ved en besættelse, der forberedes militært til at kunne indledes i november. Den militære chef, Kirill Afanasievich Meretskov, vurderer at finnerne vil blive nedkæmpet på to uger og afviser generalstabschefen, Boris Mikhaylovich Shaposhnikov forslag om at forberede angrebet med en bedre organisation, logistisk forberedelse og tildeling af artilleri.

Chefen for Leningrad Militærdistrikt, Kirill Meretskov, og generalstabschefen, Boris Shaposhnikov sammen med Stalin

5.10.1939: Finland inviteres til forhandlinger, hvor der kræves: 1) Flytning af grænsen vest for Leningrad til kun 30 km fra Vyborg afgivelse af øer i Finske Bugt og en halvø i Barentshavet; 2) Sløjfning af befæstninger på Det Karelske Næs; 3) Hankøhalvøen leases af Sovjet i 30 år mhp. anvendelse til base; 4) Finland kompenseres med land i Østkarelen. Finland afslår, men giver mindre omfattende modforslag,

Oktober 1939: Begyndende stille finsk del mobilisering **31.10.1939:** Molotov offentliggør de sovjetiske krav **26.11.1939:** Sovjetisk grænsepost ved Mainila beskydes af NKVD-artilleri med påstand om finsk skyld for at få påskud for at blive frigjort for ikke-angrebstraktaten

Terræn og vejr i det centrale Finland i december-januar

- □ Svagt vejnet
- 1-2 meter sne, der skulle fjernes eller trampes ned før passabel for køretøjerne i de sovjetiske divisioner
- □ 20-40 graders frost

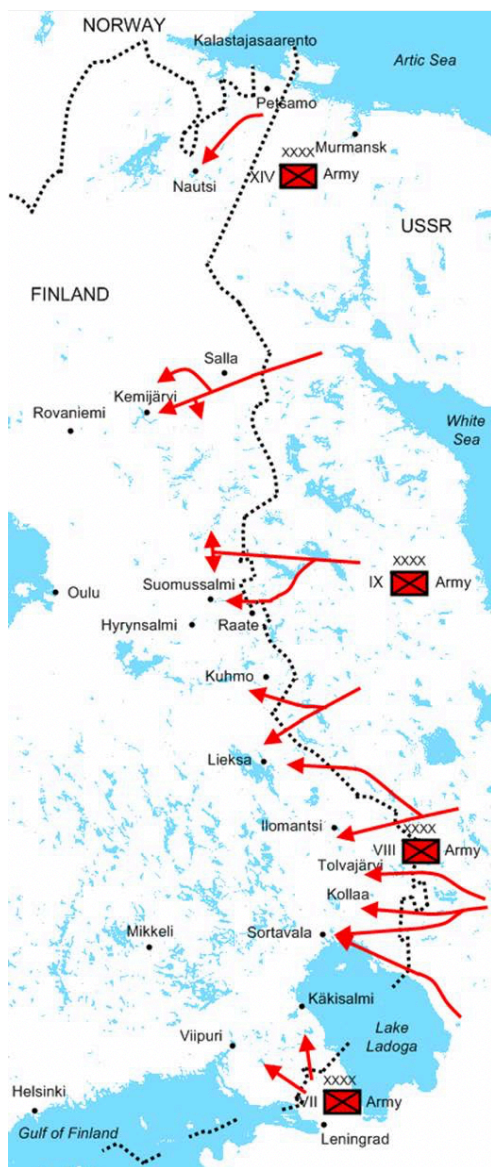
De baltiske lande var formelt neutrale, men fra de nye sovjetiske baser i Estland deltog de sovjetiske flystyrker i angrebet på Finland

30.11.1939: Det sovjetiske angreb indledes med følgende plan involverende ca. 25 % af 1939-hæren:

- □ □ 7. Armé med ni skyttedivisioner, et kampvognskorps (divisionsstyrke), tre kampvognsbrigader mod Den Karelske Tange. Styrken blev senere opdelt i 7. og 13. Armé.

- □□8. Armé med seks skyttedivisioner og en kampvognsbrigade blev i flere akser indsat i en omgående bevægelse nord om Ladogasøen for at ramme Mannerheim-linje I ryggen.
- □□9. Armé skulle ad flere akser trænge frem mod vest igennem det centrale Finland og saaledes dele landet i to på det smalleste sted. Den rådede over tre skyttedivisioner, der ville blive forstærket med en yderligere. *Det er den akse, som vi skal se nærmere på i mit indlæg.*
- □□14 Armé med tre skyttedivisioner, én, der fra Murmansk skulle tage Petsamo, to der skulle angribe længere mod syd og erobre Rovaniemi.

Finnernes efterretningsvurdering var, at et angreb mod Mannerheim-linjen ville blive begrænset til syv divisioner (ikke værdien af mindst 11) og at den Røde Hær nord for Ladoga kun ville indsætte i alt fem divisioner, (ikke mere end 13). Som følge af denne vurdering fordelte man sine styrker:

- □Armeen på næsset fik seks divisioner.
- □Et armékorps med to divisioner dækkede området nord for Ladoga.
- □I Nordfinland bestod forsvaret af en blandet styrke af hvidgardister (hjemmeværn) og grænsevagter, alt under grænsevagtschefen.
- □Overkommandoen var placeret i Mikkeli, dvs. med sit fokus på næsset og Ladoga.

6-12.12.1939: Den sovjetiske offensiv mod Mannerheim-linjen standses.

7.12.1939-8.1.1940: Kampene ved Suomussalmi, der indledes med den sovjetiske 163. Skyttedivisions erobring af byen og blev afsluttet med ødelæggelsen af denne og 44. Division.

Januar 1940: Opbygning af styrken på Det Karelske Næs til 25-26 divisioner, 5-6 kampvognsbrigader samt mange støttekampvognsdelinger og øvede på modeller af de finske fæstningsværker.

1.2.1940: Offensiven på næsset indledes med et 24 timers bombardement med 300.000 granater. Finnerne havde nu otte divisioner indsat.

15.2.1940: Mannerheim bemyndiger tilbagegang til anden linje i stillingen.

25.2.1940: Finnerne modtager de sovjetiske fredsbetingelser.

29.2.1940: Fredsforhandlingerne indledes.

5.3.1940: Mannerheim-linjen gennembrudt, kampe i Vyborgs forstæder.

12.3.1940: Fredsaftalen underskrives i Moskva, det var samme dag, hvor de fransk-britiske forstærkningerne kunne være afsejlet.

3.3.1940: Vinterkrigen afsluttet.

2013: Vladimir Putin retfærdiggør det sovjetiske angreb med fejl ved 1917-grænsedragningen.

Oberst Hjalmar Fridjof Siilasvuo

Oberst Siilasvuo til højre modtager en situationsmelding under kampene i begyndelsen af januar 1940.

- Født 1892.
- Uddannet som jurist.
- Officer i den finsk-tyske jægerbataljon under Første Verdenskrig og bataljonschef i Den Finske Frihedskrig.
- Da Vinterkrigen startede, var han designeret chef for 9. Division.

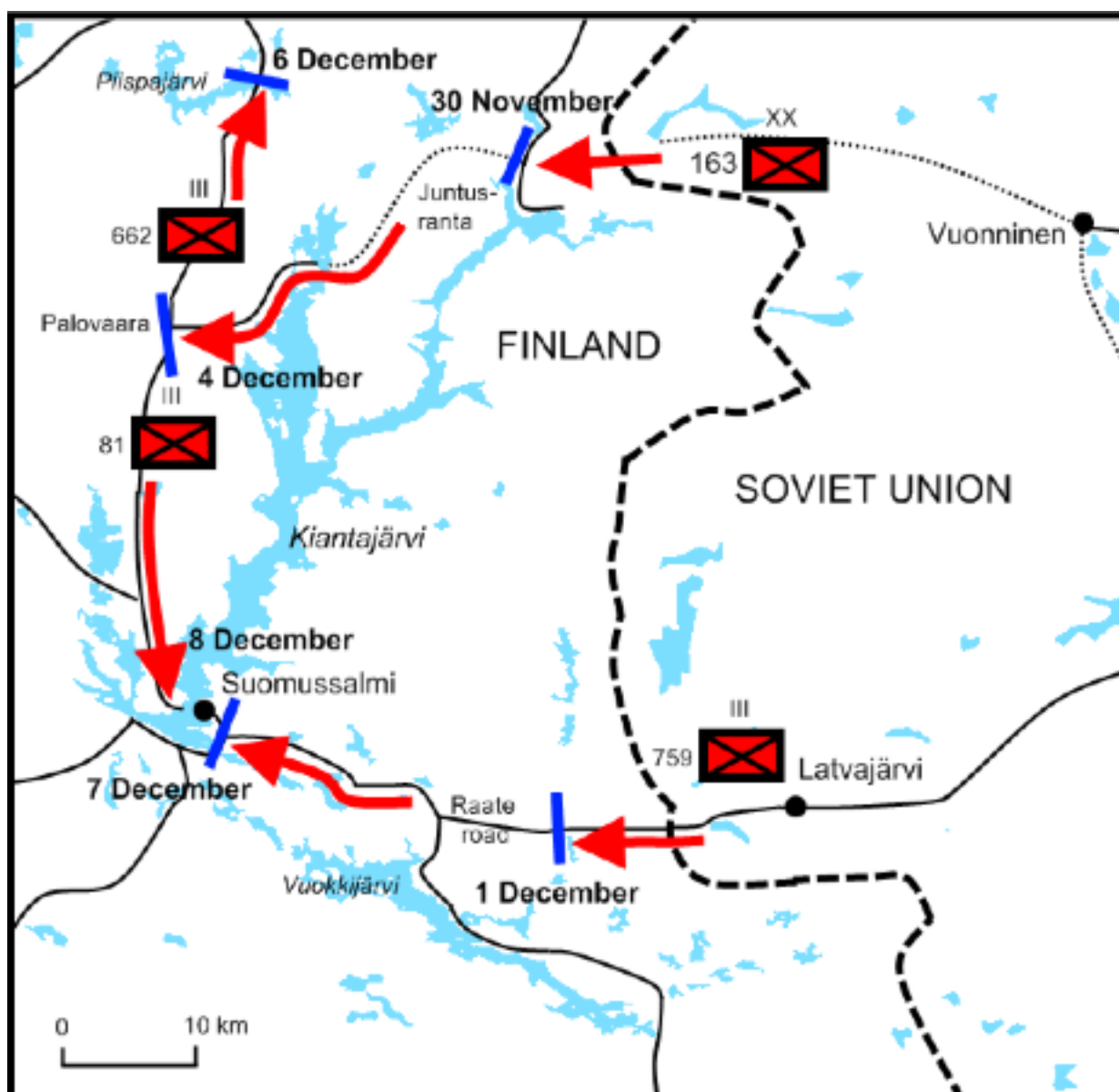
Kampenes forløb

7.12.1939: Russerne erobrede Suomussalmi Kirkeby med 163. Skyttedivision (dårligt uddannet, mange mongolske soldater), der – uventet – var rykket frem med to regimenter hurtigt over Juntusranta nord for sørækken og kun et regiment – langsomt – fra Raata. Angrebet over Juntusranta

var forberedt af i hemmelighed at bygge en vej op til grænsen på sovjetisk side. De finske styrker her var på en bataljon, der hurtigt blev forstærket af endnu en bataljon. Kirkebyen brændes af før den finske rømning. Finnerne havde ikke panserværnsvåben og blev derfor hurtigt demoraliseret af den russiske kampvognsindsættelse.

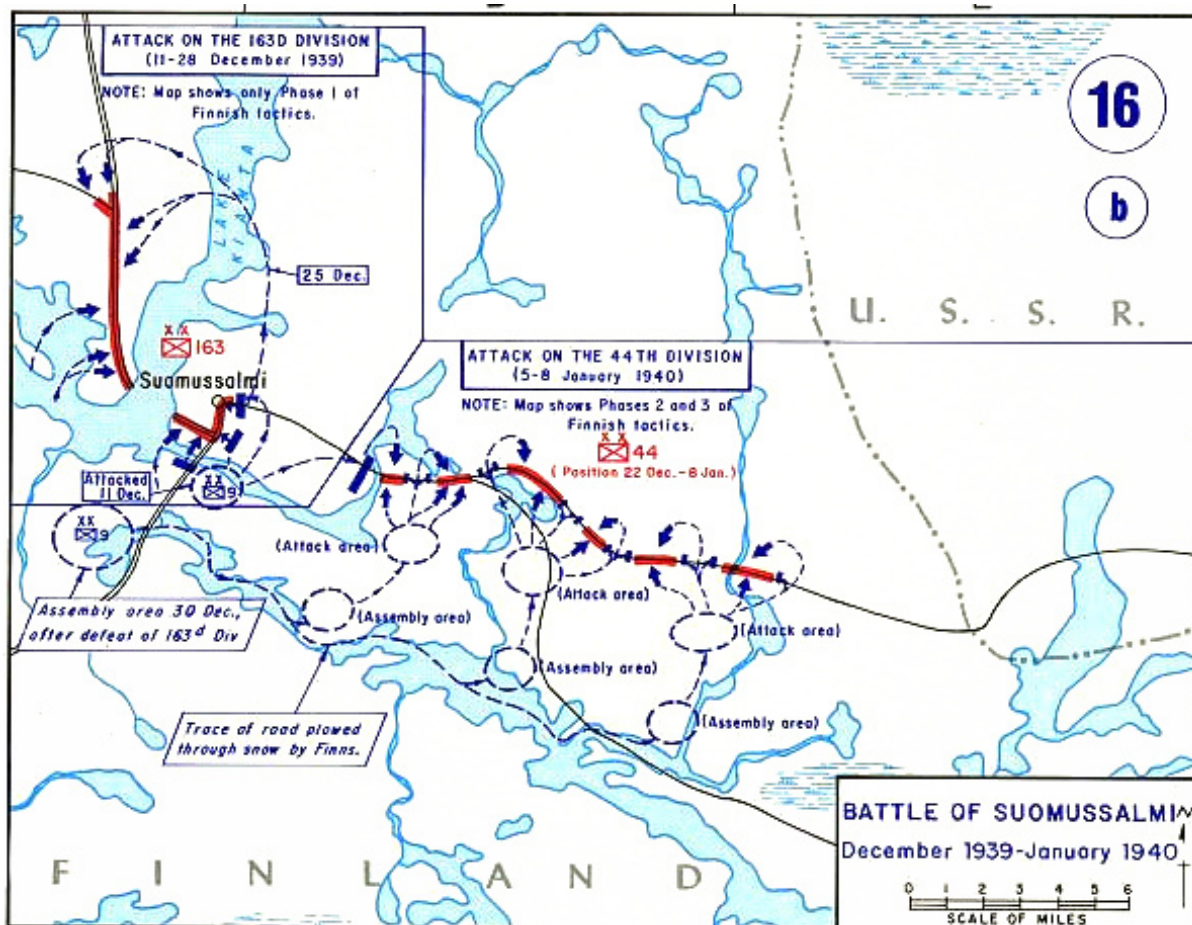
Samme dag: Den finske overkommandos reserve, 9. division, der er under mobilisering, beordres nu som opdelt i brigadegrupper sendt mod de forskellige uventede gennembrud nord for Ladoga. 27. Infanteriregiment skulle danne kerne i en brigade, der under divisionschefen, oberst Siilasvuo, skulle overtage forsvaret i Suomussalmi-afsnittet. Brigaden afgik fra byen Kemi ved den nordligste ende af Bottenbugten uden artilleri med en ad hoc-stab. På grund af flygtninge og andre problemer blev jernbaneforlægningen sinket.

Mandskabet i de indsatte finske enheder var fra Nordfinland og derfor rutinerede skiløbere.

Det sovjetiske angreb i Suomussalmiafsnittet med 163. Skyttdivisions tyngde uventet nord om Kianta-søen.

9.12.1939: Siilasvuo ankom med sin stab til Hyrynsalmi Kirkeby 15 km fra Suomussalmi lige efter midnat og hans infanteriregiments forreste styrker nåede søen sydøst for Suomussalmi Kirkeby og syd for Raatevejen samme eftermiddag. Har vurderede at den russiske division er stærkest nord for kirkebyen, og at den ville fortsætte fremrykningen mod Hyrynsalmi når muligt.

11.12.1939: Raatevejen afskæres af Siilasvuos umiddelbare offensiv ved ankomsten til området fem km. øst for Kirkebyen, og derigennem forsyningsvejen for 163. Skyttdivision fra øst.

13.12.1939: Vejen nord for den sovjetiske division nås af et let kompagni, og den må herefter søge forbindelse bagud over søens is.

20.12.1939: Den sovjetiske divisionschef anmoder forgæves om tilladelse til at trække sig tilbage fra Suomussalmi, 44. Skyttdivision sendes stykkevis frem for at forstærke 163.

21.12.1939: Blokeringsstyrken på Raatevejen kommer i første kamp med hovedstyrken af den fremrykkende 44. Skyttdivision (ukrainsk bemanded eliteenhed).

22.12.1939: Siilasvuos "brigade" opgraderes til division, dvs. 9. Division bliver opstillet, og de efterfølgende dage tilføres de nyopstillede 64. og 65. Infanteriregimenter (også nordfinsk mandskab). Dette i sidste øjeblik pga. at 163. Skyttdivision angriber og 44. Skyttdivision nærmer sig ad Raatevejen.

28.12.1939: Suomussalmi Kirkeby renses af finnerne, efter at man er blevet forstærket af yderligere

infanteri, af artilleri og noget panserværnsskyts.

"Brigadekommandør" (dvs. snart igen generalmajor) Ivan Dashichev og Vinogradov, chefen for den ukrainsk bemandede og kvalitetsudrustede 44. (Kievske) Skyttedivision. Den 41-årige Vinogradov var efter en meget kort tid – i 1937-38 – som regimentschef blevet divisionschef, nok et resultat af udrensningernes decimering af hærens rutinerede føringskadrer.

3.1.1940: Aleksej Vinogradov, chefen for 44. Division beder om hjælp fra 9. Armé, da hans angreb er blokeret, og hans egen division nu er blevet afskåret af finske styrker på forbindelseslinjen.

5.1.1940: Siilasvuo indleder sit angreb på 44. Skyttedivisions sydflanke med fire grupper af nogenlunde regimentsstørrelse, under kommando af hver af sine egne regimenter og den oprindelige forsvarsstyrker I afsnittet.

6.1.1940: Vinogradov får bemyndigelse til at gå tilbage mod ikke at efterlade intakt materiel til finnerne. Det mislykkes helt, og divisionen går i kaotisk opløsning under det finske angreb mod hans divisionskolonne.

11.1.1940: Sammen med sin stabschef og politiske officer blev Vinogradov henrettet ved skydning foran resterne af sin division for at statuere et eksempel. Han blev først rehabiliteret i 1990.

Finske officerer studerer sovjetiske reglementer erobret ved Suomussalmi.

Mannerheimlinjen

Ved oberstløjtnant Jan Kaare Christensen.

Den såkaldte Mannerheimlinje var ikke tænkt som en ultimativ forsvarsvarslinje. Den finske hærs doktrin byggede på et bevægeligt forsvar, og linjen skulle kun sinke et sovjetrussisk angreb.

Ikke desto mindre modstod den det massive sovjetiske angreb i to måneder.

Linjen blev etableret i perioden 1920-39, og bestod i hovedsagen af feltbefæstninger. Først fra 1936 forstærkedes linjen med kraftigere beton-anlæg, men forbruget af beton var stadig begrænset. Der blev anvendt 14.520 m³, hvilket er mindre, end der er anvendt i den nye Helsinki-opera!

Kampvognshindringerne foran linjen var hovedsagelig "hajtænder" med 3-6 rækker i dybden. De blev sjældent støbt, men bestod hovedsagelig af tilhuggede sten fra egnen.

Fremskudte enheder indtog stillinger tæt på grænsen, en tilbagetrukket linje anlagdes over byen Summa, der etableredes en forsvarslinje foran Viipuri og en nordlig linje langs Saimaa-kanalen.

Under Fortsættelseskrigen blev linjen skudt en del frem, og til den såkaldte VT-linje anvendtes nu ikke mindre end 400.000 m³ beton.

Karelske Armé 1939

II Korps

- 4. division (sektor V)
 - Jægerregiment 10, 11 og 12
 - Cyklistbataljon 5
 - Opklaringsbataljon 4
 - Feltartilleriregiment 4
- 5. division (sektor IV)
 - Jægerregiment 13, 14 og 15
 - Opklaringsbataljon 5
 - Feltartilleriregiment 5
- * Tung artilleriafdeling 1, 2 og 3
- 11. division (sektor III)
 - Jægerregiment 31, 32 og 33
 - Opklaringsbataljon 11
 - Feltartilleriregiment 11
- Fremskudt gruppe U (foran sektor V)
 - Selvstændig bataljon 3 og 7
 - Kavaleriregiment II
 - Patruljebataljon 1
- Fremskudt gruppe M (foran sektor IV)
 - Selvstændig bataljon 1 og 4
 - Patruljebataljon 3
- Fremskudt gruppe L (foran sektor III)
 - Selvstændig bataljon 2 og 5
 - Patruljebataljon 2

III Korps

- 8. division (sektor II vest)
 - Jægerregiment 23, 24 og 26
 - Opklaringsbataljon 8
 - Feltartilleriregiment 8
- 10. division (sektor II øst og I)
 - Jægerregiment 28, 29 og 30
 - Opklaringsbataljon 10
 - Feltartilleriregiment 10
- * Tung artilleriafdeling 4
- Fremskudt gruppe R (foran sektor II og I)
- 3. selvstændige brigade
 - Selvstændig bataljon 6
 - Selvstændig bataljon R
 - Brigadeartilleriafdeling/3. s.brigade
 - Patruljebataljon 4

Reserve

- 1. division (bag skillelinje 5.-11. division)
 - 1. og 2. selvstændige brigade

Brigadeartilleriaafdeling/1., 2. og 4. s. brigade

* = Arméartilleriet (indledningsvis under Karelske Armé)

6. division

Overkommandoens reserve nord for Viipuri

Jægerregiment 16, 17 og 18

Opklaringsbataljon 6

Feltartilleriregiment 6

Den finske hærs bevæbning 1939

Den finske hær anvendte flere forskellige halvautomatiske geværer med standardammunition 7,62 mm

Let maskingevær Lahti-Soloranta 7,62 mm

Tungt maskingevær Maxim 7,62 mm

Alle håndvåben valgt, så de kunne anvende sovjetisk ammunition!

112 stk. 37 mm Bofors panserværnskanon

(Indkøbt 1940 19 stk. 20 mm Madsen maskinkanon)

(Indkøbt 1940 22 stk. 25 mm panserværnskanon)

(Erobret 1940 125 stk. 45 mm russisk panserværnskanon)

Kampvogne: 32 Renault 1917 (nedgravet) og 13 Vickers 6 tons

360 stk. 81 mm mortar

Det finske artilleri var voldsomt uensartet, til gengæld brugte man alt, hvad man kunne få fat i - incl. erobret skyts

128 stk. ældre pjecer uden rekylbremse 87-152 mm

326 stk. 75 mm og 76 mm feltkanon

48 stk. 105 mm, 150 mm og 152 mm haubits

37 stk. 105 mm og 107 mm kanon

87 stk. 20 mm og 40 mm luftværnskanoner

38 stk. 76 mm luftværnskanoner

46 jagere (heraf 36 Fokker XXI)

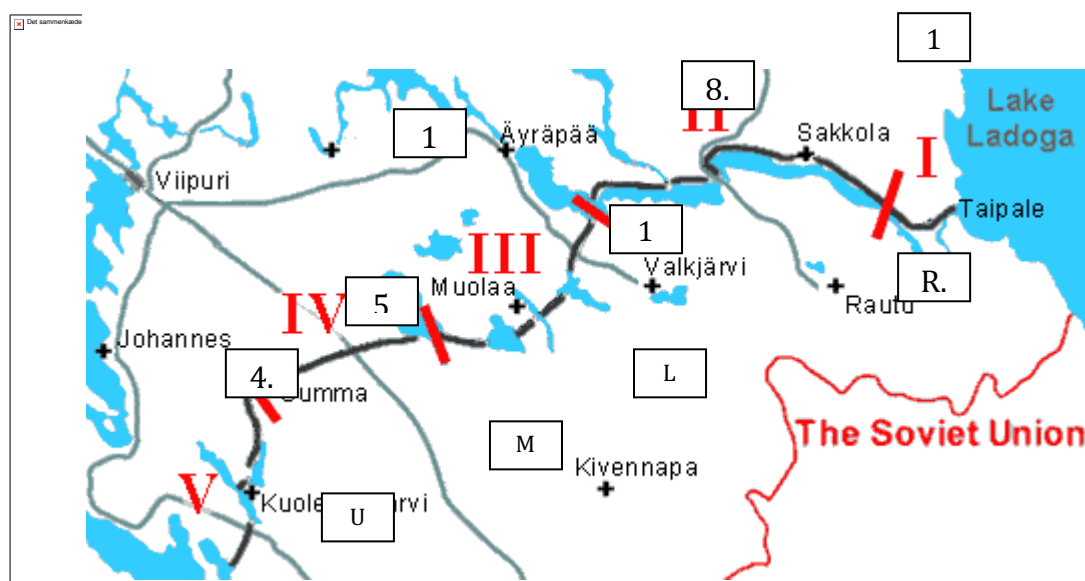
17 bombefly

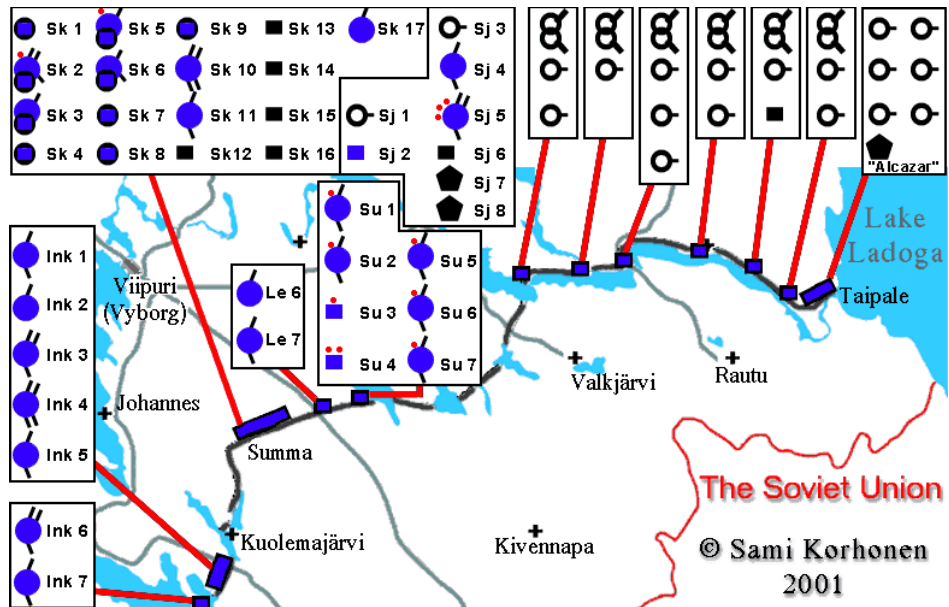
Fortsættelseskrigen 1941-44

Fortifikationerne i Mannerheimlinjen 1939

Mannerheimlinjen var inddelt i 5 sektorer.
 Sektor I-II under III. Korps (2 divisioner)
 Sektor III-V under II. Korps (3 divisioner)

Nye betonbunkere

Sektor	MG-bunkere	Kanon-bunkere	Mandskabsbunkere
II. Korps	25 (43 MG)	0	17
III. Korps	17 (17 MG)	6 (12 pjecer)	2
Ialt	42	6	19

Gl. bunkere og feltbefæstning

Sektor	MG-still.	Skyttegrav	Pigtråd	KVG-hind.	Mandsk.rum
I	72	52 km	28 km	15 km	85
II	96	32 km	89 km	36 km	257
III	167	120 km	62 km	35 km	216
IV	166	111 km	71 km	22 km	105
V	105	125 km	81 km	28 km	141
Ialt	606	440 km	331 km	136 km	804

Finske hærs samlede indsættelse 1939-40:

- Karelske Armé: På Karelske Næs (II. og III. Korps).
- IV. Korps: Nord for Ladogasøen (12. og 13. division (+)).
- Nordlige Kommando:
 - Nordkarelske gruppe* Kumo-Ilomantsi (3 bataljoner, 1 artilleriafdeling),
 - 15. og 16. selvstændige bataljon* (senere suppleret med 25. og 26. selvstændige bataljon),
 - Laplandsgruppen* (2 bataljoner, 1 batteri, senere suppleret med Jægerregiment 40 og patruljebataljon 11),
- Ålandsgruppen: Jægerregiment 22, Cyklistbataljon 8, 2 artilleri-afdelinger.
- Overkommandoens reserver:
 - 6. division* nord for Viipuri,
 - 9. division* ved Den Botniske Bugt,
 - Cyklistbataljon 6,*
 - 9 erstatningsbrigader* (senere formeret i 21., 22. og 23. division).

Danske søløjtnanter i den finske Vinterkrig

Ved kommandørkaptajn Peder Ellegaard Larsen

Jörn Ulrich og Knut Kalmberg

De to søløjtnanter, Kalmberg og Ulrich, der i slutningen af DEC 1939 gjorde tjeneste på Luftmarinestation Avnø. Det var også her, de i radioen hørte om krigserklæringen den 30 NOV 1939. Det havde længe ulmet langs den finsk/russiske grænse og hos de to marineflyvere modnes en beslutning om, at det ikke skulle blive ved ord, hvis det kom til krig mellem et nordisk land og omverdenen. De startede med at ansøge om at måtte træde uden for nummer: Afslag. Derefter om afsked: Afslag.

Nytårmorgen 1940 låste de døren til deres lejlighed, Rævegade 13 i Nyboder. Fra Østerport Station kørte de til Malmøfærgen.

De havde forstukket sig og rejste til Finland via Sverige og nåede efter lange togrejser frem til bestemmelsesstedet Parola (Nord for Helsingfors). De fortsatte derfra til Jagerbasen Utti, hvor de overtog deres fly, engelskbyggede Gloster Gladiators der var et biplan med en 880 hestes motor, der gav flyet en topfart på 410 km i timen og 4 maskingeværer 2 i vingerne og 2 i kroppen. Opgaverne var at hindre russerne i at bombardere Jernbaneknudepunktet Kouvola, der lå ca. 10 km fra flyvepladsen. Når meldinger kom om bombere på vej, skulle de gå op for at hindre bombningen.

Bomberne havde jagereskorte, der først skulle nedkæmpes inde de kom på skudhold af bombeplanerne.

Ulrik nedskød sin første bomber den 2 FEB 1940.

Herefter blev de forflyttet til Hitola på Taipale fronten, der løb fra Summa tværs over Karelen og videre til Värtsilä, hvor opgaven var at beskytte IV Korps og Tavela Gruppen mod russiske luftangreb.

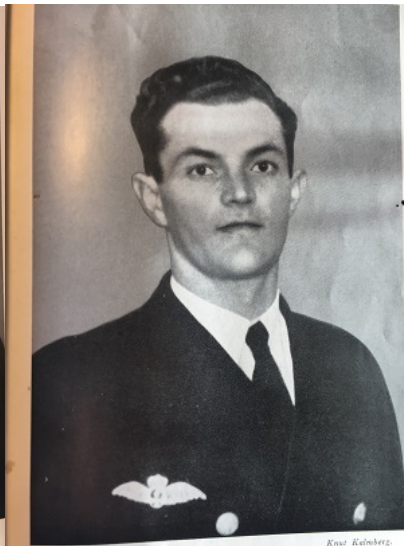
Den 12 FEB nedskød Kalmberg en bomber

Den 13 FEB 1940 blev deres skæbnedag: Om morgenen blev de sendt op mod en overlegen fjende; 2 mod 8. Efter at have nedskudt hver en russisk jager, blev først Kalmberg, derefter Ulrich skudt ned. Kalmberg blev dræbt på stedet mens det lykkedes Ulrich, hårdt såretat nødlande og overleve. Kalmberg ligger begravet på Garnisons Kirkegård.

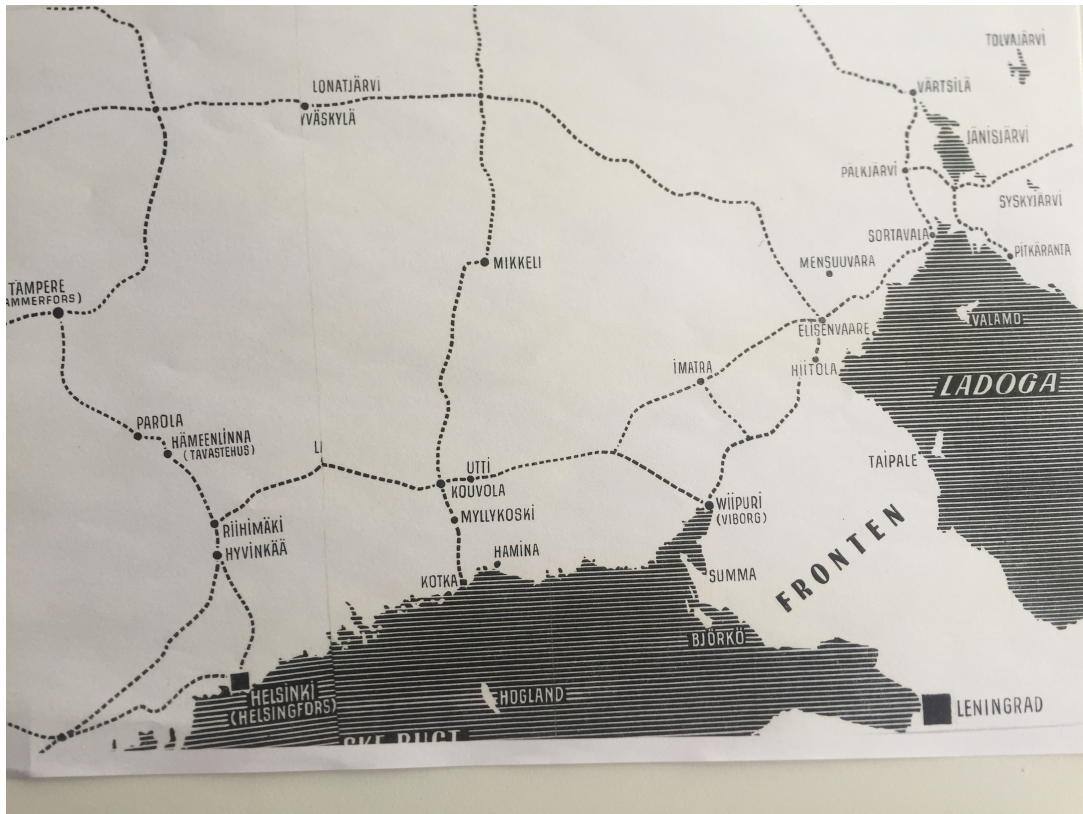
Ulrich kom hjem med 3 bekræftede nedskydninger under Vinterkrigen og blev genindsat i Marinens Flyvevæsen den 28 AUG 1940, hvor han forrettede tjeneste til APR 1946, (KL 1 JUN 1942). Efter den 29 AUG 1943, flygtede han til Sverige, hvor han virkede som flyinstuktør til MAJ 1945. I 1946 forlod han Marinens Flyvevæsen som følge af de skader han havde pådraget sig under krigen. Han grundlagde sit eget firma og blev udnævnt til Orlogskaptajn (R) den 21 AUG 1951. Han blev pensioneret fra reserven i 1973 og forlod sit firma i 1976. Jörn Ulrich døde den 29 MAR 1992.

Jörn Ulrich

Knut Kalmberg

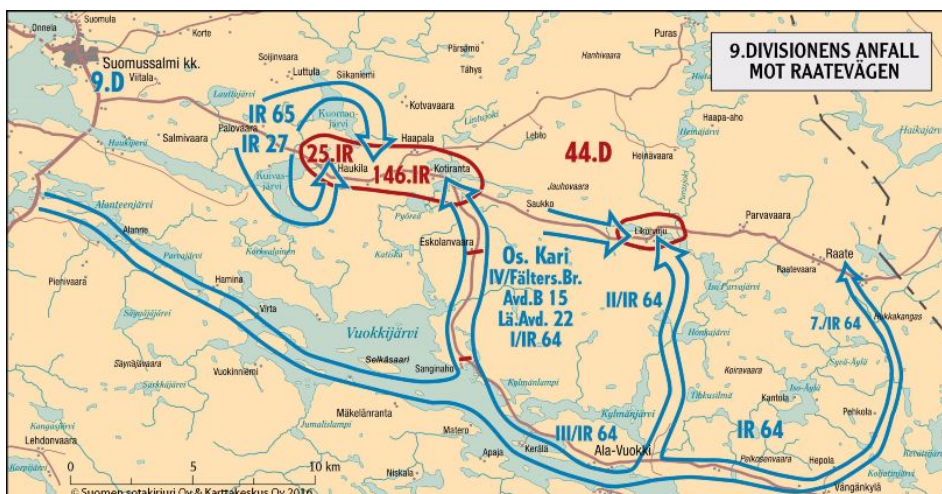
Finske hærs sanitetstjeneste 1939-45

Ved Stabslæge-2-R Bent Christensen

Den finske sanitetstjeneste (SANTJ) var under 2. verdenskrig stillet overfor en række meget forskelligartede udfordringer og problemstillinger betinget af kampformer, afstande, vejrlig mm, som havde eller kunne få store konsekvenser for evakuering og behandling af de sårede og som krævede tilpasninger til grundprincippet om trinvis behandling og evakuering:

1. SANTJ under forsvarskamp (stedbunden og bevægelig)
2. SANTJ under dybe angreb (ex. Raatavägen)
3. SANTJ ifm. fjernpatruljer sommer og vinter (Long range patrols)
4. SANTJ under ekstrem kulde (ned til -40 gr. C)

Finlands samlede tabstal 1939-44

De totale finske tab under WW2 er officielt opgjort til ca. 100.000 døde og næsten 205.000 sårede. Hertil kommer mindst 300.000 tilfælde af lettere sygdom. Tallene er minimumstal. Således fremgår det af Uppslagsverket.fi, at der alene under Fortsættelseskrigen blev behandlet 284.027 sårede og 629.612 lettere sårede og syge. Forskellene og usikkerhed kan skyldes, at de militære sygehuse i perioder også ydede områdestøtte til civilbefolkningen. Til sammenligning er var den finske befolkning ved WW2 begyndelse på kun godt 3 mio. indbyggere. Antallet af soldater med psykiske kampskader er usikkert, men er formentlig 30-50.000

Vinterkrigen varede 105 dage fra 30. november 1939 til 13. marts 1940. De militære tab på finsk side var ca. 26.600 dræbte, 45.000 sårede og 1.000 tilfangetagne. De sovjetiske tab diskuteres stadig, men var omkring 270.000 døde eller savnede, 265.000 sårede og 5.600 tilfangetagne. Forskning fra Universitetet i Turku har vist, at tabene var markant højere blandt de ringest stillede borgere, f.eks. ufaglærte arbejdere fra landdistrikterne. Forskeren peger på, at dette er en af årsagerne til den relative stærke opbakning til det finske kommunistparti (som blev forbudt) efter krigen. "De Røde" betalte en høj pris både under borgerkrigen og Vinterkrigen.

Under **Fortsættelseskrigen** 25. juni 1941 til 19. september 1944 døde 58.715 finske soldater, 158.000 blev såret og 1.500 blev taget til fange. 1.500 civile mistede livet. 70.000 af de sårede måtte leve med varigt handicap. I år 2000 regnede de finske myndigheder med, at 30.000 af de handicappede stadig var i live. I 1977 anslog man (**Matti Ponteva**) at 15.700 soldater under Fortsættelseskrigen pådrog sig psykiske kampskader.

Tabene under **Laplandskrigen** på finsk side var ca. 1000 dræbte og 3000 sårede. De tyske tabstal var af samme størrelsesorden

Sovjetunionens tab under Vinterkrigen og Fortsættelseskrigen er usikre, men er efter forskningsbaserede revisioner nu opgjort til ca. 200.000 dræbte, 385.000 sårede eller indlagte pga. sygdom (190.000 inkl. Frostsikader), 64.000 blev taget til fange. De civile tabsangivelser på Sovjetunionens side er meget usikre, men tabene lå sandsynligvis i intervallet 4 -7.000.

Finland gjorde, sammenlignet med hovedparten af øvrige ww2 krigsførende nationer, en ganske betydelig indsats for at bjerge faldne fra kampområderne. Alene i december måned 1939 blev ca. 17.000 faldne evakueret og "kun" ca. 3400 måtte i første omgang efterlades. Næsten 95 % af de faldne blev identificeret. 93% af de faldne blev bragt til hjemlandet og begravet i familiegravstedet på den lokale kirke. Lotter fra Lotta Svärd udførte i den forbindelse en utrolig svær opgave med at gøre de døde i stand forud for hjemtransporten - med det ene formål at skåne familierne for denne traumatiserende opgave.

Kapacitet (personel og materiel)

I perioden 30. november 1939 til 19. september 1944 skulle den finske landmilitære sanitetstjeneste, jvf. ovenstående i gennemsnit behandle 4.800 sårede om måneden (15 måneder med fred indgår ikke i beregningen). Under de mest intensive kampmåneder var spidsbelastningen på mindst 13-15.000 sårede per måned.

Civile behandlingskapaciteter til rådighed for hæren

I de finske væbnede styrkers sanitetsorganisation indgik 53 evakuerings- og krigssygehuse, som hovedsageligt var civile sygehuse og sanatorier, der kunne overgå til hæren.

Ved krigsudbruddet i dec. 1939 havde Finland 1400 legitimerede læger og 500 medicinske kandidater (*bestået lægeeksamen, men endnu ikke gennemført den kliniske uddannelse, som var en forudsætning for autorisation*)

Mobilisering i forbindelse med krig indebærer en række overgribende udfordringer for civilsamfundet. Den tabte arbejdskraft skal erstattes. Den tilbageværende rådige arbejdskraft helt eller delvist omfordres til fordel for krigsproduktionen, undervisning i et eller andet omfang overgå til hjælpelærere, fødevarerproduktion og -import påvirkes negativt med rationeringer til følge etc. Mobilisering af ressourcer fra den civile sundhedstjeneste til forsvarets sanitetstjeneste indebærer herudover, at et reddet liv for en soldat af og til betales med et tabt liv for en civil borger. Finland 1939-44 var ingen undtagelse. Her betød den totale mobilisering, at problemstillingerne for og kravene til markante prioriteringer i sundhedssektoren blev meget synlige.

Mandlige læger under 60 år blev placeret på krigssygehusene. Ældre læger, kvindelige læger og medicinske kandidater blev fordelt på de civile sygehuse. Denne fordeling afspejlede den ovennævnte meget bevidste prioritering af den militære sanitetstjeneste på bekostning af det civile sundhedsvæsen.

Prioriteringen med de mange sygehuses overgang fra civil til militær status betød, at en række svage patientgrupper betalte en høj pris. Således blev f.eks. tuberkulosesanatorier tømt (se senere) og samfundet dermed udsat for en potentiel smitterisiko, som vi næppe ville acceptere i dag og mange psykiatriske patienter blev flyttet fra de specialiserede sygehuse til institutioner med ringere vilkår eller til hjemmet. Antallet af dødsfald i denne meget svage patientgruppe steg derfor til det dobbelte – både pga. selvmord og sult !!!... fordi de tildelte madderationer ganske enkelt ikke var tilstrækkelige. Et antal dødsfald skete allerede under transporten med tog til alternative sygehuse, fordi det skete simultant med massemobiliseringerne, hvor de væbnede styrker havde forrang til skinnekapaciteten – alt imens de psykiatriske patienter sultede og tørstede.

militære behandlingskapaciteter

En sanitetstjenestes generelle behandlingsresultat afhænger af fem hovedfaktorer (forfatterens prioriteringer)

- kvaliteten af den allerførste kammerathjælp (frie luftveje og kontrol over blødninger)
- transportvilkår og dermed den tid, der går, inden den sårede soldat påbegynder kvalificeret behandling (wound-treatment delay og betydningen af vejnet og evakueringsmaterielmateriel)
- behandlingsfaciliteternes fysiske kapacitet (læger, sygeplejerske, operationslejer, ambulante forbindelejer, diagnostisk udstyr og senge)
- behandlingsfaciliteternes faglige niveau (uddannelsesniveau, operativ rutine, medicinske standarder)

- evnen til at imødegå infektionstruslen (vaccination, personlig hygiejne, lejrhygiejne inkl. drikkevands- og latrindisciplin, isolation, antibiotika, kirurgisk debridement)

Kammerathjælp og anden førstehjælp i forreste linje

Kammerathjælp og indsatsen fra frontlinjens sanitetssoldater

Alle soldater havde en forbindspakke, der primært var beregnet til at standse og/eller mindske blødninger.

Alle frontunderafdelinger havde en sanitetsgruppe (*fi:lääkintäryhmä*). Sanitetsbefalingsmanden (SBM) havde en basal førstehjælpsuddannelse, mens de menige sanitetssoldater (SASO) primært arbejdede som bårerfolk med viden om helt enkelte indgreb, som f.eks. anlæggelse af tourniquet og behandling af begyndende frostskeer på hænder og fødder.

Hvor risiko for direkte fjendtlig ild var høj, gravede underafdelingerne små jordbunkers til de sårede, hvor de kunne være i ly og læ, indtil videre evakuering var mulig. Bemandingstallene varierer lidt, men det ser ud som om, at et typisk skyttekompagni under Vinterkrigen havde 1 (en) SBM og 5 SASO og under Fortsættelseskrigen 2 SBM og 4 SASO, altså en videnskæssig ongradering.

Sanitetsaksens transportvilkår

Hvor overhovedet muligt placerede man forbindepladser og felt-, evakuations- og krigshospitaler ganske tæt på veje og jernbaner for i videst muligt omfang at kunne evakuere med motorkøretøjer og sygetog. I det ofte svært tilgængelige finske skovterræn nærmest fronten måtte evakuering foretages mandbåret på bårer, med små hestetrukne vogne (evt. med meder) og om vinteren med pulke og kaner.

*Som supplement til eksisterende jernbaner anlagde den finske hær et antal mindre baner, som den tyske og franske hær gjorde det under 1. verdenskrig (=benzolbanerne). Banerne blev anvendt til alle typer af transport – også evakuering af sårede og faldne soldater.
(Foto fra det finske forsvars krigstidsarkiv)*

Den finske landbefolkning og deres heste (og evt. rener) var vant til at arbejde i skovene og i sneen, herunder at trække træ til nærmeste større vandløb. Denne betydelige hverdagsrutine og viden om at arbejde i skovene både sommer og vinter, betød, at finnerne på dette område var sovjetrusserne ganske overlegne. Hertil kommer, at den finske hær i årene forud for WW2 gennemførte en række udviklingsarbejder og militære øvelser med hovedformålet at udvikle principper for kamp i skovterræn på alle årstider. Den finske sanitetstjeneste var af disse årsager ganske godt forberedt på vilkårene i forreste linje – ikke mindst på udfordringen at beskytte de sårede soldater mod kulden.

Transporten fra Felthospitalerne til Evakuationshospitalerne blev udført af ambulancekompagnier (fi: *sairaasautokomppania*)

Fra Vinterkrigens start opstillede man 10 ambulancekompagnier, som blev tildelt busser, der blev udskrevet fra det offentlige transportsystem.

Hvor jernbanenettet var til rådighed blev evakuering så vidt muligt foretaget med tog. Den finske armé rådede under krigen over minimum 3 og op til 10 specialindrettede sygetog (fi: *sairaalajuna*) (armétropper) bl.a. med en fuldt udrustet operationsstue-vogn. Sygetoget kunne transportere 300 sårede i en vending og var bemannet med 1-2 læger, 12 sygeplejersker, 7 sygehjælpere (Lotta Svärd), 2 befalingsmænd og 10 menige.

Behandlingsfaciliteterne

Sanitetsaksens elementer og organisering.

Første stop på evakuationsaksen var bataljonens (afdelingens) forbindeplads (AFP) (fi: *joukkaosidontapaikka*), typisk placeret 1-2 km bag fronten. AFP arbejdede, hvis overhovedet muligt, i opvarmede telte eller opvarmede jordbunkere. I organisationen indgik 2 læger, 2 sanitetsbefalingsmænd, 2 båretfolk og 2 kørere. På højde med AFP eller HFP oprettedes ved behov videretransportpladser (fi: *sairasajoneuvoasema*) til de sårede, som behøvede behandling længere bagude på aksens, men hvis tilstand ikke her og nu nødvendiggjorde yderligere stabiliserende indgreb. På regimentsniveau oprettedes hovedforbindepladser (HFP) (fi: *pääsidontapaikka*), ofte (pga. terræn og vejrlig) ganske tæt på fronten, men dog gerne på lokaliteter, hvorfra vej- og/eller jernbanetransport bagud var mulig.

Det første sted på sanitetsaksen, hvor egentlige operationer kunne gennemføres, var felthospitalet (FH) (fi: *kentäsairaala*). Større operationer, for så vidt de kunne vente, blev foretaget på de bedre udrustede og specialistbemannede krigshospitaler.

Ved Vinterkrigens start indrettedes som tidligere nævnt 53 evakuerings- og krigssygehuse, helt overvejende eksisterende sygehuse, sanatorier m.fl., der blev tømt for civile patienter gennem overflytninger og udskrivninger til hjemmet.

I skoler og lignende bygninger indrettedes mere end 30 felthospitaler plus et antal udskilte felthospitalsafdelinger.

Felthospitaler blev, hvor overhovedet muligt placeret i bygninger eller grupper af bygninger, som kunne rumme 150 senge. FH var normeret med materiel til 150 (3 sektioner a 50) sengeliggende soldater og det var derfor ofte svært at finde faciliteter med rimelig plads. En typisk opstilling var derfor 4 sårede i en karré med to mand skulder mod skulder og fod mod fod mod to modsat liggende soldater.

I FH indgik en kirurgdeling (*fi: leikkaussaliryhmä*) som havde kapacitet til at operere på to lejer døgnet rundt.

Under Fortsættelseskrigen øgedes FH sengeantal til 200.

FH havde en bemanning på 100 mand/kvinder (Lotta Svärd), heraf 7 læger, 19 sygeplejersker, en hospitalschef (normalt officer af linjen) 1 seniorsergent (*fi: vääpeli*) og en eller flere hjælpere til pleje, køkken m.m. fra Lotta Svärd. Hver division havde tildelt 1-3 (?) FH. I organisationsskemaer for DIV fra 1940 indgår ikke et eller flere FH og de kan derfor være tildelt som korpstroppe. I senere divisions-organisationsskemaer indgår FH som en dispositionsenhed.

Under Fortsættelseskrigen ændrede man måden at indsætte FH på, hvor det var opdelt i en sektion A og en sektion B, hvor sektion A var en feltkirurgisk enhed, som indsat tæt på fronten med den begrænsede opgave at gennemføre de nødoperationer, som var absolut nødvendige for at sikre, at den sårede kunne tåle videre transport. Sektion B blev indsat længere bag fronten med opgaven at behandle lettere sårede, som stadig havde en chance for at kunne vende tilbage til egen enhed efter behandlingen. Sektion B kunne dog også ved behov gennemføre samme type af nødkirurgi som sektion A. Under frem- eller tilbagerykning sprang man buk - og, for at spare tid og kræfter, overtog man de faciliteter, som den anden sektion netop havde forladt.

Sanitetstjeneste under fjernpatuljer

Der var meget stor forskel på mulighederne for at tage vare på patruljesoldater, som blev syge eller kom til skade som følge af ulykker og soldater, som kom til skade under kamphandlinger, hvor det jo var et vilkår, at patruljen var blevet opdaget og i kontakt med fjenden og derfor ofte så hurtigt som overhovedet muligt skulle gøre sig fri. I førstnævnte tilfælde kunne patruljeføreren efterlade den syge sammen med en eller nogle få soldater, som sluttede op igen, når helbredet var til det eller man kunne tilkalde evakueringsfly over radio. Dette var pga. signalopklaring ikke uproblematisk. Forfatteren har ikke kunnet finde oplysninger om, hvordan man behandlede og evakuerede de sårede i situationer, hvor man var i kontakt med fjenden f.eks. 200 km bag dennes forreste linjer.

Håndtering af infektionstruslen

Kirurgi

Lege artis *krigskirurgiske principper* med omfattende debridement og sekundær sutur synes generelt at være fulgt. Stivkrampevaccine blev generelt anvendt til alle med åbne sår. Sårede med feber blev oftest behandlet med Sulfonamider som supplement til kirurgien. Den kirurgiske behandling fulgte gode og velafprøvede principper. Som i alle andre krige diskuterede kirurgerne de korrekte standarder for krigskirurgien. Bl.a. hævdede cheflægen ved den første svenske feltambulance, professor Gunnar Nyström, som i øvrigt arbejdede med gode medicinske og kirurgiske standarder, at "alt for omfattende fjernelse af dødt væv (sårrevision) var til mere skade end gavn".

Felthospital. Sterilisering med brændefyret autoklave.

Vaccinationer

Koppevaccination var den eneste massevaccination, som før krigsudbruddet i 1939 blev tilbudt den finske befolkning og selv om canadisk og svensk forskning i effekterne af vaccination med tuberkulose og difteri var overbevisende, var metoderne endnu ikke internationalt udbredt.

Diskussionen for og imod vaccination mod tuberkulose foregik gennem flere år indtil Finland i 1939 endelig besluttede at igangsætte befolkningsdækkende vaccinationsprogrammer. Det var især erfaringer fra det svenske program, igangsat i 1937 og som viste, at vaccinen (Calmette) var både effektiv og ufarlig, som overbeviste de finske myndigheder. Vaccinen blev fremstillet i Gøteborg og blev via ugentlige flyvninger givet af Sverige som krigshjælp under alle krigsårene. Fra 1943 betød hjælpen, at alle finske rekrutter blev Calmette-vaccineret. Sammen med screeningen under sessionen betød det, at TB ikke var et væsentligt problem for den finske hær i krigens sidste del.

Difteri var frem til 1930'erne en af de almindelige dødsårsager blandt børn og unge.

Massevaccinationer, som begyndte i slutningen af 1930'erne og nåede stor udbredelse i de fleste vestlige lande fra slutningen af 2. verdenskrig, har ændret dette

I Finland var tuberkulose (TB) med ca. 7000 årlige dødsfald i 30'erne den hyppigste årsag til dødsfald blandt borgere i den arbejdsdygtige alder. I perioden blev der bygget et antal tuberkulosesanatorier og kapaciteten nåede i 1939 op på 5000 senge.

Der blev derfor gjort en omfattende indsats for at finde og frasortere TB-syge i forbindelse med sessionen. TB-udbredelsen betød imidlertid, at mange var bærere (havde TB-bakterien i sig) uden at være syge og uden at f.eks. røntgenscreening af lungerne kunne afsløre dette.

Myndighederne frygtede derfor, at krigen ville føre til en veritabel TB-epidemi, ikke kun i hæren, men også i civilbefolkningen – en frygt som forstærkedes af, at en mobilisering også ville betyde, at TB-sanatorierne skulle tømmes for patienter og derefter overgå til hæren som krigshospitaler og at TB-patienter derfor enten skulle indlægges på blandede civile sygehuse eller udskrives til hjemmet.

markant. Fra 1980 til 1990 faldt antallet af rapporterede tilfælde på verdensplan således fra 100.000 til 20.000, hvorefter antallet i nogle få år midt i 90'erne steg til ca. 60.000 hovedsagelig

pga. mangelfulde vaccinationsprogrammer i de tidligere sovjetrussiske republikker. I vore dage er antallet på verdensplan nået ned på ca. 5000 tilfælde per år.

Allerede inden 2. verdenskrig havde fremstående finske infektionsspecialister i Journal of Finnish Medical Association anbefalet, at man gennemvaccinerede børnepopulationen op til 13-15 år mod difteri. Dette program nåede ikke at blive sat i gang inden krigsudbruddet og difteri var derfor ikke ukendt blandt soldater. Via donationer fra bl.a. Sverige kunne man vaccinere ca. 30.000 personer, hvilket er langt fra det niveau, som er nødvendigt for at undgå epidemier. I 1943 ramte en difteriepidemi så Finland, hvor mindst 3000 døde af sygdommen. Via indkøb af vacciner fra aksemagterne Tyskland og Italien kunne vaccinationsprogrammet accelereres og samtidig kunne etablering af egne laboratorier i Finland sikre en tilstrækkelig egenproduktion. Mere end 400.000 børn blev vaccineret i 1943-44. Fra og med 1944 blev alle børn og alle rekrutter rutinemæssigt vaccineret.

I takt med at vacciner var til rådighed blev hele hæren vaccineret systematisk mod tyfus, difteri, stivkrampe og kopper (hvis det ikke allerede var sket).

Hygiejne

Brugen af sauna, også ved frontenhederne, var udbredt og var et betydeligt bidrag til opretholdelsen af en acceptabel personlig hygiejne blandt soldaterne. Der findes talrige illustrationer af felt-saunaer og i både officielle og personlige beretninger omtales saunaer med kapacitet på op til 70 mand per døgn. I en personlig beretning fra en soldat ved Nylands regimentet fremgår det, at hans bataljon havde 6 saunaer/badstuer, hvoraf en med en kapacitet til 70 mand per døgn. De øvrige fem saunaer havde en kapacitet på 25 mand per døgn. Den første mobile luse-badstue kom til bataljonen 10. maj 1942. I slutningen af maj havde hele bataljonen været igennem 2 eller flere aflusninger. Selvom plettyfus (luse-båret) forekom, var saunaen i mangel på effektive vacciner, et værdifuldt bidrag til at holde kropslusenes antal nede. Værre var det med væglusene, som i en enkelt meddelelse angives at være tilstede i 55% af korsurerne.

Epidemier af gulsot ramte i en periode bl.a. 17 DIV. Man mistænkte at smitten var kommet med tyske soldater fra Kreta, men noget bevis er aldrig ført.

Rent drikkevand

I modsætning til mange andre krige og krigsskuepladser havde finske soldater stort set uden undtagelser adgang til rigelige mængder af rent drikkevand overalt i naturen. Vandbårne infektioner forekom, men var ikke et væsentligt problem og vil ikke blive diskuteret yderligere i denne artikel.

Malaria

I 1941 ramte en uventet malariaepidemi soldaterne i det sydlige Finland. I flere år er denne epidemi blevet forklaret med en invasion med malariamyggen *Anopheles* bragt ind med de russiske tropper. Nyere forskning peger nu i stedet på, at årsagen er en kombination af, at 0,5% af den finske befolkning stadig var bærere af malariaparasitter (hypnozoiter) og at disse kunne provokeres til at gå aktivt i udbrud, hvis man blev stukket af uinficerede myg.

Nogle udvalgte behandlingsprincipper

Blodtransfusioner

Masseanvendelse af blodtransfusioner i Finland blev udviklet under krigene, primært på basis af erfaringer og forskning fra Spanien (borgerkrigen) og Sverige, som havde videreudviklet konserveringsmetoder med tilsætning af citrat til blodet, som gjorde det muligt at opbevare blodet i længere perioder og dermed også transportere det (sifonmetoden). Donor og recipient behøvede nu ikke længere at være fysisk i nærheden af hinanden. Finnerne var meget aktive donorer. Alene under vinterkrigen doneredes 200.000 flasker blod af mere end 90.000 donorer.

Kuldeskader

Karl XII, Napoleon og Hitler lærte alle på den hårde måde, at kulde kunne være en stærkere modstander end velorganiserede hære. Tal fra det tyske felttog i Sovjetunionen under 2. verdenskrig omfattende alle forfrysningsgrader viser, at 40 % af soldaterne med forfrysninger var tjenstedygtige i 3 måneder, 10 % i 6 måneder og 2 % kom aldrig tilbage i aktiv krigstjeneste.

Vinteren 1939-40 var ualmindelig kold i Finland med flere dage med temperaturer under -30 grader. Ved så lave temperaturer opstår kuldeskader i løbet af få timer, med hænder, fødder, næse, ører og kinder som de mest udsatte kropsdele. Hud fryser momentant fast til metal, f.eks. hænder til våben og køretøjer. Koloriebehovet er øget. Lægemidler fryser og kan blive ubrugelige. Våben får lettere funktioneringsfejl, hvis de ikke smøres korrekt. Bilernes akkumulatører går i nul, hvilket i høj grad kan lamme evakuering af sårede, når ambulancer ikke kan starte. Sanitetstjenesten står dermed med den dobbelte udfordring, at kulden på en og samme gang forårsager helt specifikke skader og samtidig forringer muligheden for at

tage sig af de sårede. Finnernes viden om og tradition med at klæde sig i lag, der dels kunne holde vinden ude og væk fra kroppen og dels skabte et rum for stillestående luft (uldent undertøj, flere lag sokker), som blev holdt varm af kroppen, var vital. Soldaterne kendte betydningen af disse principper. Morfinapiller blev f.eks. båret i munden eller armhulerne. I forsvarslinjerne fandtes opvarmede bunkers, hvor soldaterne, når overhovedet muligt, kunne komme ind i varmen efter højst to timer i kulden. Ambulancerne (og alle andre køretøjer) tilstræbtes startet 15 min hver anden time. Varm mad og te fra feltkøkkener var en vigtig del af forplejningen.

På trods af dette blev flere tusind soldater ramt af kuldeskader, de fleste dog lette og aldrig på et niveau, hvor kulden gjorde hele enheder ukampdygtige.

Behandlingen bestod af langsom opvarmning af de udsatte kropsdele – om muligt i vandbad startende ved ca. 25 gr og sluttende ved ca. 40 gr.

Psyriske kampskader

Behandlingen af psyriske kampskader (i vore dage kaldet PTSD = posttraumatisk stress) lod meget tilbage at ønske. Under Fortsættelseskrigen regner man som nævnt med, at 15.700 soldater blev ramt af posttraumatisk stress. Tallet er et minimumstal, fordi lette skader næppe har ført til evakuering m.h.p. psykiatrisk behandling. Det er svært at finde valide cifre fra Vinterkrigen, men antallet var uden tvivl stort.

Finske psykiatere havde kun sparsom erfaring med og viden om sygdommen og baserede sig derfor helt overvejende på viden fra den tyske krigspsykiatri, hvor den primære opfattelse var, at sygdommen skulle forklares med manglende personlig styrke og en svag karakter, lav intelligens eller iltert temperament. Det var ikke kun forsvarets psykiatere, som havde denne udtalt negative holdning til disse patienter. Der fandtes også en enorm animositet i civilsamfundet og blandt de civile myndigheder. Det var først i 1990'erne at man formåede at føre en diskussion om eventuel økonomisk kompensation og selv da – 50 år senere – var holdningen afvisende. Hvor øvrige faldne blev opfattet og betegnet som helte, førte psyriske nedbrud til moralsk fordømmelse og deraf følgende skamfølelse

Indslag af mere anekdotisk karakter

Anvendelsen af papir og pap

Under fortsættelseskrigen opstod der mangler på en række væsentlige områder. F.eks. var sæbe næsten ikke til at få fat i mere. Hospitalslinned var i laser og forbindsstoffer var i restordre. Løsningen var papir. Under krigen anvendte den finske sanitetstjeneste store mængder, som var let tilgængeligt pga. den store finske papirindustri. Anvendelsen havde to hovedformål. Dels til brug som forbindsstoffer (udvikling af crepe-papir) og dels til isolering, hvor man udnyttede papirets udtalte isolerende egenskaber til at beskytte sårede soldater mod kulde. Blandt andet produceredes tæpper specielt beregnet til at vikle om de sårede under transport med pulke og kaner, delt udvikledes en slags store og solide "papkasse-moduler" til montering på kaner og hestevogne som et velisoleret rum, hvor soldaten opholdt sig under transporten.

Papir viste sig særdeles anvendeligt til en række af disse formål og mange af de udviklede produkter forblev i produktion efter krigen. I dag er Finland stadig storeeksportør af papirlinned til brug på f.eks. operationsstuer.

Kønssygdomme

Da soldaterne vendte hjem fra krigen, skete der en eksplosion i antallet af rapporterede kønssygdomme. Da syfilis var på sit højeste i 1946, blev der registreret 4.769 tilfælde. Gonorre var langt hyppigere og toppede i 1945 med 22.833 nye tilfælde. Der var med venerialoven fra 1943 pligt til både at lade sig behandle og at oplyse sine partnere. Da Sulfapræparater var frit tilgængelige, fandtes en udbredt praksis med selvbehandling af gonorre. Der findes derfor uden tvivl et betydeligt mørketal. Selvmedicineringen betød desuden, at der allerede ved krigens afslutning fandtes behandlingsresistente gonorre-bakterier.

Brug og misbrug af heroin, amfetamin m.fl.

Fra alle de krige, som forfatteren har studeret i et medicinsk-sanitetsfagligt perspektiv, findes rimeligt solide kilder, som beskriver et ikke uvæsentligt misbrug blandt soldater – dels som

følge af militære ledelsers beslutning om anvendelse af et givet medicinsk præparat for at øge udholdenhed eller dæmpe angst og dels som et egentligt misbrug.

Derudover kunne alle i Finland frit købe heroin på apotekerne. Da man i mange europæiske lande i 1930'erne indførte omfattende restriktioner på Heroin, valgte Finland ikke at følge anbefalingerne, bl.a. fordi heroin var billigt og derfor blev hyppigt anvendt som f.eks. forkølelsesmedicin.

Pervitin blev anvendt overalt i den finske hær, men særligt udtalt i patruljeenhederne og efter krigen var flere hundrede soldater fra disse enheder dybt afhængige af narkotika med store sociale og menneskelige omkostninger til følge for dem selv og deres familie.

En modificeret form for amfetamin, metamfetamin, lanceredes af Temmler-Werke i Berlin 1938 og solgtes frit på det tyske apoteksmarked under navnet Pervitin. Militæret blev interesseret og gennemførte, men inden man havde nået at beslutte vilkårene for dets anvendelse. Begyndte flere militære enheder af sig selv at anvende stoffet. Under angrebet på Polen lærte man, at anvendelsen især var effektiv for soldater, som skulle holde sig vågne langt ud over normale grænser – f.eks. piloter. Anvendelsen blev herefter systematiseret og alene i perioden april – juli 1940 blev 35 millioner tabletter fordelt til den tyske hær (kilde Olle Bergman, Militär Historie, feb 2019).

Kilder:

Fotos: De anvendte fotos er fra det finske forsvars krigsarkiv.

Claes Johansen: Finland og den totale krig 1939-45, Gyldendal 2013 .

COLD, CASUALTIES, AND CONQUESTS: THE EFFECTS OF COLD ON WARFARE BRUCE C. PATON, MD, FRCP(ED)*.

Tiina Kinnunen, Ville Kivimäki: Finland in World War II: History, Memory, Interpretations, Brill 2011.

Brett and Kate McKay • May 2, 2017 Last updated: May 26, 2018. Got Sisu? Essential Guerrilla Tactics from the Finnish Winter War.

Immi Tallgren: The Finnish War-Responsibility Trial in 1945–6 The Limits of Ad Hoc Criminal Justice?

Kevin Heller and Gerry Simpson: The Hidden Histories of War Crimes Trials, Oxford Scholarship Online: January 2014 .

Helge Roos: En fältskärs berättelse, Finska Läkaresällskapetets Handlingar, 169,2, 200.

http://www.historisktidskrift.se/fulltext/2011-2/pdf/HT_2011_2_307318_mellberg.pdf.

[www.uta.fi/jkk/sente/julkaisut/tyopaperit/the position of hospitals in finnish health care system](http://www.uta.fi/jkk/sente/julkaisut/tyopaperit/the%20position%20of%20hospitals%20in%20finnish%20health%20care%20system).

www.rodakorset.fi.

Timo Toivonen: War and Equality: The social background of victims of the finnish winter war, Department of Sociology, University of Turku .

Matti Ponteava: Psykiatriset sairaudet soumen puolustusvoimissa vv. 1941-1944 : jatkosodan aikana sota- ja kenttäsaairaaissa hoidettujen sotilaspotilaiden epidemiologinen ja seuratantutkimus, Thesis, Annales medicinae militaris Fenniae 52 (1977): supplementum.

Lena Hulden: Dynamics of positional warfare malaria. Finland and Korea compared, Malaria Journal 7:171, 2008.

Lukasz Kamienski: Shooting Up: A Short History of Drugs and War, Oxford University Press, 2016.

Krigens våben

Ved oberstløjtnant Arne H. Hansen.

Håndvåben og enkeltmandsudrustning

Revolver og pistoler

Finland og Sovjet anvendte fra starten samme revolver; Nagant 1895, kaliber 7.62 mm med specielt cylindrisk 29 mm langt patronhylster og hele projektilet nede i hylsteret bag hylstermundingen, som i skudafgangen lukkede revnen mellem tromlen og piben.

Den var dog i begge lande efterhånden erstattet af automatpistoler:

I Finland først af 7,65 og senere 9 mm Lugerpistoler; fra 1935 med en finsk konstrueret Lahti, der trods udseendet var teknisk væsensforskellig fra Lugeren. Også kaliber 9 mm parabellum – Luger – med hylsterlængde 19 mm. Pistolen var optimeret til arktiske forhold.

I Sovjet af Tokarev TT 33, der var kraftigt inspireret af den amerikanske Colt automatpistol, men i kaliber 7,62 mm; en kraftig, flaskeformet patron med hylsterlængde 25 mm.

Nagant

Tokarev

Luger

Lahti

Maskinpistoler

Den første finske maskinpistol var den tyske Bergmann, oprindeligt fra 1918, i en relativt svag kaliber 7,65 parabellum med 32 skuds venstrevendt magasin. Fra 1931 indførtes en egen finsk 9 mm Suomi maskinpistol af høj kvalitet, først med 20 skuds stangmagasin, senere med 70 skuds tromlemagasin (Den blev indført i den danske hær som dansk-produceret M.1941 og er stamfader til den svenske Husqvarna maskinpistol, der med 50 skuds magasin blev anvendt af modstandsbevægelsen og som M/44 af dansk HJV.

Udover den mandbårne model fandtes varianter til montering i bunkere og kampvogne.

9 mm Suomi
KP/31

Normal og
Bunkermaskin-
gevær

Sovjet havde i begrænset omfang egne tidlige maskinpistoler af model 1934/38 og senere 1940, men først fra 1941 i større mængde den kendte, masseproducerede Spaghin PPSH; alle i den sovjetiske 7,62

mm pistolkaliber. Til disse kopierede Sovjetunionen råt det finske tromlemagasin, og det har derfra fået sin ikoniske status og symbolværdi.

Geværer

Finsk Moisin-Nagant

Svensk Mauser

Finland og Sovjet anvendte begge Moisin-Nagant geværer i samme kaliber. Et 5 skuds repetergevær og en 7,62 mm kravepatron med hylsterlængde 53 mm. Der var kun mindre forskelle i sigtemidler, beslag, bajonet og tilbehør. Modeller i forskellig længde; fra 131 til 102 cm. Udvalgte, især sovjetiske, med sigtkikkerter. Finskytter anvendtes på begge sider. Sverige leverede 6,5 mm Mausergeværer M.1896.

Sovjet var i gang med indfasning af deres første halvautomatiske geværer med aftagelige 10 (15) skuds magasiner; Simonov M 1936 og Tokarev 1938, igen i samme 7,62 mm kaliber. Erobrede eksemplarer blev i vid udstrækning genbrugt på finsk side.

Et overset russisk automatgevær Fedorov - i 1916 langt forud for sin tid - var gennem hele mellemkrigstiden oplagt i et antal af 2-3000 stk., der blev udleveret til udvalgte sovjetiske angrebsenheder. Det var i en afvigende 6,5 mm (japansk) kaliber, med 30 skuds magasin og omstiller til automatisk ild.

Maskingeværer

De to landes lette maskingeværer var i samme, ovennævnte, 7,62 mm geværkaliber:

Det finske Lahti Saloranta M 1926 med 20 skuds buet stangmagasin under låsestolen, og det sovjetiske Degtyarev DP med ovenliggende 47 skuds tallerkenmagasin, der gav det øgenavnet "pladespilleren".

De to landes tunge, båndfødede maskingeværer i affutage var begge vandkølede og af sammenlignelige Maxim-konstruktioner: Finske Modeller 1909, 1921 og 1932, og sovjetiske Model 1905 og 1910; sidstnævnte ofte i karakteristisk hjulaffutage.

Også her brugte man i vid udstrækning fra finsk side modstanderens erobrede materiel.

Svenske leverancer omfattede bl.a. vandkølede Browning maskingeværer kaliber 6,5 mm.

Øvrige håndvåben

Det kraftigste "håndvåben" (16 kg, 212 cm) på finsk side var det britiske Boys panser-værnsgevær med 5 stk. 13,9 mm bæltepatron (hylsterlængde 99 mm) i topmonteret magasin. Det kunne dog ikke nedkæmpe egentlige sovjetiske kampvogne på afstand.

(Det kunne derimod en 20 mm finsk maskinkanon L-39 på 50 kg, der ved krigens start dog kun eksisterede i to forsøgseksemplarer og hurtigt blev sat i produktion.)

Boy's Anti Tank Rifle

På kanten af emnet skal nævnes håndgranat (Varsikranaati) M32, der var en variant af den tyske stavhåndgranat med bæltkrog og sikringslåget optimeret til betjening iført kraftige luffer. Til brug mod kampvogne fandtes varianter med selve spræng hovedet indstøbt i et større 2-4 kg sprænglegeme. Endvidere skal - også som panserværn - nævnes brandflasker, der siden vinterkrigen er kendt som Molotov-cocktail

Finsk infanterist december 1939

En af de få maskinpistolbevæbnede og særligt uddannede. Ekstramagasin i strop i bæltet. Håndgranat M32 af tysk type. Puukko-kniv med personligt præg. Todelt camouflagedragt og pelshandsker, pelshue med kokarde. Pelsforede skistøvler; måske privat medbragte. Skuldertaske og rygsæk med øvrig udrustning, inkl. gasmaske. Tilpasset arktiske forhold og med tilladelse til medbragt civilt tilbehør. Ski til rådighed. Totalvægt 18-23 kg. Langt hovedparten havde dog Moisin-Nagant gevær med knivbajonet og tredelt patronstaske med 45 patroner.

Samtidig sovjetisk infanterist

En af de heldige med Fedorov Automatgevær model 1916 med ét magasin. Bæltetaske med 3 håndgranater. Ældre felthue, idet stålhelme var under indfasning. Feltkappe og marchstøvler med viklers. Rygsæk med omspændt bivuak-udstyr, feltspade i hylster, feltflaske og taske til gasmaske m.m. Kappe og især fodtøj uegnet til terræn og klima. Totalvægt 20-25 kg. Normalt geværbevæbnede (Moisin-Nagant) havde tillige 42 cm lang dølge-bajonet med X-formet tværsnit samt todelt ammunitionstaske med 30 patroner - eller taske til 2 magasiner, hvis de var udrustet med Simonov automatgevær M 1936 eller Tokarev M 1938.

Endelig skal nævnes den karakteristiske finske Pukkoo kniv, som alle var opdraget med fra barnsben og medbragte i felten. Udover som redskab og reelt nærkampsvåben havde den i sig selv stor moralsk virkning på sovjetsoldaterne.

Kampvogne og panserværn

Ved krigsudbruddet rådede Finland over 32 forældede franske Renault FT-17 kampvogne med 2-mands besætning og enten et maskingevær eller en kort (L/21) 37 mm kanon. Operative eksemplarer blev indsat i kropskjulte stillinger i sovjetiske fremrykkeakser, hvor de efterhånden blev nedkæmpet og efterladt.

Endvidere var indkøbt 33 nye britiske 6 tons Vickers kampvogne til 4-mands besætning, som var under

teknisk klargøring. De var anskaffet uden kanon m.h.p. senere monteret af den bedre svenske 37 mm Bofors. De blev senere, som på billedet fra museet på Suomenlinna, forsynet med de endnu bedre sovjetiske 45 mm kanoner og suppleret med erobrede sovjetiske eksemplarer af bl.a. T-26; oprindeligt en licensproduktion af den samme britiske 6 tons Vickers. Ved Suomissalmi erobrede finnerne f.eks. 26 forskellige, brugbare kampvogne. Modellen var i brug i Finland indtil 1959.

Sovjetunionen rådede over et omfattende og

alsidigt panservåben. De første angreb medførte panik og flugt, og tidlige finske modangreb blev standset af især kampvogne.

Hvor terrænet tillod angreb sovjetiske kampvogne finske stillinger og bunkeranlæg med kampvogne efterfulgt af infanteri, som blev nedkæmpet mens kampvognene fortsatte gennem stillingerne eller helt op til bunkerne, der kun rent undtagelsesvist var forsynet med panserværnskanoner. Især sovjetiske flammekasterkampvogne var effektive og frygtede i sidstnævnte rolle, mens spredte kampvogne bag de finske stillinger for vild, kørte fast, løb tør for brændstof og forplejning, overgav sig eller blev nedkæmpet af panserværnspatruljer.

Det eneste egentlige kampvognslag foregik den 26. februar 1940, hvor de finske infanterister til deres indledningsvise rædsel for første gang hørte kampvognslarm bagfra !

Det var endelig lykkedes at gøre en finsk panserbataljon klar til kamp og i hast få den indsat, om end hverken koordineret eller i optimalt terræn.

Over halvdelen brød sammen under fremrykningen til udgangslinjen, og 9 af de resterende 13 blev nedkæmpet af overlegne sovjetiske T-28 kampvogne med 76 mm kanoner og en vægt på 31 tons.

Også et mindre antal sådanne T-28 blev senere erobret og indsat på finsk side, som det var tilfældet for de fleste anvendte sovjetiske typer kampvogne, panservogne, panserværnskanoner m.v.

En pudsig sovjetisk opfindelse skal nævnes i form af et 12 mm tykt pansret skjold på ski til 2 liggende personer, der skulle trækkes med frem bag angribende kampvogne. Dårlig ide: de 80 kg tunge konstruktioner sank dybt ned i sneen, og blev reelt kun anvendt stationært.

Panserværn

Udover de mandbårne våbensystemer, som nævnt under Håndvåben, var hovedvåbnet på finsk side 48 eksemplarer af den kraftige svenske mobile 37 mm Panserværnskanon PstK/36 (L/45), der efterhånden blev suppleret med 66 yderligere fra Sverige. Max. rækkevidde 4.000 m. med gennemtrængning af stort set alt eksisterende sovjetisk panser. Ved en lejlighed mod slutningen af Vinterkrigen nedkæmpede én besætning 23 sovjetiske kampvogne.

Samme model var indført i Danmark og blev indsat den 9. april 1940, hvor den blev kendt som "Haderslevkanonen", ligesom yderligere eksemplarer blev hjemtaget af Den danske Brigade den 5-6. maj 1945.

Sovjet fik ikke overfor den finske hær under vinterkrigen behov for at indsætte decideret panserværn, men det primære tilsvarende våben, der indgik i de sovjetiske enheder, var en glimrende 45 mm panserværnskanon; lidt større end ovennævnte og tilsvarende mobil, ligesom den var indbygget i forskellige kampvogne m.v.

Endelig skal lige nævnes den glimrende 20 mm danske Madsen Maskinkanon, der dog i Finland fra starten af vinterkrigen primært var indkøbt og indsat i luftværnsrollen.

Danske frivillige i Finland i krigene 1939/40 og 1941/44

Med nutidens øjne skulle de frivillige retsforfølges?

Ved overlæge, stabslæge Jens Tingleff

Tiden op til 1939 var præget af spændinger og uroligheder i Europa. Politisk havde man mellem landene indgået forskellige ikke-angrebspagter, hvor de meste kendte er Tysklands aftale med England "peace in our time" og Tysklands aftale med Sovjetunionen. Også Danmark indgik en ikke-angrebspagt den 31. maj 1939 med Hitlers Tyskland.

Disse aftaler kunne dog ikke forhindre, at Europa oplevede krige, der skulle udvikle sig til Anden Verdenskrig. Det blev indledt med Tysklands angreb på Polen 1. september 1939. Reaktionen fra dansk side, var at mobilisere og indkalde 5 årgange, ca 35.000 mænd. Det skal ikke her nærmere belyses, hvorfor man fra politisk hånd, hurtigt besluttede sig for de-mobilisering. Fakta er at allerede efter 14 dage begyndte man at hjemsende de indkaldte.

Finland var kun godt 20 år gammel som selvstændigt land i 1939, da det blev angrebet af Sovjetunionen. På det tidspunkt var Danmark stort uden nogen form for våbnet styrker i hæren, som stort set kun bestod af værnepligtige under uddannelse. Dette udtrykker klart den politiske holdning: neutralitet, og stole på de indgåede aftaler. En holdning der langt fra blev delt med store dele af befolkningen samt ledende erhvervsledere og officerer, hvorfor der hurtigt blev skabt en organisation til hvervning af frivillige, der ville kæmpe for Finland. Grosserer P.M. Daell (Daells Varehus) stod som organisator og nok også som væsentlig økonomisk bidragsyder til dannelsen af Dansk Finlands Korps. Et "hemmeligt" hvervekontor med pensioneret oberst

Ivan Carstensen som chef blev oprettet i Willemoesgade på Østerbro i København..

Bygningen har i dag en mindeplade opsat. Hvervningen var i princippet "uden-om-parlamentarisk", da man fra det officielle Danmark ikke ville blande i krigen mellem Finland og Sovjetunionen. Dette under henvisning til ikke-angrebspagten med Tyskland, som også på det tidspunkt var "allieret" med Sovjetunionen. Så da min Far - Niels Tingleff mødte op i uniform, som elev på Hærens Officersskole, blev han skældt ud af oberst Carstensen og sendt ud af det lille baglokale i Willemoesgade med besked om ikke at vise sig igen, og da slet ikke i uniform. Niels Tingleffs vej til Finland måtte sammen med en kammerat fra officersskolen Just-Nielsen således planlægges ad anden vej. Det lykkedes dem at komme med skib fra Helsingør til Sverige og derfra videre til Finland, hvor de danske frivillige blev samlet i Uleåborg.

Niels Tingleff foran mindeplade opsat i opgangen i Willemoesgade, november 2004.

Den danske styrke

I løbet af vinteren 1939/40 blev den samlede styrke på godt 1000 mand, der hersker lidt usikkerhed om antallet. Det var således en styrke på bataljons niveau, der blev formeret i 3 kompagnier og 2 forsynings/depot kompagnier. Uddannelsen og træningen var besværlig, da mange var uden militærtræning hjemmefra. Klimaet var også en væsentlig udfordring. I marts meldte den danske bataljonschef V, Tretow-Loof styrken klar til kamp, og det blev besluttet at den danske bataljon skulle indsættes i det sydlige Finland. Lige før afmarch den 12. marts kom dagsbefaling fra Mannerheim som indeholdt en våbenstilstandsftale med Sovjetunionen.

Denne begivenhed betød i princippet opløsning af den danske bataljon. Eller de frivillige blev stillet frit. Ca. halvdelen valgte at tage hjem til Danmark herunder chefen Tretow-Loof. De ca 600 mand, der blev i Finland, fik ordre til at tage til området omkring Loviisa, hvor de skulle fortsætte deres militære uddannelse og være en form for sikringsstyrke til opretholdelsen af våbenstilstandsftalen.

Danskerne havde en god tid i Loviisa. De blev taget godt imod af befolkningen ikke mindst, da de blev klar over, at de frivillige soldater var danske og ikke svenske. Styrken blev tilført våben og anden udrustning. Måske skyldes den øgede bevæbning, at der nu ikke længere var krig mellem Finland og Sovjetunionen, således at danske myndigheder ikke lagde hindringer i vejen for afsendelse af materiel.

Danskerne trænede i området syd for Loviisa. Der er taget kontakt til ejer af området Fanstnäs – familien Ramsay. Familien var også ejer af området i 1940. Vi vil besøge området, hvor der måske stadig er et minde om danskernes tilstedeværelse. På en mandshøj natursten blev der indgraveret: "Dansk Finlands Bataillon – Sommeren 1940". Stenen er ikke lige til at flytte, så måske er den der endnu. I sommeren 1986 besøgte jeg området, der var stenen der stadig.

Dele af den danske styrke opstillet i Uleåborg

Besøg af Mannerheim

To dage kom til at stå i særlig erindring for de danske frivillige i deres tid i Loviisa: 9. april og 28. april. Den 9. april behøver ikke nærmere omtale. Styrken blev samlet og styrkens chef oberstløjtnant Skjoldager opfordrede til at holde sammen om fanen, som var ført til højre fløj. Den 28. april fik styrken besøg af feltmarskal Mannerheim. Det var en stor dag for de frivillige, hvor Mannerheim holdt en kort tale og takkede alle for, at de ville kæmpe for Finlands sag.

Feltmarskal Mannerheim foran rådhuset i Loviisa hilser på udvalgte fra den danske bataljon. Fire blev udnævnt af feltmarskalen, bl.a. fænrik Tingleff til løjtnant.

Niels Tingleff, Jørgen Hagemann og ukendt i finske uniformer på vej hjem fra Finland

I maj begyndte planlægningen for hjemsendelse af den danske bataljon. Det krævede accept fra Tyskland. Da formalia var i hus sejlede den danske styrke fra Loviisa den 25. maj og ankom i juni til Københavns Frihavn. Dagen blev forsøgt hemmeligholdt, da man ikke ønskede, at det skulle udvikle sig til en "officiel" begivenhed. Det officielle Danmark, som nu var under tysk overherredømme, var meget forsigtige. Styrken blev modtaget af grosserer P.M. Daell og alle blev afklædt og fik udleveret civil tøj af god kvalitet samt en hædersgave - et kontant beløb på 50 kroner. Fra dansk side blev der lagt stor vægt på, at styrken skulle afklædes. Nogle frivillige var kommet hjem på egen hånd og havde således stadig uniform, og det skete, at de optrådte offentlig i finsk uniform, hvilket man nødigt så.

Tiden derefter

For de hjemkomne frivillige var det en svær tid i foråret 1940. Hvordan ville de blive modtaget? Danmark var besat af tyskerne, og fra politisk side førte man den såkaldte samarbejdspolitik, som bl.a. betød, at man

nu ikke fandt nogen form for bekymring omkring hvervningen af frivillige som ønske at gå i krigstjeneste mod det kommunistiske styre i Sovjetunionen.

Det må siges at være et åbenlys kursskifte, da man året før, var meget forsigtige i spørgsmålet om hjælp til Finland i deres krig mod Sovjetunionen.

Datidens lovgrundlag var straffelovens § 128, der fastsatte straf for den, som i den danske stat foretog hvervning til fremmed krigstjeneste, ligesom lov nr. 149 af 2. august 1914 straffede den, der i en krig, hvor den danske stat var neutral, offentligt opfordrede til at indtræde i de krigsførende magters krigsmagt. Som det fremgår, var det alene hvervning, der på det tidspunkt var strafbart, den enkelte kunne ikke straffes for på egen hånd at melde sig. Befalingsmænd og officerer i forsvaret indtog selvfølgelig en særstatus. Det var klart, at de åbenlyst ikke kunne forlade forsvaret uden ansøgning om tilladelse til udrejse. Det var med den baggrund, at Niels Tingleff og Just-Nielsen ikke var velkommen i Willemoesgade. Kontoret fungerede officielt ikke som hvervekontor, men hjalp det finske gesandtskab med at vejlede de frivillige i deres mulighed og undersøge deres forhold. Kontorets leder oberst Carstensen lagde vægt på, at den endelig aftale om frivillig bistand til den finske krig var i Finland og ikke i Danmark. Kontoret lagde således vægt på at vejlede frivillige som var uegnet, og uegnet var altså befalingsmænd og officerer, da de ikke havde udrejsetilladelse. Der var dog flere danske officerer og befalingsmænd, som rejste til Finland uden tilladelse. Sagen blev drøftet på et møde i januar 1940 i Krigsministeriet mellem dets direktør J.D. Stemann, generalauditør Victor Pürschel og viceadmiral Rechnitzer, og det blev besluttet, at lade spørgsmålet "*gå til hjørne*", idet man besluttede, at de pågældende befalingsmænd betragtes som uden for nummer, samt at deres retslige afgørelse måtte træffes efter deres hjemkomst. Denne holdning blev også fulgt i maj 1940, da de hjemvendte frivillige stod på kajen i Frihavnen. De "*deserterede*" blev ikke mødt af militærpolitiet. Deres forhold var allerede i februar 1940 søgt afklaret af oberst Tretow-Loof, da han tiltrådte som chef for den danske baltalion. Det var aftalt, at myndigheder ikke skulle foretage sig noget, såfremt de pågældende meldte sig til tjeneste, når de kom hjem fra Finland. Denne holdning blev yderligere styrket af, at man ikke ønskede, at skabe opmærksomhed omkring dansk deltagelse i Vinterkrigen, da det både i Moskva og Berlin kunne vække deres interesse. Generalauditør Pürschel blev i juli forelagt en sag om en sekondløjtnant, der havde meldt sig tilbage til sin enhed, og hvordan man skulle forholde sig. Enheden blev vejledt i, at sagen efter omstændigheder kunne afgøres med en irettesættelse. For Niels Tingleff's vedkommende betød det efter hjemkomsten indkaldelse til Krigsministeriet, hvor han blev irettesat og tilbudt at genindtræde på Hærens Officersskole. Et tilbud han afslog.

Ved hjemkomsten var der stor sympati for de danske frivillige, der kæmpede for et selvstændigt Finland mod stormagten Sovjetunionen. Men udviklingen efter deres hjemkomst gjorde, at deres historie blev blakket og vanskelig at forstå for eftertiden. Nogle af de frivillige forblev i Finland efter den danske bataljons opløsning, og flere meldte sig i finsk tjeneste i Fortsættelsekrigen, hvor Finland fik hjælp af Hitler, som sendte betydelige militærestyrker til Finland.

Blandt mange af de frivillige var der en stor antipati mod kommunismen, som skulle bekæmpes for enhver pris. Flere af de frivillige meldte sig senere til Frikorps Danmark, også kaldet Schalburgkorpset opkaldt efter deres chef. Niels Tingleff kendskab til Schalburg gik tilbage til hans rekruttid i Livgarden i 1936. Schalburg var også med i Finland. Det var derfor naturligt, at Niels Tingleff sammen med sin kammerat og følgesvend Just-Nielsen blev indbudt til et møde med Schalburg, hvor de blev opfordret til at melde sig til Schalburgkorpset. Niels Tingleff afslog. Just-Nielsen meldte sig. Just-Nielsen slap for straf efter krigen, for han faldt på østfronten. Niels Tingleff meldte sig i modstandsbevægelsen.

Hjemvendte fra østfronten i foråret 1945 fik en noget anderledes modtagelse end de frivillige i Vinterkrigen. De blev straffet. Retsopgøret og juraen bag, er stadig omdiskuteret. Hjemvendte danske, der havde deltaget i Fortsættelsekrigen blev af nogle anset med samme foragt som dem der melte sig til Schalburgkorpset, da de jo havde kæmpet som allieret med nazistiske tropper.

Hvis man forestiller sig, at vi i dag skulle tage stilling til dansk deltagelse i krigen i Finland, hvordan ville myndighederne og det politiske system være indstillet. Spørgsmålet er sådan set aktuelt, selvom mange vil,

opfatte vores nuværende situation helt anderledes i forhold til dagens konflikter som handler om Irak, Afghanistan, Syrien, mm. Nu tales der om frygten for, at danskere kan blive opdraget og forledt til at udføre

"Sidste halvdel af den danske Finlands-bataillon vendte forleden tilbage til København.
De feltgrå frivillige lytter til grosserer Daells tale fra skibet kommandobro."
Pressefoto, 1940.
Det kgl. Biblioteks billedsamling.

terrorhandlinger på dansk jord. Det har ført til revision af den danske paslov. I forbindelse med vedtagelse af loven i 2015 udtaler: Justitsminister Søren Pind:

"Det skal have alvorlige konsekvenser for personer, der bor her i landet, hvis de vender ryggen til Danmark og går i kamp under ekstremisternes flag eller opfordrer andre til at gøre det. Vi skal ikke acceptere, at militante ekstremister rekrutterer fremmedkrigere i Danmark. Derfor er jeg glad for, at vi har opbakning fra hele Folketinget til at bekæmpe dette onde."

Revisionen af pasloven medførte at følgende blev tilføjet i forhold til at nægte udstedelse af pas eller inddrage allerede udstedt pas: *når der er grund til at antage, at den pågældende har til hensigt i udlandet at deltage i aktiviteter, hvor dette kan indebære eller forøge en fare for statens sikkerhed, andre staters sikkerhed eller en væsentlig trussel mod den offentlige orden.*

Søren Pind anvender begrebet "*fremmedkrigere*" og "*militante ekstremister*". Om begrebet fremmedkrigere findes der ikke en anderkendt international afgrænsning. Fremmedkrigere betegnes af nogle som individer, der udrejser fra deres hjemland eller opholdsland for at tilknytte sig til en ikke-statslig gruppering i en fremmed væbnet konflikt, og som primært er motiveret af ideologi, religion eller anden ikke-materiel overbevisning. Om militante ekstremister må man antage, at det er en person, der ikke følger krigens love, altså er medvirkede til krigsforbrydelser.

Det bemærkelsesværdige i forhold til Lovforslaget og den præventive begrænsning af fremmedkrigere er, at den bagvedliggende handling, nemlig deltagelse i væbnet konflikt, ikke er strafbar.

Det er Politiet, der forvalter pasloven, og det er således Politiet, der skal påse, at ingen med dansk pas rejser til et område, hvor det må antages, at den pågældende vil deltage i aktiviteter, der er til fare for statens sikkerhed eller den offentlige orden.

Trods ny lovgivning og store ord fra justitsministeren, så står vi måske i dag i den samme situation som i 1930-40, hvor man politisk set skulle vejlede danske unge (mænd) om hvad der var værd at kæmpe for, og at de vel og mærke skulle kende til, hvordan de stod i forhold til dansk lovgivning. Overordnet kæmper vi i disse år for vores vestlige demokratiske rettigheder. I det demokratiske samfund med nedskrevne regler, så er det et grundlæggende hvornår man vil blive mødt med sanktioner og indgreb af staten. På samme måde skal retsprincip, at en lovbestemmelse skal være tilstrækkelig klar og forudsigelig for at opfylde legalitetskravet, så borgere kan forudse, lovbestemmelsen indeholde et værn mod vilkårlighed i form af retssikkerheds-garantier, der sikrer overensstemmelse med "the rule of law".

Det kan være svært at skruer tiden tilbage. Men hvis nutidens paslov fandtes i 1939, ville den så have været i spil overfor de danskere, der tog til Finland i 1939-40? Det er svært at svare på. Men som historien udviklede sig, ville man nok ikke have anvendt den, hvilket så kan føre til spørgsmålet, om den reviderede paslov vil blive benyttet i dag, og om den vil have nogen præventiv betydning for vores aktuelle nationale sikkerhedssituation.

C.F. v. Schalburg - Kaptajn i Dansk Finlands Korps 1940

Ved major Jesper Gram-Andersen

Christian Frederik von Schalburg blev født i 1906 i Zmeinogorsk, Sibirien, Rusland. Faderen var en succesrig dansk forretningsmand, og farfaderen havde været kaptajn i den danske hær, deltaget i Krigen 1864 og etableret et vinfirma i Nyborg. Moderen tilhørte familien Ztarizki - en gren af den russiske adelsslægt, Huset Rurik. Familien var storgodsejere i Ukraine og havde gode kontakter til tsarhoffet; C.F.v. Schalburg fik således som ung uddannelse i Tsarens Kadetkorps. Forældrene med børn flygtede til Danmark under revolutionen i Rusland, og C.F.v. Schalburg gennemførte derpå en dansk militær uddannelse og avancerede til kaptajnløjtnant, chef for 2. Kompagni/2. Livgardebataljon og Kammerjunker i egenskab af vagtgående officer. Hans overordnede mål var at befri sit elskede fædreland, Rusland, fra det kommunistiske diktatur og hævne bolsjevikernes mishandling af hans familie. Her kan postuleres, at hensigten helliger midlet.

Dansk Finlands Korps

Under indtryk af den Sovjetisk-Finske Krig (Vinterkrigen), der brød ud i slutningen af november 1939 fik enkelte danske officerer af linien tilladelse til rejse til Finland for at forestå uddannelsen og føringen af det meget uensartet sammensatte Dansk Finlands Korps. C.F.v. Schalburg var blandt ansøgerne, og modtog den 24. februar 1940 besked fra Chefen for Livgarden om, at han havde fået rejsetilladelse. Schalburgs tjeneste i Finland var således fuldt lovligt. *Stor glæde.*⁷ Den 25. februar havde han sin sidste vagt som næstkommanderende på kongevagten på Amalienborg og blev dagen efter formelt afskediget i nåde fra Livgarden. Dagen før afrejsen blev brugt med familien. *Modtager det hellige Sakramente .. Føler mig herligt til mode. Klar til at Dø.* Den 4. marts afrejste Schalburg fra Københavns Hovedbanegård, og kammeraterne fra Livgardens Løjtnantskorps – beordret i civil - var til stede for at tage afsked. Andre var også tilstede.

Den 7. marts ankom Schalburg til Korpset, der var indkvarteret i byen Oulu ud til Den Botniske Bugt i det nordlige Finland. Midt under en frokost var der luftalarm: *Man kan hverken ud eller ind for Tanken om Luftalarm. Den hæslige Tanke, at man er bange, smadrer Nerverne. Jeg vil ud i det fri og ikke i Byen.* Schalburg blev som kaptajn i den finske hær chef for Korpsets 2. Kompagni, og koncentrerede sig om intensiv uddannelse

af soldaterne. *Løber selv 25 Km .. herlig Tur. Finske Kort passer a.H.t.* Den 10. marts noterede han: *Vi skal til fronten! Senere: Jeg holder Fronttale til 2. Kompagni. 8 mand, der lige er kommet fra Kbh., træder frem og spørger om de virkelig skal med. Selvfølgelig! Konsignering og spænding. Pragtfuld Dag!* Den 11. marts: *Stort Cirkus. Vi skal til Fronten i Morgen eller i Dag .. Batl. Har intet. Ingen Feltflasker, faa har skudt.* Den 13. marts stod Korpset klar til afrejse til fronten pr. jernbanetransport, og materiellet var pakket. Samme dag klokken 11 blev der sluttet fred mellem Finland og Sovjetunionen. *Dyb Fortvivlelse i Finland og i Korpset minus en hel Del.* Sidstnævnte del af sætningen refererer til , at der var nogle, der ikke var interesseret i at Korpset blev indsat. Sammen med den finske forbindelsesofficerer gik Schalburg i byen: *.. alle er fulde og græder .. enige om at Krigen ikke er Slut.* Tiden efter fredsslutningen beskrives som: *Idiotiske Dage med Intriger og Pjat.*

Dansk Finlands Bataillon – 9. april 1940

Den 19. marts overlod oberstløjtnant Valdemar Tretow-Loof (1878-1961) kommandoen til major Johan Herluf Skjoldager (1894-1969). *Jubel og Glæde.* Det Danske Finlandskorps ændrede samtidig navn til Dansk Finlands Bataillon, idet en stor del af personellet afgik hjem til Danmark, mens en del valgte at fortsætte. Det glædede Schalburg, at 100 mand ud af 165 i hans kompagni valgte at blive i Finland. Den 23. marts ankom Bataljonen pr. jernbane til et nyt indkvarteringsområde i byen Loviisa ved kysten i det sydøstlige Finland med bevogtningstjeneste som opgave.

Da det kort efter det tyske angreb på Danmark den 9. april 1940 gik op for Schalburg, at landet var blevet besat, blev han grådkvalt deprimeret: *Al Glæde slut. Tyskerne besat Danmark og Norge .. Tale til 2 Komp. Taarer – Stakkels vildledte Folk! Ned med vor forbandede, æreløse Regering ..* Da officererne samledes udtalte Schalburg : "Kan vi for fanden da ikke få lov at slås med dem". Schalburgs gamle gardere var ikke i tvivl om, at han ville have kæmpet: "Han havde sgu fået os alle sammen slået ihjel, men vi havde sgu fulgt ham". Kort tid efter hjemkomsten fra Finland skrev Schalburg i et brev til partiføreren Frits Clausen bl.a.: "Vor nationale Ære er svinet til af Systemet den 9. April; der er ingen Undskyldning .. Vi har intet at bebrejde Tyskerne og maa ønske, at de vinder Verdenskrigen, da i modsat fald hele Kontinentet bliver Sovjetrepublikken". Til tonerne af den finske nationalmelodi blev Bataljonen udskibet den 28. maj 1940 med ankomst til Københavns Frihavn den 3. juni, hvor alle blev hjemsendt i civil.

Genansat ved Livgarden – Finsk tjeneste opgivet - Afgang til Tyskland

Allerede den 1. juni blev Schalburg genansat som kaptajnløjtnant ved Livgarden designeret som chef for 2. Kompagni/2. Livgardebataljon, idet han var til tjeneste ved Livgardens stab. Chefen, oberst K. Knudtzon ønskede ikke, at Schalburg optrådte aktivt i partiarbejde for DNSAP, hvilket Schalburg rettede sig efter.

Schalburg blev rastløs og deprimeret – han ønskede fortsat inderligt at kæmpe mod Sovjetunionen. Han søgte således den 16. juli om orlov og rejsetilladelse til Finland for at sætte sig ind i finnernes uddannelse i feltsport og samle materiale vedrørende krigserfaringerne. I virkeligheden ville han søge om optagelse i den finske hær. Livgarden, Sjællandske Division og Generalkommandoen anbefalede ansøgningen, men Krigsministeriet afslog. Et direkte brev til feltmarskal Mannerheim udvirkede også et afslag. Schalburg opgav nu at komme i finsk krigstjeneste.

I stedet søgte han den 25. august om orlov og rejsetilladelse til udlandet (Bruxelles), hvor hans forældre opholdt sig. Han afrejste dog først den 24. september, men ikke til Belgien. Rejsen gik

til Berlin, hvor Schalburg den 25. september meldte sig frivilligt til Waffen-SS, og han satte derpå ikke foden på dansk jord det næste halvandet år.

Waffen-SS 1940-1942

Schalburg forrettede først tjeneste i 5. SS-Panzergrenader-Division Wiking, og overtog den 1. marts 1942 kommandoen over Frikorps Danmark som SS-Sturmabführer (major). C.F.v. Schalburg faldt som chef for Frikorpsset den 2. juni 1942 ved Demyansk i Novgorod Oblast, Rusland. Mindehøjtidelighed i København.

Hovedkilden til dette notat er **Mikkel Kirkebæk: "Schalburg – en patriotisk landsforræder" (2008)** suppleret af JGA foredrag for Det militære Læseselskab Rendsborg på Garderkasernen i Høvelte 18. januar 2001: "Skeletterne i Skabet (ingen varme) og Livgardens Historiske Samling, Arkivsager N-C10-1942 Schalburg.

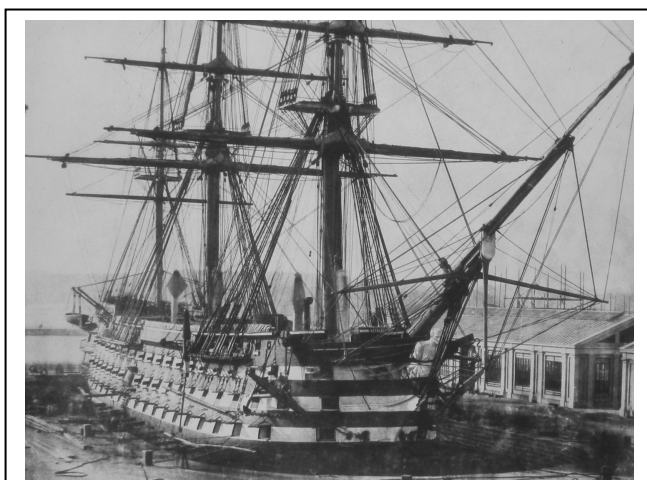
Fotos (privateje) – ref. Kirkebæk, p. 113 og 127.

Bemærkninger i kursiv er fra Schalburgs personlige notesbog – ref. Kirkebæk-2008.

Sveaborg under Krimkrigen

Ved overlæge Finn Wiberg-Jørgensen

Trods navnet blev Krimkrigen også udkæmpet i Østersøen. I 1854 ødelagde en fransk-engelsk eskadre med 12.000 mand landtropper den ufærdige fæstning Bomarsund på Ålandsøerne, og vinteren 1854-

HMS *Duke of Wellington* i dok 1854

1855 udbyggede russerne derfor fæstningsværkerne på især Sveaborg og Kronstadt.

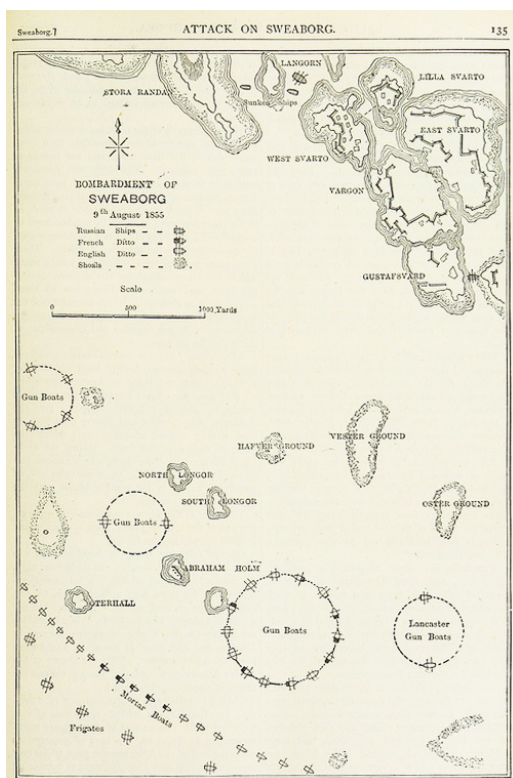
I foråret 1855 gik en allieret flåde under viceadmiral Richard Saunders Dundas på HMS *Duke of Wellington*⁹ med kontreadmiral Charles Pénaud som chef for de franske skibe ind i Østersøen. Flåden bestod af i alt 20 skruelinieskibe, 6 sejllineskibe og fregatter, 28 skruekanonbåde, 15 mortarfartøjer og 15 hjuldampere. Bunkerkul til de mange skibe fik flåden tilladelse til at oplagre i Fårösund i den stockholmske skærgård – det stred åbenbart ikke mod svensk neutralitet. Med flåden fulgte 15.000 mand landtropper.

Efter rekognoscering ved den stærke fæstning Kronstadt i Den finske Bugt var Dundas tøvende og ville nøjes med at blokere finske og russiske havne, men admiral Pénaud overtalte ham til at angribe den russiske eskadre ved Sveaborg udfor

Helsingfors. I august stævnede eskadren igen ind i Den finske Bugt, afgav nogle skibe til at bevogte de russiske enheder ved Kronstadt, og den 6. august ankrede flåden, i alt 77 skibe, ved Sveaborg, men i respektfuld afstand fra fæstningen, dels for at undgå artilleriild, dels for ikke at løbe på en af de udlagte nobelske søminer som den 9. juni samme år ved Kronstadt havde skadet hjulskibet HMS *Merlin*, krigshistoriens første minesprængning.

Da bombardementet begyndte tre dage senere, den 9. august, lå de store skibe næsten to sm fra kysten, vel uden for effektiv rækkevidde af fæstningens kanoner som stammede helt fra den svenske tid og var slet vedligeholdt, medens kanonbåde og mortarfartøjer manøvrerede mellem skær og miner nærmere Sveaborg, uforstyrret af den lidet virkningsfulde ild fra Sveaborg.

Bombardementet fortsatte uafbrudt i 47–48 timer. Der var da affyret 18500 projektiler

og bomber mod Sveaborg, altovervejende fra de mindre skibe og fra batterier placeret på skær nær fæstningen.

Da bombardementet blev indledt, var der ved at udbrude panik i Helsingfors idet man frygtede at også byen ville blive beskudt. Det skete ikke, og helsingforsboerne kunne så betragte det hele fra byen, ifølge en tilskuer "som et gigantisk fyrværkeri".

Bombardementet medførte store skader på Sveaborgs bygninger, mange brændte, og flere krudtmagasiner blev ramt og eksploderede; men de egentlige fæstningsværker modstod beskydningen uden at lide større overlast, og i kasematterne klarede størstedelen af bemanningens flere tusind mand sig nogenlunde uskadt med våben og ammunition intakt.

De allieredes ammunicionsbeholdninger svandt imidlertid, kanoner og morterer blev slidte, og den 11. august tav kanonerne, men skibene blev. På fæstningen forventede man en landgang, et frontalangreb eller ved Helsingfors, men intet skete. Angriberne mente sig ude af stand til at slå forsvarerne, og forsvarerne kunne ikke række angriberne. Stillingen var pat. Sveaborg fæstning havde måske vist sig forældet, ineffektiv og uden større strategisk værdi, men den havde holdt stand. En dag lettede de mange allierede skibe, og i november forlod de Østersøen.

Ved Sveaborg var seks russiske lineskibe og 17 mindre krigsskibe mere eller mindre ødelagt, og de russiske tab angaves til helt op mod 2000 mand, medens de allierede havde én mand falden og nogen skade på en britisk slup, så i England og Frankrig fejrede man angrebet som en stor sejr over "det nordiske Gibraltar", men nøgternt set var resultatet af den store indsats magert. Fæstningen lå uantastet, og de følgende år forstærkede russerne Sveaborg med nyt, sværere artilleri og batterier på de tilgrænsende øer.